

Lukion opetussuunnitelma

Viikin normaalikoulu

ver. 19.9.2014

HELSINGIN YLIOPISTON VIIKIN NORMAALIKOULUN LUKION OPETUSSUUNNITELMA

Opetussuunnitelman laatiminen ja kehittäminen

Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulun lukion opetussuunnitelman laadinnassa on otettu huomioon Lukion opetussuunnitelman perusteet (33/011/2003), lukiolaki (629/1998), lukioasetus (810/1998) ja asetus lukiokoulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta (955/2002).

Lisäksi on otettu huomioon Helsingin kaupungin opetustoimen lukion opetussuunnitelmaa ohjaavat linjaukset.

Opetussuunnitelmaa tarkistetaan vuosittain ottaen huomioon valtakunnalliset ja koulukohtaiset muutostarpeet toisen ja korkea-asteen koulutuksessa sekä opettajankoulutuksessa.

Opetussuunnitelman hyväksyntä

Hyväksytty Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulun johtokunnassa 18.5.2005.

Hyväksytty Helsingin yliopiston Käyttätymistieteellisessä tiedekunnassa 14.6.2005.

Opetussuunnitelman päivitys hyväksytty Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulun johtokunnassa 8.2.2010.

Opetussuunnitelman päivitys hyväksytty Helsingin yliopiston harjoittelukoulujen neuvottelukunnassa 3.12.2012.

LUKION OPETUSSUUNNITELMA

Opetussuunnitelman hyväksyntä	1
1. LUKION TEHTÄVÄ, ARVOPERUSTA JA TOIMINTAKULTTUURI	4
1.1 Toiminta-ajatus	4
1.1.1. Opiskelutaidot ja yleissivistys.....	4
1.1.2. Yhdessä toimiminen.....	5
1.1.3. Turvallisuus ja terve elämä	5
1.2. Koulun toimintakulttuuri	6
1.2.1. Oppimiskäsitys.....	6
1.2.2. Opiskeluympäristö	6
1.2.3. Opetusmenetelmät ja työtavat	7
1.2.4. Oppilaskuntatoiminta	7
2. OPETUSSUUNNITELMA JA OPETTAJANKOULUTUS	7
2.1. Opettajankoulutus ja opettajaksi opiskeleva	7
3. OPETUKSEN JÄRJESTÄMINEN	9
3.1. Tuntijako (Valtioneuvoston asetus 955/2002) ver. 6.12.08.....	9
3.2. Viikin normaalikoulun lukion koulukohtaiset kurssit	10
3.3. Kieliohjelma Viikin normaalikoulun lukiossa	10
3.4. Opiskelijaksi otto	10
3.5. Oppilaitosten yhteiset opetusjärjestelyt	10
4. OHJAUKSEN JÄRJESTÄMINEN	11
4.1. Ohjauksen toteuttaminen	11
4.2. Ohjaukseen liittyvä yhteistyö	12
5. OPISKELIJAN TUKEMINEN	12
5.1. Opiskelijahuolto	12
5.2. Opiskeluun liittyvä erityinen tuki	13
5.2.1. Erityisjärjestelyt.....	14
5.2.2. Erityisopetus	15
5.3. Kieli- ja kulttuuriryhmien opetus	15
6. ARVIOINTI	15
6.1. Opiskelijan oppimisen arviointi	15
6.1.1. Kurssin arviointi	16
6.1.2. Itsenäinen opiskelu	17
6.1.3. Etenemiseste	17
6.1.4. Arvosanan korottaminen	17
6.1.5. Muissa oppilaitoksissa suoritettavat opinnot.....	18
6.1.6. Arviointi erityistapauksissa.....	18

6.1.7. Oppimäärän arviointi.....	18
6.1.8. Lukion oppimäärän suoritus.....	19
6.1.9. Lukion antamat todistukset.....	19
6.2. Koulun toiminnan arviointi.....	19
7. OPPIAINEIDEN TAVOITTEET JA KESKEISET SISÄLLÖT.....	21
7.1. Eheyttäminen ja aihekokonaisuudet.....	21
7.1.1. Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys.....	21
7.1.2. Kestävä kehitys.....	22
7.2. Oppiainekohtaiset opetussuunnitelmat.....	23
7.2.1. Äidinkieli ja kirjallisuus.....	23
7.2.2. Vieraat kielet ja ruotsi.....	43
7.2.3. Matematiikka.....	57
7.2.4. Biologia.....	65
7.2.5. Maantiede.....	68
7.2.6. Fysiikka.....	71
7.2.7. Kemia.....	79
7.2.8. Uskonto.....	83
7.2.9. Elämänkatsomustieto.....	90
7.2.10. Filosofia.....	95
7.2.11. Historia.....	99
7.2.12. Yhteiskuntaoppi.....	110
7.2.13. Psykologia.....	119
7.2.14. Musiikki.....	122
7.2.15. Kuvataide.....	126
7.2.16. Liikunta.....	131
7.2.17. Terveystieto.....	134
7.2.18. Opinto-ohjaus.....	140
7.2.19. Tietotekniikka.....	143
7.2.20. Käsityö.....	145
7.2.21. Kotitalous.....	147
7.2.22. Autokoulu (YT1).....	148
7.2.23. Lukiolaisen turvakurssi (YT2).....	148
7.2.24. Viittomakieli (YT3).....	148
7.2.25. Kansainvälinen yhteistyöprojekti (YT4).....	148
8. LIITTEET.....	150
Liite 8.1. Viikin normaalikoulun lukion tuntijako (VN asetus 955/2002).	
Ver 6.12.08.....	151
Liite 8.2. Kieliohjelma Viikin normaalikoulussa.....	152
Liite 8.3. Kielitaidon tasojen kuvausasteikko.....	153
Liite 8.4. Lukion kurssiluettelo 1.1.2009.....	154
Liite 8.4. Lukion kurssiluettelo 1.1.2009.....	154
Liite 8.5. Viikin normaalikoulun lukion ohjauksen järjestäminen.....	160

1. LUKION TEHTÄVÄ, ARVOPERUSTA JA TOIMINTAKULTTUURI

1.1 Toiminta-ajatus

Viikin normaalikoulussa on hyvä oppia ja turvallista työskennellä yhdessä.

TYÖKUMPPANUUS

Viikin normaalikoulu on lasten, nuorten ja aikuisten työpaikka, jossa jokaisella on oikeus tehdä työtään rauhassa ja turvallisin mielin. Tavoitteena on luoda koulun henki, työkumppanuus, jolle on ominaista avoimuus, rehellisyys, keskinäinen kunnioitus, oikeudenmukaisuus, yhteisvastuu ja turvallisuus.

KESKINÄINEN KUNNIOITUS

Viikin normaalikoulun yhteisössä on monenlaisia, monenikäisiä ja monissa tehtävissä olevia ihmisiä. Moninaisuus on voimavara, jota suojellaan ja vaalitaan. Kouluyhteisön toiminnassa näkyvät toisen kuunteleminen ja huomioon ottaminen. Ihmisen arvostus ja huomaavainen käytös ovat miellyttävän ja tuloksekkaan yhteistyön edellytyksiä.

1.1.1. Opiskelutaidot ja yleissivistys

OPISKELU JA OPPIMINEN

Viikin normaalikoulu on koulu, jossa on hyvä opiskella. Koulun opetusjärjestelyissä otetaan huomioon erilaiset oppilaat ja erilaiset tavat oppia.

Oppiminen tuottaa iloa, ja tavoitteiden saavuttaminen tuo tyydytystä. Oppiminen vaatii luottamusta omiin kykyihin oppia, pitkäjänteisyyttä ja ahkeruutta. Opiskelutaitoihin kuuluvat tavoitteiden asettaminen ja niiden saavuttamisen arvioiminen sekä taito toimia yksin ja ryhmässä.

YLEISSIVISTYS

Viikin normaalikoulu antaa oppilailleen hyvän yleissivistyksen. Koulu opettaa elämän ja kulttuurien ja luonnon tuntemusta sekä niihin liittyviä monipuolisia tietoja ja taitoja.

Yleissivistystä on tuntee oma kulttuurinsa ja juurensa sekä kykyä nähdä omat mahdollisuutensa tulevaisuuden rakentajana. Yleissivistystä on myös kiinnostua muista kulttuureista ja kunnioittaa niitä.

1.1.2. Yhdessä toimiminen

YHDESSÄ TOIMIMISEN PERINNE

Viikin normaalikoululla on yhdessä toimimisen perinne. Se ilmenee koko koulun päivittäisessä työssä ja yhteisissä tilaisuuksissa.

Yhdessä toimiminen kehittää taitoa kuunnella toista, ottaa vastuuta sekä omasta että toisen oppimisesta ja kykyä antaa ja pyytää apua. Näin erilaiset lahjakkuudet pääsevät oikeuksiinsa. Yhdessä toimiminen kehittää myös kykyä ratkaista ongelmia rakentavasti.

YHTEISET TILAISUUDET

Koulun yhteiset juhlat, muut tilaisuudet ja traditiot ovat tärkeä osa koulun kulttuuria. Niissä erilaiset ja eri-ikäiset kouluyhteisön jäsenet voivat oppia toisiltaan, ja niillä välitetään myös tapakulttuuria.

YHTEISTYÖKUMPPANIT

Koulu toimii yhdessä kotien kanssa. Kotien ja koulun välistä yhteistyötä edistää Viikin norssin Tuki ry.

Yliopiston harjoittelukouluna Viikin normaalikoulu huolehtii opetuksen, opetussuunnitelmatyön ja opetusharjoittelun ohjauksen laadusta ja kehittämisestä läheisessä yhteistyössä yliopiston kanssa. Osallistumme kansalliseen ja kansainväliseen yhteistyöhön ja arviointiin.

1.1.3. Turvallisuus ja terve elämä

KASVATUSVASTUU

Jokainen koulun aikuinen on vastuullinen kasvattaja. Kasvattaminen on ensisijaisesti suunnan antamista. Pyrkimyksenä on eettisten periaatteiden sisäistäminen. Ristiriitatilanteissa puututaan käyttäytymiseen eikä kyseenalaisteta ihmisen persoonaa.

PELISÄÄNNÖT

Yhteisesti sovitulla toimintatavoilla ehkäistään ristiriitatilanteita. Näitä yhteiselämän pelisääntöjä kehitetään yhdessä keskustellen ja neuvotellen.

REILU KOHTELU

Koulun toiminnan keskeinen periaate on oikeudenmukaisuus. Oikeudenmukainen ja reilu kohtelu synnyttää luottamusta ja turvallisuutta yksilössä ja koko koulussa. Jokaisen on voitava luottaa siihen, että epäoikeudenmukaisiin tekoihin puututaan välittömästi. Oikeudenmukaisuuteen kuuluu myös yksilön erityistarpeiden huomioon ottaminen.

YHTEISVASTUU

Yhteisvastuu tarkoittaa kouluyhteisöön kuuluvien suhdetta muihin: jokainen turvaa muiden oikeudet. Kaikilla on oikeus olla koulussa ja työskennellä

rauhassa joutumatta kiusatuksi. Vastavuoroisesti kaikilla on velvollisuus antaa sama oikeus myös muille.

TURVALLISUUS

Turvallisen ilmapiirin vaaliminen on koko koulu yhteisön tehtävä. Toisen vahingoittamista tai kiusaamista fyysisesti tai psyykkisesti ei pidetä salassa, vaan tieto välitetään jollekin koulun aikuiselle. Sama sopimus koskee myös koulun omaisuutta.

TERVEET ELÄMÄNTAVAT

Viikin normaalikoulun toiminnan tavoitteena on terveellisten elämäntapojen oppiminen ja vaaliminen.

HYVÄ ITSETUNTO

Hyvä itsetunto on terveen kasvun edellytys. Hyvä itsetunto on sitä, että näkee oman elämänsä arvokkaana ja ainutkertaisena ja osaa arvostaa myös muita ihmisiä. Hyvä itsetunto antaa uskallusta toimia niin kuin tietää oikeaksi. Myös epäonnistumisten ja pettymysten sietokyky kuuluu hyvään itsetuntoon.

Hyvän itsetunto perustuu itseluottamukseen. Koulu yhteisö kehittää oppilaan itseluottamusta auttamalla häntä onnistumaan koulutyössä ja arvostamalla häntä. Oppilaalle annetaan vastuuta ja häntä ohjataan vastuun kantamiseen.

1.2. Koulun toimintakulttuuri

1.2.1. Oppimiskäsitys

Oppiminen on tavoitteellista opiskelua opettajan ohjauksessa ja vuorovaikutuksessa toisten oppijoiden, opetusharjoittelijoiden ja ympäristön kanssa. Oppiminen on aktiivinen ja päämääräsuuntautunut, ongelmanratkaisua sisältävä prosessi. Omatoiminen ja kriittinen tiedonhankinta, opitun jäsentäminen ja hyödyntäminen sekä tiedon rakentaminen yhdessä toisten kanssa ovat oppimisen keskeisiä osa-alueita.

Oppiminen on kokonaisvaltaista ja siihen vaikuttavat elämykset ja tunteet. Oppimisen ilo, kannustava palaute, myönteiset kokemukset ja vuorovaikutteisuus ovat tärkeitä myönteisen minäkuvan kehittymiselle. Oppimisen taitoja kehittämällä luodaan pohja koko elämän kestäväälle oppimiselle.

Oppiminen on tilannesidonnaista ja siihen vaikuttavat sekä koulun tarjoama että yhteiskunnallinen ympäristö. Opiskelijan kulttuurisessa ja sosiaalisessa elinpiirissä syntyneet kokemukset ovat oppimisen lähtökohta. Oppiminen puolestaan avaa mahdollisuuksia ymmärtää kulttuuria ja osallistua yhteiskunnan toimintaan.

1.2.2. Opiskelu ympäristö

Viikin normaalikoulussa peruskoulu ja lukio ovat samassa koulurakennuksessa. Koulukokonaisuus, opetussuunnitelman yhteiset osat ja

eri luokka-asteiden opettajien yhteistyö kehittävät opiskeluympäristön yhtenäisyyttä ja oppimisen eheyttä. Luonnon läheisyys, ajanmukainen rakennus ja yliopiston ainelaitokset antavat mahdollisuuden kehittää opiskeluympäristöä. Opiskeluympäristö rohkaisee kaikenikäisiä opiskeluun. Se tukee aktiivisuutta, itseohjautuvuutta ja luovuutta. Tällaiselta oppimisympäristöltä edellytetään joustavuutta, muunneltavuutta ja ajantasaista, kehittyvää varustetasoa.

Opiskeluympäristö on avoin, myönteinen ja kiireetön. Siellä sitoudutaan noudattamaan yhteisesti sovittuja sääntöjä.

1.2.3. Opetusmenetelmät ja työtavat

Viikin normaalikoulun lukiossa opetusmenetelmät ja työtavat valitaan niin, että ne vahvistavat koulun arvoja ja auttavat saavuttamaan opetussuunnitelmien tavoitteet.

Taitoja opitaan kullekin taidonalalle ominaisen toiminnan avulla. Tietojen hankkimisessa pyritään soveltamaan eri tiedonaloille ominaisia tiedon hankkimis- ja tuottamistapoja. Yksilöllisyys ja oppilaiden erilaisuus otetaan huomioon työtapojen valinnassa. Opiskelussa hyödynnetään tieto- ja viestintäteknikkaa sekä verkko- ja etäopiskeluympäristöjä. (ks. Liite 8.4. Tietostrategia)

Työtapojen tehtävänä on tukea monipuolisesti tietojen ja taitojen oppimista, kehittää oppimaan oppimisen taitoja ja yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja sekä tarjota tilaisuuksia elämykselliseen ja luovaan toimintaan.

1.2.4. Oppilaskuntatoiminta

Oppilaskunnan toiminta on tärkeä osa demokraattista toimintakulttuuria ja kansalaisvaikuttamista lasten ja nuorten tasolla. Oppilaskuntatoiminta parantaa koulun sisäistä ilmapiiriä ja parantaa oppilaiden ja koulun henkilökunnan välistä viestintää. Oppilaskuntatoiminta kehittää opiskelijoiden valmiuksia toimia omien ryhmiensä edustajina ja harjaantua neuvotteluun perustuvaan yhteistoimintaan. Oppilaskuntavaikuttamisen kautta tuetaan hyvää oppimista sekä ihmiseksi ja vastuulliseksi yhteiskunnan jäseneksi kasvamista.

2. OPETUSSUUNNITELMA JA OPETTAJANKOULUTUS

2.1. Opettajankoulutus ja opettajaksi opiskeleva

Viikin normaalikoulussa järjestetään opettajiksi opiskelevien ohjattua opetusharjoittelua.

Opettajankoulutuksen tavoitteena on kouluttaa pedagogisesti ajattelevia ja toimivia sekä tieteelliseen ajatteluun kykeneviä opettajia. Praktikumopintojen

aikana opiskelijaa tuetaan yhdistämään kasvatustieteellinen teoria ja käytännön opetustyö.

Harjoittelujaksot muodostavat kokonaisuuden, jossa kukin praktikumjakso perustuu edelliseen jaksoon. Harjoittelukoulussa suoritettavat opinto-osuudet limittyvät muuhun koulutusohjelmaan. Praktikuminnot tukevat opettajaksi opiskelevan kehitystä reflektointiin kykeneväksi ammattilaiseksi, jolla on tutkiva ja kehittävä ote omaan työhönsä.

Praktikumien toteutus esitetään opetusharjoittelusuunnitelmassa.

3. OPETUKSEN JÄRJESTÄMINEN

3.1. Tuntijako (Valtioneuvoston asetus 955/2002)

ver. .12.2012

Oppiaine tai aineryhmä	Pakolliset kurssit	Valtakunnalliset syventävät kurssit	Koulukohtaiset syventävät kurssit	Soveltavat Kurssit
Äidinkieli ja kirjallisuus	6	3	1	4
Kielet				
A-englanti	6	2	3	1
A-ruotsi	6	2	2	1
A-saksa	6	2	1	1
A-ranska	6	2	1	1
B1-ruotsi	5	2	2	1
B-kieli (es, ra, sa, ve) (*)		8	2 (B3-kieli)	2
Matematiikka				
lyhyt oppimäärä tai	6	2	1	
pitkä oppimäärä	10	3	1	
Ympäristö ja luonnontieteet				
Biologia	2	3		4
Maantiede	2	2		3
Fysiikka	1	7	2	1
Kemia	1	4		2
Uskonto tai elämäntutkimustieto	3	2	1 (UE)	1(UE,UO)
Filosofia	1	3	1	
Psykologia	1	4	2	
Historia	4	2	1	3
Yhteiskuntaoppi	2	2	1	5
Taito ja taideaineet				
Liikunta	2	3		6
Musiikki	1-2	3		6
Kuvataide	1-2	3	8	2
Terveystieto	1	2		1
Opinto-ohjaus	1	1		4
Tietotekniikka				4
Käsityö				3
Kotitalous				3
Yhteistyökurssit				4
Pakolliset kurssit	47-51			
Syventävät kurssit vähintään	10			
Soveltavat kurssit				
Kurssit yhteensä vähintään	75			

* Valinnainen B-kieli; lukiossa kielen aloittavat (B3-kieli) alkavat 1. kurssista, peruskoulussa kieltä opiskelleet (B2-kieli) aloittavat 3. kurssista.

Lukio-opinnot jakautuvat kursseihin, joiden laajuus on keskimäärin 22 oppituntia Yhden oppitunnin pituus on 75 minuuttia.

3.2. Viikin normaalikoulun lukion koulukohtaiset kurssit

Luettelo lukion kaikista kursseista on liitteessä 8.4. Kurssikuvaukset on esitetty kunkin oppiaineen opetussuunnitelmassa.

3.3. Kieliohjelma Viikin normaalikoulun lukiossa

Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulun lukion kieliohjelmassa (liite 8.2.) ovat seuraavat vieraat kielet ja toinen kotimainen kieli (ruotsi):

A-kielet

A-kieli on perusasteen 1.-6. luokalta alkava vieras kieli tai toinen kotimainen kieli:

- Englanti
- Ranska
- Ruotsi
- Saksa

B1-kieli

B1-kieli on perusasteen 7.luokalta alkava toinen kotimainen kieli:
Ruotsi

B2-kieli

B2-kieli on perusasteen 8.luokalla alkava valinnainen vieras kieli:

- Espanja
- Ranska
- Saksa
- Venäjä

B3-kieli

B3-kieli on lukiossa alkava valinnainen vieras kieli

- Espanja
- Ranska
- Saksa
- Venäjä

Lukiossa B2- ja B3 kieltä opiskellaan yhdessä B-kielenä siten, että lukiossa kielen aloittavat (B3-oppimäärä) opiskelevat B-kieltä 1.kurssista alkaen ja perusasteella B2-kieltä opiskelleet aloittavat B-kielen 3. kurssista.

3.4. Opiskelijaksiotto

Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulun lukion ensimmäisen vuositason oppilaat valitaan valtakunnallisessa yhteishaussa, josta määrätään asetuksessa Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishakujärjestelmästä (1197/1998). Yhteishaussa otetaan lukioon noin 81 uutta opiskelijaa vuosittain.

3.5. Oppilaitosten yhteiset opetusjärjestelyt

Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulun lukio osallistuu Helsingin kaupungin opetusviraston järjestämään toisen asteen koulujen yhteistyöhön. Viikin

normaalikoululla on yhteistyötä myös muiden koulutuksen järjestäjien kanssa, luontevimmin Helsingin yliopiston ainelaitosten kanssa. Yhteiset opetusjärjestelyt kuvataan jokaisen oppiaineen kohdalla tarkemmin.

4. OHJAUKSEN JÄRJESTÄMINEN

4.1. Ohjauksen toteuttaminen

Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulussa ohjaustoiminta muodostaa lukion toiminnassa kokonaisuuden, joka tukee opiskelijaa lukio-opintojen eri vaiheissa sekä kehittää hänen valmiuksiaan tehdä koulutusta ja elämänuraa koskevia valintoja ja ratkaisuja. Ohjauksen tehtävä on edistää koulutuksellista, etnistä ja sukupuolten välistä tasa-arvoa ja opiskelijoiden hyvinvointia. Erityistä huomiota kiinnitetään niiden opiskelijoiden ohjaukseen, joilla on opiskeluun liittyviä vaikeuksia tai jotka ovat syrjäytymisvaarassa.

Lukion ohjaustoimintaan osallistuvat rehtori, opinto-ohjaajat, ryhmänohjaajat, aineenopettajat sekä tarvittaessa erityisopettajat ja muu oppilashuoltohenkilöstö.

Ohjauksen järjestämisessä on keskeistä eri toimijoiden yhteistyö. Lukio-opiskelija saa riittävästi ohjausta oman opiskelusuunnitelmansa tekemisessä ja sen toteutumisen seuraamisessa. Pyrkimyksenä on, että hänen lukio-opintojensa sisältö toteutuu hänen omien voimavarojensa mukaisesti. Ohjauksen työnjako (liite 8.5.) on Viikin normaalikoulussa seuraava:

Opinto-ohjaaja

Opinto-ohjaajalla ja rehtorilla on päävastuu opinto-ohjauksen suunnittelusta ja järjestämisestä. He ohjaavat opiskelijaa henkilökohtaisen opiskelu- ja ylioppilastutkintosuunnitelman laatimisessa ja niihin liittyvissä valinta- ja ongelmatilanteissa. Opinto-ohjaajan vastuulla ovat lisäksi jatko-opintoihin, ammatinvalintaan sekä yhteistoimintaan muiden oppilaitosten kanssa ja työelämään liittyvät kysymykset.

Ryhmänohjaaja

Ryhmänohjaajan tehtävänä on pyrkiä luomaan myönteinen kasvatus- ja työskentelyilmapiiri sekä yhteishenki ryhmäänsä ja liittämään ryhmänsä kiinteästi kouluyhteisöön. Hän perehdyttää ryhmänsä opiskelijat koulun toimintaan sekä lukio-opiskelun käytänteisiin. Ryhmänohjaaja ohjaa myös opiskelijan opetussuunnitelman laatimista ja seuraa jaksoittain ryhmänsä opintojen etenemistä, läsnäoloa ja kurssikertymää. Ryhmänohjaaja toimii linkkinä kodin ja muun ohjaushenkilöstön sekä opiskelijahuollon välillä.

Aineenopettaja

Aineenopettaja ohjaa opiskelijaa opettamansa oppiaineen opiskelussa, ylioppilastutkintoon valmistautumisessa, auttaa opiskelijaa kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan ja valmiuksiaan sekä ohjaa opiskelijan itsenäistä opiskelua. Aineenopettaja laatii oppiaineen opiskelussa tarvittavat ohjeet.

Erityisopettaja

Erityisopettaja ja opinto-ohjaaja tekevät yhteistyötä erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden opintojen suunnittelua ja valintoja koskevissa asioissa. Erityisopettaja arvioi erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden oppimisvaikeuksien vaikutusta opintojen etenemiseen.

Rehtori

Rehtori vastaa ohjauksen edellytysten turvaamisesta sekä tukee ohjauksen suunnittelua ja yhteistyötä. Rehtori vastaa siitä, että opiskelija saa riittävästi henkilökohtaista ohjausta. Rehtori tiedottaa lukio-opintoihin ja ylioppilastutkintoon liittyvistä määräyksistä opiskelijoille ja heidän huoltajilleen. Opiskelijoiden yhteisöllisyyttä lukio-opintojen aikana kehittävässä tutortoiminnassa ovat rehtori ja opinto-ohjaaja mukana ohjaavina henkilöinä.

4.2. Ohjaukseen liittyvä yhteistyö

Lukiossa kodin ja koulun yhteistyön lähtökohtana on aikuistuvan nuoren ja täysi-ikäisen opiskelijan itsenäisyyden ja oman vastuullisuuden huomioonottaminen sekä huolenpito tukea tarvitsevasta opiskelijasta. Opiskelijoiden huoltajille järjestetään tilaisuuksia keskustella koulun rehtorin ja opettajien kanssa koulun opetus- ja kasvatustyöstä. Perinteisesti keskustelumahdollisuuksia on ryhmä- ja koulukohtaisissa vanhempaintilaisuuksissa sekä tarvittaessa henkilökohtaisissa tapaamisissa.

Ohjaukseen liittyvä yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa keskittyy erityisesti opiskelun nivelvaiheisiin: lukio-opintoihin hakeutumiseen ja jatko-opintosuunnittelun ohjaukseen. Lukio-opiskelusta ja lukio-opintoihin hakeutumisesta tiedotetaan peruskoulun päättövaiheessa oleville opiskelijoille ja heidän huoltajilleen vanhempainilloissa ja avointen ovien päivinä. Lukio-opinnoista kerrotaan myös Helsingin valintaoppaissa ja koulun verkkosivuilla. Viikin normaalikoulun opiskelijoilla on mahdollisuus valita kursseja myös muiden toisen asteen oppilaitosten sekä Helsingin yliopiston opinto-ohjelmista. Yhteistyötä tehdään myös ulkomaisten oppilaitosten kanssa.

Jatko-opinnoista opiskelijat saavat tietoa asiantuntijavierailijoilta sekä vieraillemalla itse toisen ja korkea-asteen oppilaitoksissa ja koulutusalan messuilla. Käynti ammatinvalintapsykologilla tukee myös tarvittaessa lukio-opiskelijan päätöksentekoa.

Ohjaussuunnitelman toteutumista arvioidaan lukuvuoden mittaan jaksoittain pidettävissä kokouksissa, joissa rehtori, opinto-ohjaajat ja ryhmänohjaajat pohtivat opiskelijoiden opiskelutilanteita ja niissä käytettyjä ratkaisuja.

5. OPISKELIJAN TUKEMINEN

5.1. Opiskelijahuolto

Viikin normaalikoulun lukion opiskelijahuoltoon kuuluu oppilaiden hyvinvoinnista huolehtiminen. Opiskelijahuollolla edistetään opiskelijoiden terveyttä ja tasapainoista kehitystä sekä luodaan edellytykset hyvälle oppimiselle. Opiskelijahuollon tavoitteena on terve oppimis- ja työympäristö.

Opiskelijahuolto kuuluu kaikille kouluyhteisössä työskenteleville ja sitä toteutetaan sopivin muodoin yhteistyössä kotien kanssa.

Viikin normaalikoulun lukiossa edistetään opiskelijoiden keskinäistä ja opiskelijoiden ja henkilökunnan välistä myönteistä kanssakäymistä. Kaikilta kouluyhteisöön kuuluvilta edellytetään asiallista ja ystävällistä käytöstä toisia kohtaan. Mahdolliseen kiusaamiseen, häirintään tai muuhun keskinäisiä suhteita vahingoittavaan toimintaan puututaan ensisijaisesti keskustellen ja esimerkin voimalla, mutta tarvittaessa myös lukiolainsäädännön mukaisen rangaistusmenettelyn avulla.

Viikin normaalikoulun lukiossa seurataan opiskelijoiden poissaoloja kurssien opettajien, ryhmän ohjaajien ja opiskelijahuoltoryhmän yhteistyönä. Poissaoloihin puututaan niiden opintoja haittaavien ja syrjäytymistä lisäävien vaikutusten ehkäisemiseksi.

Viikin normaalikoululla on koko koulua koskevat kriisitilanteiden toimintasuunnitelma, jonka mukaisesti toimitaan kriisitilanteissa. Kriisisuunnitelma on esitetty liitteessä (liite 8.12.).

Viikin normaalikoulun lukiossa on säännöllisesti kokoontuva opiskelijahuoltoryhmä. Ryhmän puheenjohtajana toimii rehtori ja siihen kuuluvat lisäksi opinto-ohjaajat, erityisopettajat, terveydenhoitaja ja psykologi.. Ryhmä seuraa opiskelijoiden opiskelua ja muuta elämäntilannetta ja tarvittaessa tarjoaa tai järjestää tukea opiskelun ja elämäntilanteen ongelmien ratkaisemiseksi.

Ryhmänohjaajat seuraavat ryhmänsä opiskelijoiden opiskelun etenemistä ja ovat tarvittaessa yhteydessä opiskelijahuoltoryhmään tukitoimien suunnittelemiseksi.

Viikin normaalikoulun lukion opiskelijoilla on mahdollisuus käyttää kouluterveydenhuollon ja koulupsykologin palveluja terveydestään huolehtimisessa sekä koulunkäynnin tai muun elämänsä ongelmatilanteissa.

Viikin normaalikoulun lukion opiskelijahuoltotyö tapahtuu yhteistyössä kotien kanssa. Vanhemmille järjestetään vanhempainiltoja, joissa he voivat kuulla koulun toiminnasta ja tuoda esille lastensa lukio-opiskeluun liittyviä tarpeita ja toiveita.

Viikin normaalikoulun lukio tekee opiskelijahuoltoon sopivin ja tarpeellisin muodoin yhteistyötä myös paikallisten terveys- ja sosiaaliviranomaisten, nuorisotoimen sekä ammatinvalinnanohjauksen kanssa.

5.2. Opiskeluun liittyvä erityinen tuki

Lukiossa annetaan tukea opiskelijalle, jonka opiskelun edellytykset ovat heikentyneet sairauden, vamman tai muun syyn vuoksi. Erityisen tuen piiriin kuuluvat opiskelijat, jotka tarvitsevat tukea psyykkisistä, sosiaalisista tai elämäntilanteeseen liittyvistä syistä tai joilla on oppimisvaikeuksia.

Erityisen tuen tavoitteena Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulussa on auttaa ja tukea opiskelijaa siten, että hänellä on mahdollisuus suorittaa lukio-opintonsa. Opiskelija voi saada erityisopetusta, opiskelijahuollon palveluita tai hänet ohjataan tarvittaessa käyttämään koulun ulkopuolisia hoitopalveluita (ks. 5.1. Opiskelijahuolto). Erityisen tuen tarpeen on saattanut havaita opiskelija itse, huoltaja, opettaja tai opiskelijahuollon jäsen.

Lukiossa ilmaantuviiin vaikeuksiin puututaan välittömästi, kun ne on havaittu. Erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan opetus- ja koetilanteet järjestetään siten, että hänen yksilölliset tarpeensa voidaan ottaa huomioon kaikkien oppiaineiden opetuksessa ja eri oppimisympäristöissä.

Erityistä tukea tarvitsevalle opiskelijalle voidaan laatia kirjallinen suunnitelma, jossa todetaan, miten hänen yksilölliset tukitoimensa koulussa järjestetään. Suunnitelman tekoa koordinoi rehtorin nimeämä henkilö. Suunnitelmaa toteuttavat kaikki opiskelijaa opettavat opettajat sen mukaan, miten kunkin opiskelijan tarpeiden perusteella sovitaan.

Opiskelijoille tiedotetaan erityisen tuen ja erityisjärjestelyjen mahdollisuudesta opinto-oppaassa, oppitunneilla, tiedotustilaisuuksissa sekä ryhmänohjaustuokioissa. Huoltajille asiasta tiedotetaan vanhempainillassa.

Erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan arviointia käsitellään Opiskelijan oppimisen arviointiluvussa (ks. Luku 6.)

5.2.1. Erityisjärjestelyt

Erityistä tukea ovat myös Valtioneuvoston asetuksen n:o 144 / 2001 § 14 tarkoittamat erityiset järjestelyt lukion aikana sekä oppimistilanteissa että kokeissa.

Erityisopettajan ja opiskelijahuoltoryhmän henkilöiden moniammatillisena yhteistyönä kartoitetaan erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden yksilöllisiä tarpeita ja sovitaan tukitoimista, jotka liittyvät mm. opetus- ja koetilanteisiin. Opiskelijan erityisjärjestelyjen kriteereinä on erityisopettajan, lääkärin, terveydenhoitajan, psykologin tai muun asiantuntijan suullinen tai kirjallinen arvio.

Erityisjärjestelyjä voidaan suunnitella myös opiskelijalle, jolla on vähintään keskivaikea luki-vaikeus. Erityisjärjestelyt suunnitellaan moniammatillisena yhteistyönä yhdessä opiskelijan ja hänen huoltajansa kanssa, mikäli opiskelija on alle 18-vuotias.

Erityistä tukea tarvitsevalle opiskelijalle laaditaan kirjallinen suunnitelma erityisjärjestelyistä ja yksilöllisistä tukitoimista, joista tiedotetaan opettajille ja huoltajille. Suunnitelmaa seurataan ja tarkistetaan sovitun aikataulun mukaisesti. Seurannan vastuuhenkilönä toimii rehtorin nimeämä henkilö. Opiskelija osallistuu suunnitelman tekoon ja sitoutuu omalta osaltaan toimimaan suunnitelman mukaisesti

Ylioppilastutkintolautakunnalta anotaan erikseen erityisjärjestelyt ylioppilaskoetta varten.

5.2.2. Erityisopetus

Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulun lukiossa toimii osa-aikaisia erityisopettajia. Erityistä tukea annetaan kurssimuotoisena sekä yksilö- että pienryhmäopetuksena. Viikin normaalikoulussa tarjotaan tarvittaessa Lueja/tai Rento-kursseja, joita pitää erityisopettaja yhteistyössä aineenopettajien kanssa. Lukion erityisopetuksen kurssit ovat soveltavia kursseja, jotka arvioidaan suoritusmerkinnällä. Kurssit on tarkoitettu ensisijaisesti opiskelijoille, joilla on oppimisvaikeuksia.

Lukion erityisopetus on ensisijaisesti pedagogista tukea, joka kohdistuu oppimaan oppimiseen, oman oppimistyylin löytämiseen sekä itsetunnon vahvistamiseen oppijana. Erityisopetus tukee myös opiskelijaa, jolla on kielellisiä erityisvaikeuksia tai muita oppimisvaikeuksia. Erityisopettaja ei ota vastuuta opetussuunnitelman mukaisten oppiaineiden opetuksesta eikä eri oppiaineiden tukiopetuksesta.

Erityisopettaja osallistuu tarvittaessa opiskelijan ohjaukseen ja arviointiin silloin, kun on kyse oppimisvaikeuksiin liittyvistä asioista. Hän toimii yhteistyössä opiskelijaa opettavien aineenopettajien kanssa.

Opiskelijan tukeminen toteutetaan moniammatillisena yhteistyönä, johon opiskelija itse ja tarvittaessa hänen vanhempansa osallistuvat.

Lukiossa tiedotetaan erityisopetuksesta ja erityisjärjestelyistä siten, että opiskelijat ja opettajat ovat niistä tietoisia. Tällöin tehostuu mahdollisuus puuttua vaikeuksiin välittömästi. Myös huoltajat saavat tietoa erityisopetuksesta.

5.3. Kieli- ja kulttuuriryhmien opetus

Ei-suomenkielisille opiskelijoille voidaan järjestää suomi toisena kielenä (S2)–opetusta. Opetustarve kartoitetaan kunkin opiskelijan kohdalla ja mahdollista S2 –opetusta järjestetään tarpeen mukaan.

6. ARVIOINTI

6.1. Opiskelijan oppimisen arviointi

Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulussa opiskelijan oppimista ja työskentelyä arvioidaan monipuolisesti. Eri oppiaineiden arviointiperusteet selostetaan oppiainekohtaisissa opetussuunnitelmissa.

Arvioinnin ja palautteen avulla opiskelijaa ohjataan ja kannustetaan määrätietoiseen opiskeluun, luodaan edellytyksiä itsearviointiin, omien tavoitteiden asettamiseen ja työskentelyn kehittämiseen ja vahvistetaan siten oppimaan oppimisen taitoja. Opiskelijalle annetaan selkeää ja monipuolista tietoa opintojen edistymisestä, tavoitteiden saavuttamisesta ja oppimistuloksista sekä opintojen aikana että lukio-opiskelun päättyessä.

Opiskelijan opiskelema kurssi arvioidaan aina kurssin päätyttyä. Jaksotodistus annetaan opiskelijalle jokaisen jakson päätyttyä. Jaksotodistukseen on merkitty kaikki siihen asti suoritettut kurssit ja niistä saadut arvosanat sekä poissaolot.

Opiskelun arviointi antaa opettajille tärkeää palautetietoa opetuksen tuloksellisuudesta ja vaikuttavuudesta. Huoltajat saavat arvioinnin kautta tietoa opiskelijan opintojen edistymisestä ja oppimistuloksista. Arviointi antaa tietoa myös jatko-opintojen järjestäjille sekä työelämän edustajille.

6.1.1. Kurssin arviointi ja läsnäolo

Opiskelijan suorittama kurssi arvioidaan sen päätyttyä. Jokaisen kurssin alkaessa opiskelijoille selvitetään kurssin sisältö ja arviointiperusteet.

Kurssin arviointi perustuu yleensä kirjallisiin tai suullisiin kokeisiin, opintojen edistymisen jatkuvaan havainnointiin ja opiskelijan tuotosten arviointiin. Opiskelijan poissaolot ja toistuvat myöhästymiset kurssilta saattavat vaikuttaa alentavasti kurssin arvosanaan. Lukiolain (629/1998 § 25) mukaisesti opiskelijan tulee osallistua opetukseen, jollei hänelle ole myönnetty siitä vapautusta. Kurssi voidaan perustelluista syistä jättää myös arvioimatta.

Kaikki pakolliset ja valtakunnalliset syventävät kurssit lukuun ottamatta opinto-ohjausta arvioidaan numeroin 4 -10.

- 4 = hylätty
- 5 = välttävä
- 6 = kohtalainen
- 7 = tyydyttävä
- 8 = hyvä
- 9 = kiitettävä
- 10 = erinomainen

Koulukohtaiset syventävät kurssit arvioidaan joko numeroin tai suorituserkinnällä sen mukaan mitä ainekohtaisessa osuudessa on mainittu. Opinto-ohjaus ja kaikki soveltavat kurssit arvioidaan suorituserkinnällä. Kurssisuorituksiin liittyvät merkinnät ovat seuraavat:

- S = hyväksytysti suoritettu
- H = hylätty
- K = osallistunut opetukseen mutta kurssisuoritus edellyttää täydentämistä

Opiskelijan tulee suorittaa täydennettäväksi määrätty kurssi (merkintä K) loppuun viimeistään saman lukuvuoden viimeisessä uusintakuulustelutilaisuudessa kesäkuussa.

Jos opiskelija vaihtaa oppiaineen tasoa, hänen suorittamiensa kurssien vastaavuudet toisessa oppimäärässä määritellään kyseisen oppiaineen opetussuunnitelmassa.

Äkillisestä poissaolosta kuten sairauspoissaolosta ilmoitetaan ryhmän-ohjaajalle tai kansliaan. Mikäli opiskelija sairastuu koeviikolla, poissaolosta on ilmoitettava kansliaan tai kurssin opettajalle ennen kurssikokeen alkamista. Pyydettyessä on opiskelijan toimitettava koululle huoltajan selvitys tai lääkärintodistus poissaolosta.

Etukäteen anottavaa poissaoloa varten täytetään kansliasta tai koulun kotisivuilta saatava loma-anomuslomake. Opettaja voi etukäteen myöntää luvan poissaoloon enintään kolmeksi päiväksi, rehtori pidemmäksi ajaksi.

Lukion oppitunnit ovat 75 minuutin pituisia. Opiskelijan kaikki poissaolot merkitään Wilmaan, jossa huoltaja tai täysi-ikäinen opiskelija selvittää ne. Poissaolo on selvitettävä kolmen päivän kuluessa ko. poissaolosta. Mikäli kurssin poissaoloja on enemmän kuin 4 ja niistä ei ole annettu riittävää selvitystä, voidaan kurssi jättää arvostelematta. Arvostelematta jättämisestä päättävät rehtori ja kurssin opettaja. Arvostelematta jätetyn kurssin voi suorittaa ainoastaan käymällä sen uudelleen. Opiskelija vastaa siitä, että poissaolojen aikaiset tehtävät tulevat tehdyiksi.

6.1.2. Itsenäinen opiskelu

Opiskelija voi erityisestä syystä saada oikeuden suorittaa kurssi joko kokonaan tai osittain osallistumatta opetukseen. Itsenäinen suorittaminen voi tulla kysymykseen esim. jos opiskelijalla on päällekkäisiä kursseja opinto-ohjelmassa tai kurssin opetus ei toteudu opiskelijan omassa opintoaikataulussa. Kurssit, joita ei voida suorittaa itsenäisesti, on mainittu ainekohtaisessa osuudessa. Anomus kurssin itsenäisestä suorittamisesta tehdään oppiaineen opettajalle ja anomuksen hyväksyy tai hylkää lukion rehtori. Kurssin hyväksytyt suorittaminen edellyttää kurssin opettajan kanssa kirjallisesti sovittujen tehtävien tekemistä sovituksessa aikataulussa. Itsenäisesti opiskellun kurssin opintosuorituksen ehtona on hyväksytyt arvosana. Mikäli opiskelija saa itsenäisesti opiskellusta kurssista hylätyn arvosanan tai kurssisuoritus keskeytyy, opiskelija ohjataan suorittamaan kurssi opetukseen osallistumalla.

6.1.3. Etenemiseste

Kaksi ajallisesti peräkkäin hylättyä arvosanaa (4) samassa oppiaineessa estää oppiaineen opiskelun jatkamisen. Oppiaineen opiskelua voi jatkaa vasta, kun ainakin toinen hylätyistä arvosanoista on korotettu hyväksytyksi. Opiskelija saa tiedon etenemisesteen syntymisestä jaksotodistuksesta.

6.1.4. Arvosanan korottaminen

Hylättyä (4) kurssiarvosanaa saa korottaa osallistumalla kerran uusintakuulusteluun ja tekemällä muut kurssiin sisältyvät kurssin opettajan edellyttämät suoritukset tai käymällä kurssin uudelleen. Uusintakuulusteluja ovat kunkin jakson koejärjestyksessä olevat kokeet ja erilliset uusintakuulustelut. Hyväksytyä kurssiarvosanaa (5 – 10) voi korottaa vain käymällä kurssin uudelleen. Kurssin arvosanaksi merkitään suorituksista parempi.

6.1.5. Muissa oppilaitoksissa suoritettavat opinnot

Opiskelijan muussa oppilaitoksessa suorittamat opinnot voidaan hyväksyä kurssin suoritukseksi, jos ne tavoitteeltaan ja sisällöltään vastaavat oman koulun opetussuunnitelmaa. Kurssien vastaavuudet on aina selvitettävä opinto-ohjaajan ja aineen opettajan kanssa ennen kurssin suorittamista toisessa oppilaitoksessa. Tarvittaessa opiskelijalta voidaan edellyttää lisäsuorituksia. Kurssin sisällöstä päättää opiskelijan esittämän anomuksen ja suorituskuvauksen perusteella lukion rehtori yhdessä aineen opettajan kanssa.

6.1.6. Arviointi erityistapauksissa

Oppilas, jolla on diagnosoitu sairaus tai vamma tai vähintään keskivaikeaksi arvioitu lukivaikeus, voi osoittaa osaamisensa eri tavoin. Yksilöllisestä arviointitavasta sovitaan opiskelijakohtaisesti. Sovitut käytänteet kirjataan opiskelijan erityisen tuen suunnitelmaan (ks. 5.2.). Erityisopettaja osallistuu tarvittaessa erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan arvioinnin suunnitteluun.

6.1.7. Oppimäärän arviointi

Tietyn oppiaineen oppimäärän suoritus muodostuu opiskelijan suorittamista pakollisista, valtakunnallisista ja koulukohtaisista syventävistä sekä soveltavista kursseista. Oppimäärän päättöarvosana määräytyy opiskelijan opiskelemien pakollisten ja opetussuunnitelman perusteiden mukaisten valtakunnallisten syventävien kurssien arvosanojen aritmeettisen keskiarvon perusteella. Mainituista opinnoista opiskelijalla saa olla hylättyjä kurssiarvosanoja enintään seuraavasti:

Kurssien määrä	Hylättyjä kursseja enintään
1 - 2	0
3 - 5	1
6 - 8	2
9 tai enemmän	3

Oppiaineen oppimäärän muodostavat kaikki opiskelijan arvioidut pakolliset ja opetussuunnitelman perusteiden mukaiset valtakunnalliset syventävät kurssit, eikä niistä voi jälkikäteen poistaa mitään. Koulukohtaiset syventävät kurssit ja soveltavat kurssit voivat vaikuttaa opiskelijan oppiaineen oppimäärän päättöarvosanaan lisänäyttönä korottavasti. Harkinnanvaraisesta päättöarvosanan korottamisesta päättävät opiskelijan oppiaineen opettajat yhdessä opiskelijan lukio-opintojen päättövaiheessa. Harkinnanvaraiset päättöarvosanakorotukset vahvistetaan opettajakokouksessa.

Opiskelijalla on mahdollisuus opintojen päättövaiheessa osallistua oppiaineen oppimäärän arvosanan korottamiseksi erilliseen kuulusteluun, ellei oppiaineen opetussuunnitelmassa toisin mainita. Opiskelija voi yrittää korottaa oppimäärän arvosanaa erillisessä kuulustelussa joko kerran ennen ylioppilastutkintokertaa tai kerran sen jälkeen. Jos opiskelija on erillisessä kuulustelussa korottanut oppiaineen oppimäärän arvosanaa, hän ei voi enää suorittaa saman oppiaineen kursseja.

6.1.8. Lukion oppimäärän suoritus

Opiskelija on suorittanut lukion oppimäärän silloin, kun hän on suorittanut yhteisten ja valitsemiensa valinnaisten oppiaineiden oppimäärät edellä esitetyllä tavalla hyväksytysti ja lukion vähimmäiskurssimäärä 75 kurssia täyttyy. Koulukohtaisista syventävistä kursseista ja soveltavista kursseista voidaan lukea mukaan lukion oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat kurssit. Opiskelijan päättöarvioinnista päättävät lukion rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä. Päättöarviointi vahvistetaan opettajakokouksessa.

Opiskelijan päättöarvioinnissa numeroin arvioidaan kaikki pakollisten oppiaineiden oppimäärät sekä valinnaiset vieraat kielet. Opinto-ohjauksesta annetaan suoritusmerkintä. Mikäli opiskelija pyytää, hän on oikeutettu saamaan suoritusmerkinnän liikunnasta ja sellaisista oppiaineista, joissa opiskelijan oppimäärä käsittää vain yhden kurssin sekä valinnaisista vieraista kielistä, mikäli opiskelijan oppimäärä käsittää niissä vain kaksi kurssia. Pyyntö suoritusmerkinnästä on tehtävä lukion rehtorille kirjallisesti viimeistään viikkoa ennen päättötodistuksen saamista.

Opiskelija voi kahden kuukauden kuluessa saatuaan tiedon arvioinnista pyytää päättöarvioinnin uusimista ja oikaisua Lukioasetuksen 810/1998 13§ mukaisesti. Pyyntö tehdään lukion rehtorille. Uudesta arvioinnista päättävät lukion rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä. Mikäli opiskelija on tyytymätön päätökseen, hän voi pyytää arvioinnin oikaisua lääninhallitukselta Lukioasetuksen 810/1998 13§ 2 mom mukaisesti.

6.1.9. Lukion antamat todistukset

Opiskelija saa jaksotodistuksen kunkin opiskelujakson päätyttyä. Opiskelijalle, joka eroaa lukiosta ennen lukion koko oppimäärän suorittamista, annetaan todistus suoritetuista opinnoista.

Jos opiskelija on suorittanut lukiodiplomin jossakin oppiaineessa, hän saa siitä todistuksen. Lukiodiplomin suoritus merkitään päättötodistuksen lisätietoihin. Opiskelijalla on mahdollisuus suorittaa puheviestinnän päättökoe ja toisessa kotimaisessa tai vieraissa kielissä suullisen kielitaidon kokeita, joista kirjoitetaan erillinen todistus. Päättötodistus annetaan opiskelijalle lukio-opintojen päättyessä. Päättötodistukseen merkitään opetussuunnitelman perusteiden kohdan 6.5 mukaiset tiedot.

6.2. Koulun toiminnan arviointi

Sen lisäksi, mitä Opetushallituksen lukion opetussuunnitelman perusteet ja Viikin normaalikoulun lukion oppilasarviointia koskevat yleisohjeet toteavat, Viikin normaalikoulu kehittää toiminnan- ja laadunarviointia OPM:n tehtävänannon perusteella: ”opetuksen ja opetussuunnitelmatyön laadusta huolehtiminen ja opetusharjoittelun monipuolistaminen”. Opetuksen ja oppimisen laadunarviointia tehdään sisäisin ja ulkoisin palaute- ja arviointijärjestelmin, joita ovat oppilas- ja opiskelija-arviointi, henkilökohtaiset kehityskeskustelut, eritasoiset yhteiset kehittämispalaverit ja yliopistoyhteisön eri asiantuntijakokoonpanojen kokoukset, kirjalliset palautteet kodeilta, opetusharjoittelijoilta, yliopistolta sekä muilta yhteistyötahoilta.

Yliopistoyhteisön jäsenenä Viikin normaalikoulu hyödyntää myös Helsingin yliopiston käyttämiä kansallisia ja kansainvälisiä asiantuntija-arviointeja, kuten korkeakoulujen tai koulutuksen arviointineuvostojen palveluita.

7. OPPIAINEIDEN TAVOITTEET JA KESKEISET SISÄLLÖT

7.1. Eheyttäminen ja aihekokonaisuudet

Valtakunnallisesti määritellyt aihekokonaisuudet sisältyvät Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulun lukion kasvatustyöhön ja kaikkien aineiden opetukseen.

Toteutettavat aihekokonaisuudet ovat

- aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys
- hyvinvointi ja turvallisuus
- kestävä kehitys
- kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus
- teknologia ja yhteiskunta
- viestintä ja mediaosaaminen

Aihekokonaisuuksien toteuttamisessa otetaan huomioon pääkaupunkiseudun ja Helsingin sekä erityisesti Viikin alueen tarjoamat mahdollisuudet ja haasteet.

Aihekokonaisuudet toteutetaan läpäisyperiaatteena ja opetussuunnitelman rajoissa kunkin oppiaineen opetuksessa. Lisäksi toteutetaan vuosittaisen suunnittelun pohjalta koko kouluyhteisöä tai vuosikurssia koskevia projekteja, teemapäiviä tai –viikkoja.

Oppiaineiden ja aineryhmien tai kurssien tavoitteet, sisällöt, työtavat ja arviointi ovat ainekohtaisessa OPS:ssa.

Koulussa toteutetaan tällä hetkellä kestävän kehityksen sekä yrittäjyyden ja aktiivisen kansalaisuuden ohjelmia.

7.1.1. Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys

Viikin normaalikoulu pyrkii kasvattamaan opiskelijoita osallistuviksi, vastuuta kantaviksi ja kriittisiksi kansalaisiksi, jotka arvostavat yhteiskuntaelämää osallistumista ja haluavat itse vaikuttaa poliittiseen, taloudelliseen tai sosiaaliseen toimintaan sekä kulttuurielämäänsä omassa opiskeluympäristössään, omalla asuin- ja kotipaikkakunnallaan, Suomessa sekä koko maailmassa.

Viikin normaalikoulussa opiskelija

- syventää käsitystään demokratiasta ja sen perustana olevista ihmisoikeuksista
- oppii muodostamaan oman perustellun kansalaismielipiteensä yhteiskunnallisista asioista
- oppii kunnioittamaan muiden mielipiteitä ja keskustelemaan niistä
- perehtyy kansalaisen tapoihin osallistua yhteiskunnan päätöksentekoon ja on halukas niitä käyttämään
- perehtyy talouselämän toimintaperiaatteisiin ja kansalaisen tapoihin osallistua sen toimintaan työntekijänä, yrittäjänä tai harkitsevana kuluttajana

- oppii elämään työtä ja yritteliäisyyttä arvostavasti yhteiskuntansa jäsenenä
- osallistuu oppilaskunnan aktiivisena jäsenenä koulu yhteisönsä kehittämiseen ja sen demokraattiseen päätöksentekoon

7.1.2. Kestävä kehitys

Viikin normaalikoulu pyrkii kasvattamaan opiskelijoita ympäristötietoisiksi ja ympäristönlukutaitoisiksi sekä kestävä elämäntapaa arvostaviksi yhteiskunnan jäseniksi. Ympäristötietoisuus syntyy, kun opiskelijalla on tietoa luonnosta, kulttuurista ja taloudesta. Ympäristönlukutaito saavutetaan, kun opiskelijalla on kokemusten tuomaa tietoa elinympäristöstä. Opiskelijoita rohkaistaan ottamaan vastuuta yhteisten asioiden hoidossa sekä toimimaan kestävä kehityksen eri ulottuvuuksien puolesta omassa opiskelu ympäristössään sekä omalla asuin- ja kotipaikkakunnallaan. Viikin normaalikoululla on oma kestävä kehityksen ohjelma.

Viikin normaalikoulussa opiskelija

- Syventää tietojaan kestävä kehityksen ekologisesta, taloudellisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta ulottuvuudesta ja oppii ymmärtämään, että vasta niiden samanaikainen toteuttaminen tekee kehityksestä kestävä.
- Oppii arvioimaan ja analysoimaan sekä luonnon ympäristössä että kulttuuri- ja sosiaalisessa ympäristössä tapahtuvia muutoksia.
- Osaa selittää, millainen on kestävä elämäntapa, ekotehokas tuotanto, sosiaalista toimintaa ja perinteitä vahvistava yhteiskunta sekä luontoperustastaan huolehtiva tulevaisuuden kulttuuri.
- Oppii toimimaan kestävä kehityksen puolesta omassa arjessa, kuluttajana ja kansalaisena sekä on halukas elämään kestävä elämäntapaa arvostavasti yhteiskuntansa jäsenenä.
- Perehtyy sellaisiin toimintatapoihin, joiden avulla voidaan tehdä yhteistyötä paremman tulevaisuuden puolesta paikallisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti.

7.2. Oppiainekohtaiset opetussuunnitelmat

7.2.1. Äidinkieli ja kirjallisuus

7.2.1.1. Äidinkieli ja kirjallisuus suomi äidinkielenä

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetusta ohjaa näkemys äidinkielestä käsitejärjestelmänä, jolla ihminen jäsentää maailmaa ja rakentaa sosiaalista todellisuutta. Äidinkielen myötä ihminen omaksuu yhteisönsä kulttuurin ja rakentaa omaa identiteettiään. Tämä mahdollistaa sosiaalisen vuorovaikutuksen sekä kulttuurin jatkuvuuden ja sen kehittämisen.

Oppiaineena äidinkieli ja kirjallisuus on lukio-opetuksen keskeinen taito-, tieto-, kulttuuri- ja taideaine, joka tarjoaa aineksia kielelliseen ja kulttuuriseen yleissivistykseen. Se saa sisältöjä kieli-, kirjallisuus- ja viestintätieteistä sekä kulttuurin tutkimuksesta. Kielen, kirjallisuuden ja viestinnän tietoja sekä lukemisen, kirjoittamisen ja puheviestinnän taitoja opitaan erilaisissa viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus opastaa arvostamaan omaa kulttuuria ja kieltä. Oppiaine ohjaa monikulttuurisuuden ja monikielisuuden ymmärtämiseen ja kielelliseen ja kulttuuriseen suvaitsevaisuuteen. Lukion kirjallisuuden opetuksen tavoitteena on kaunokirjallisuuden ymmärtäminen, tekstien erittelemine ja tulkitseminen eri näkökulmista. Kaunokirjallisuus tarjoaa aineksia henkiseen kasvuun, kulttuuri-identiteetin muodostumiseen ja omien ilmaisuvarojen monipuolistamiseen. Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus tähtää sellaisiin viestintä- ja vuorovaikutustaitoihin, jotka luovat riittävät edellytykset jatko-opinnoille, osallisuudelle työelämässä ja aktiiviselle kansalaisuudelle. Sosiaalinen vuorovaikutus ja oppiminen perustuvat monipuoliseen viestintäosaamiseen ja vankkaan luku- ja kirjoitustaitoon sekä taitoon käyttää kieltä tilanteen vaatimalla tavalla.

Oppiaine äidinkieli ja kirjallisuus ohjaa aktiiviseen tiedon hankkimiseen, tiedon kriittiseen käsittelyyn ja tulkintaan.

Opetuksessa pyritään oppiaineen sisäiseen integraatioon, sillä eri tieto- ja taitoalueet ovat toiminnallisessa yhteydessä toisiinsa. Niitä yhdistävänä tekijänä on kieli ja näkemys ihmisestä tavoitteellisesti toimivana, itseään ilmaisevana, merkityksiä tulkitsevana ja tuottavana viestijänä.

Peilaus yleisen osan arvoihin

Yhdessä toiminen ja yhteisöllisyys näkyvät äidinkielessä ja kirjallisuudessa tahtona, kasvamisena ja kypsymisenä vuorovaikutukseen.

Avoimuuteen, keskinäiseen kunnioitukseen ja yhteiseen vastuullisuuteen perustuva työkumppanuus on keskeinen arvo äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksessa. Sen luomiseen ja ylläpitämiseen pyritään oppiaineen tavoitteiden ja sisältöjen kautta.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksessa on kouluyhteisön moninaisuus keskeinen voimavara. Opetus perustuu kaikessa keskinäiseen kunnioitukseen sekä toista ihmistä arvostavan ilmapiirin luomiseen ja ylläpitämiseen.

Opiskelutaidoissa ja yleissivistyksessä äidinkieli ja kirjallisuus noudattaa yleisen osan periaatteita.

Miten koulun omaleimaisuus näkyy oppiaineessa?

Koulun perinteet, kuten erilaiset produktiot, päivänavaukset ja kulttuurikilpailut koulun sisällä ja koulujen välillä, ovat osa äidinkielen opiskelua. Kirjallisuus tulee oppilaiden lähelle oman koulun kirjaston ja lähikirjastojen kanssa tehtävän yhteistyön kautta. Oppilaat voivat julkaista omia kirjoituksiaan koulun julkaisuissa.

Erilaisten ihmisten kohtaaminen on koulumme arkipäivää. Kirjallisuuden ja vuorovaikutustaitojen opiskelu auttaa erilaisuuden kohtaamisessa. Toisaalta koulumme erilaiset oppilaat, opettajat ja opetusharjoittelijat ovat rikastuttamassa tätä vuorovaikutusta. Koulussamme on oppilaita esikoululaisista lukiolaisiin. Äidinkielessä halutaan tukea yhteistyötä isojen ja pienten välillä yhteisten projektien avulla.

Miten paikallisuus näkyy oppiaineessa?

Oppiaineemme tekee yhteistyötä paikallisen kirjaston ja pääkaupunkiseudun teattereiden kanssa. Yhteistyökumppanimme, koulumme oma kirjailija, vierailee oppitunneilla. Lähiympäristöön tehdään kulttuuriretkiä.

Aihekokonaisuudet

- aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys
- hyvinvointi ja turvallisuus
- kestävä kehitys
- kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus
- teknologia ja yhteiskunta
- viestintä ja mediaosaaminen

Aihekokonaisuudet tulevat äidinkielessä ja kirjallisuudessa luontevasti ja elävästi esille erilaisissa tekstien käyttämisen tavoissa: tekstejä luetaan, niistä puhutaan ja kirjoitetaan ja niitä kirjoitetaan. Teksteihin lukeutuvat tässä myös mediatekstit.

Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus sekä viestintä- ja mediaosaaminen ovat äidinkielen keskeisiä oppisisältöjä. Aktiiviseen kansalaisuuteen äidinkieli antaa valmiuksia monin tavoin.

Hyvinvointi ja turvallisuus sekä kestävä kehitys ovat jo osana koulumme toiminta-ajatusta ja tulevat siten esiin jokapäiväisessä koulutyössä.

Opetuksen tavoitteet

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

syventää tietojaan kielestä, kirjallisuudesta ja viestinnästä ja osaa hyödyntää niihin liittyviä käsitteitä

- syventää ja monipuolistaa viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan niin, että hän pystyy tavoitteelliseen ja tarkoituksenmukaiseen vuorovaikutukseen
- oppii ymmärtämään ja analysoimaan tekstin ja kontekstin suhdetta
- syventää tekstintaitojaan siten, että hän osaa eritellä, tulkita, arvioida, hyödyntää ja tuottaa erilaisia tekstejä entistä tietoisempina niiden tavoitteista ja konteksteista
- oppii arvioimaan tekstin ilmaisua, esimerkiksi retorisia keinoja ja argumentaatiota sekä soveltamaan tietojaan tekstien vastaanottamiseen ja tuottamiseen
- syventää kirjallisuuden tuntemustaan ja kehittää siten ajatteluaan, laajentaa kirjallista
- yleissivistystään, mielikuvitustaan ja eläytymiskykyään ja rakentaa maailmankuvaansa
- hallitsee kirjoitetun kielen normit ja ymmärtää yhteisen kirjakielen tarpeellisuuden
- osaa valikoida ja kriittisesti arvioida erilaisia tietolähteitä, tiedon luotettavuutta, käyttökelpoisuutta ja tarkoituksenperää, osaa hyödyntää tieto- ja viestintätekniikkaa oppiaineen opiskelussa
- oppii käyttämään kieltä entistä tarkoituksenmukaisemmin sekä puheessa että kirjoituksessa
- nauttii kulttuurista ja arvostaa sen monipuolisuutta.

Suositus kurssien suoritusjärjestykseksi

Kurssit suoritetaan numerojärjestyksessä. Syventävien ja soveltavien kurssien suoritusjärjestys on opiskelijan valittavissa kuitenkin niin, että kurssi 8 on hyvä suorittaa viimeisenä ennen äidinkielen ylioppilaskoetta.

Kurssien itsenäinen suorittaminen

Koska äidinkieli on vuorovaikutusaine, kurssien itsenäistä suorittamista ei suositella. Poikkeustapauksessa kurssien itsenäisestä suorittamisesta neuvotellaan aineenopettajan kanssa. Kurseja 7, 8, 9 ja 11 ei ole mahdollista suorittaa itsenäisesti.

Kurssien arviointi

Äidinkielen ja kirjallisuuden kurssien arviointi noudattaa koulun yleisiä arviointiperusteita. Se kohdistuu monipuolisesti oppiaineen eri alueisiin. Kurssiarvosanaan vaikuttavat kirjalliset ja suulliset tuotokset sekä aktiivinen tuntityöskentely. Henkilökohtainen tavoitteenasettelu ja palaute sekä toisilta opiskelijoilta että opettajalta ovat opiskelijan puheviestinnän ja kirjoittamisen taitojen kehittymisessä tärkeitä. Opetuksessa kehitetään opiskelijan itsearviointitaitoja, joiden avulla hän voi rakentaa käsitystä itsestään puhujana, lukijana ja kirjoittajana.

PAKOLLISET KURSSIT

Kursseilla toteutetaan aineen sisäistä integraatiota: lukeminen, kirjoittaminen, puheviestintä, kieli, kirjallisuus ja media kytkeytyvät jokaisen kurssin tavoitteisiin ja sisältöihin siten, että tietojen ja taitojen opiskelu on jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään. Kaikilla kursseilla syvennetään kirjoitetun kielen hallintaa ja kehitetään lukemisen, kirjoittamisen ja puheviestinnän taitoja sekä luetaan runsaasti kaunokirjallisia ja muita tekstejä kunkin kurssin näkökulmasta.

1. Kieli, tekstit ja vuorovaikutus (Ä1)

Opiskelijan käsitys kielestä, teksteistä ja niiden tulkinnasta syvenee, ja hänen taitonsa lukea tekstejä kehittyy. Hän osaa jäsentää viestintäympäristöään sekä tunnistaa omia taitojaan puhujana, kuuntelijana, kirjoittajana, lukijana ja median käyttäjänä niin, että hänen viestijäkuvansa tarkentuu.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää tekstikäsitystään
- oppii havainnoimaan kieltä ja sen vaihtelua
- oppii tarkastelemaan monenlaisia tekstejä entistä tietoisempina tulkintaansa ohjaavista seikoista
- ymmärtää tekstin merkityskokonaisuutena ja tarkastelee sen piirteitä tavoitteen, viestintätilanteen ja välineen kannalta
- oppii tarkastelemaan kielenkäyttöään, lukemistapojaan ja viestintäänsä entistä tietoisemmin
- tottuu huoltamaan tuottamiensa tekstien kieliasua
- syventää tietojensa ryhmäviestinnästä: hän kehittää ja oppii arvioimaan omia osallistumistapojaan ryhmän vuorovaikutuksen ja ilmapiirin sekä ryhmätyön ja keskustelun tuloksellisuuden kannalta

Keskeiset sisällöt

- tekstien tulkintaa ja tuottamista ohjaavia perustekijöitä kuten tavoite, vastaanottaja, tekstilaji ja tekstityyppi
- viestintätilanteen ja -välineen vaikutus tekstiin
- tekstikäsitteiden syventäminen, esimerkiksi puhutut ja kirjoitetut tekstit, mediatekstit, sähköiset ja graafiset tekstit, asia- ja kaunokirjalliset tekstit, julkiset ja yksityiset tekstit
- erilaisten tekstien kielen ja sisällön havainnointia ja harjoittelua: ymmärrettävyys, havainnollisuus ja eheys
- tekstien referointi ja kommentointi
- omien viestintätietojen, -taitojen, asenteiden ja -motivaation arviointi lukio-opiskelun näkökulmasta
- vuorovaikutustaidot ryhmässä

Sisällön painopistealueita ja työtapoja

- tekstitaitoja monipuolisesti
- tekstilajeista erityisesti uutinen ja kertomus
- kertojan merkitys teksteissä
- faktan ja fiktion rajankäyntiä

- kieli aiheisia keskustelukysymyksiä

Kirjoittaminen

- kirjoitetaan tekstejä otsikoiden, kaunokirjallisuuden ja erityyppisten asiatekstien pohjalta
- kielenhuoltoa: puhekielisyys, iso ja pieni alkukirjain, yhdyssanat.

Luettava kirjallisuus

- luetaan 1 -2 yhteisesti sovittavaa, esimerkiksi nuoruuteen liittyvää kokonaisteosta
- saadaan lista kotimaisen kirjallisuuden klassikoista, joista 10 luetaan 6. kurssin alkuun mennessä.

Arviointi

- kirjalliset tekstit ja suulliset esitykset
- tekstitaidon koe helpoin perustehtävin
- osallistuminen tuntityöskentelyyn.

2. Tekstien rakenteita ja merkityksiä (ÄI2)

Opiskelija harjaantuu erittelemään tekstien kieltä, rakenteita ja merkityksiä sekä oppii näkemään tekstin yhteyden kontekstiin ja muihin teksteihin. Opiskelija syventää tekstilajituntemustaan ja kehittyy erilaisten tekstien tuottajana.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa arvioida tekstien sisältöä, näkökulmia, tyyliä ja muotoa sekä oppii erittelemään tekstiä erilaisista merkityssuhteista koostuvana kokonaisuutena
- oppii tekstien erittelyssä tarvittavaa käsitteistöä ja pystyy soveltamaan sitä myös tuottaessaan itse tekstiä
- tottuu työstämään tekstiään oman ja toisten arvion pohjalta
- oppii suunnittelemaan ja laatimaan puhuttuja ja kirjoitettuja asiatekstejä sekä kykenee välittämään sanomansa kuuntelijoille tai lukijoille tavoitteittensa mukaisesti
- oppii tiedonhankintastrategioita, käyttää painettuja ja sähköisiä tietolähteitä sekä löytää käyttökelpoista ja luotettavaa tietoa kirjoitelmansa tai puhe-esityksensä pohjaksi.

Keskeiset sisällöt

- tekstuaaliset keinot, esimerkiksi lausetyypit ja -rakenteet, sananvalinnat, kielen kuvallisuus; jaksotus, viittaussuhteet, kytkökset; fokusointi, aiheen rajaus ja näkökulman valinta
- informatiivisen puheenvuoron rakentaminen, kohdentaminen, havainnollinen esittäminen ja arviointi
- kirjoittaminen prosessina: tarkoituksenmukaisen aineksen haku, kriittinen valikointi ja siihen viittaaminen ja hyödyntäminen omassa

tekstissä sekä tekstin ja sen kieliasun hiominen erityisesti rakenteen ja tekstin eheyden kannalta.

Sisällön painopistealueita ja työtapoja

- korostetaan sitä, että tekstillä on rakenne ja että rakenne on myös ilmaisukeino
- tekstien kontekstin yhteydessä erityisesti ajan vaikutus kieleen
- kuva tekstinä
- erilaisten tekstien lukemista ja tarkastelua rakenteen kannalta.

Tekstitaidot

- kuvan analysoiminen.

Kirjoittaminen

- oman tekstin prosessointia aiheen etsimisestä huolitteluun
- kuva-analyysi
- mahdollisesti oma novelli
- kielenhuoltoa: lause- ja virkerakenteen kysymyksiä, välimerkit.

Luettava kirjallisuus

- kahden fiktiivisen tekstin vertailu

Arviointi

- itsearviointi
- prosessoiden työstetty teksti; vertaispalautteen antaminen ja vastaanottaminen
- analyysit ja muut tekstit
- osallistuminen tuntityöskentelyyn.

3. Kirjallisuuden keinoja ja tulkintaa (ÄI3)

Opiskelijoiden käsitys kaunokirjallisuudesta, kielen taiteellisesta tehtävästä ja sen kulttuurisesta merkityksestä syvenee.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii ymmärtämään kielen kuvallisuutta ja monitulkintaisuutta
- syventää tietojaan kirjallisuuden lajeista ja niiden ominaispiirteistä
- kehittyä fiktiivisten tekstien analyysoijana erilaisia lukija- ja tulkintalähtökohtia sekä tarpeellisia kirjallisuustieteellisiä käsitteitä käyttäen
- oppii perustelemaan tulkintaansa teksteistä sekä suullisesti että kirjallisesti
- harjaantuu käyttämään kurssilla havainnoituja kielen keinoja tarkoituksenmukaisesti omassa ilmaisussaan.

Keskeiset sisällöt

- kirjallisuuden erittelyä ja tulkintaa tulkinnan kannalta perusteltua käsitteistöä ja lähestymistapaa hyödyntäen

- proosa kirjallisuudenlajina: kerrontateknisiä keinoja, esimerkiksi kertoja, näkökulma, aihe,
- henkilö, aika, miljö, teema, motiivi
- lyriikka kirjallisuudenlajina: käsitteinä esimerkiksi runon puhuja, säe, säkeistö, rytmi, mitallisuus, toisto, kielen kuvallisuus
- draama kirjallisuudenlajina
- novellien, runojen ja draaman erittelyä
- kirjallisuuden keinojen käyttöä omista teksteistä

Sisällön painopistealueita ja työtapoja

- proosassa keskitytään novelliin
- kurssilla luetaan paljon fiktioita
- käydään teatterissa tai elokuvissa ja seurataan ajankohtaisia taidemaailman tapahtumia
- luettua käsitellään erilaisin aktiivisin lukutavoin ja havaintoja kiennetään
- luettua prosessoidaan myös muiden taiteiden keinoin
- havaintoja jäsennetään fiktion käsittein, ja havainnoista edetään kohti tekstien tulkintaa
- tilaa jätetään myös taide-elämyksille sellaisinaan.

Tekstitaidot

- lyriikan, draaman ja proosan (novellin) piirteitä
- käsitteitä, joilla kuvata runoa, novellia ja draamaa
- monipuolisista havainnoista analyysiin ja tulkintaan
- tekstitaitovastauksen kirjoittaminen.

Kirjoittaminen

- kirjallinen runoanalyysi
- draama-analyysi (voi olla myös draamaesityksen muodossa)
- proosatekstin avaamistehtävä
- oman ilmaisun tehtävä kurssin aiheista
- kielenhuoltoa fiktiivisen kielen ilmiöistä

Arviointi

- suulliset esitykset ja kirjalliset tekstit
- osallistuminen tuntityöskentelyyn

4. Tekstit ja vaikuttaminen (ÄI4)

Opiskelija oppii tarkastelemaan tekstejä ja niiden kieltä erityisesti vaikuttamisen näkökulmasta. Hän perehtyy argumentointiin ja syventää siihen liittyviä tietoja. Hän oppii analysoimaan ja tuottamaan argumentatiivisia tekstejä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää medialukutaitoaan, jolloin hän pystyy analysoimaan ja tulkitsemaan erilaisia mediatekstejä, niiden taustoja ja tavoitteita sekä

kriittisesti arvioimaan median välittämää informaatiota ja vaikutusta yksilöihin ja yhteiskuntaan

- osaa niin kirjoittajana kuin puhujanakin perustella monipuolisesti näkemyksiään sekä arvioida vaikuttamispyrkimyksiä ja tekstin luotettavuutta
- osaa tarkastella kirjallisuuden yhteiskunnallista vaikutusta
- oppii tarkastelemaan ja arvioimaan tekstejä ja niiden välittämiä arvoja myös eettisistä lähtökohdista.

Keskeiset sisällöt

- suora ja epäsuora vaikuttaminen: esimerkiksi suostuttelu, ohjailu, manipulointi; mainonta, propaganda; ironia, satiiri, parodia
- vaikuttamaan pyrkivien tekstien lajeja, graafisia ja sähköisiä tekstejä: mielipide, kolumni, pakina, arvostelu, pääkirjoitus, kommentti, mainos
- argumentointitavat ja retoriset keinot
- kantaa ottavia puheenvuoroja, keskusteluja ja väittelyitä
- tietoisesti vaikuttamaan pyrkivää kirjallisuutta ja muita kantaa ottavia tekstejä
- tekstien ideologisuus, lähdekritiikki ja mediakritiikki
- viestijän vastuu; mediavalinnat ja verkkoetiikka.

Sisällön painopistealueita ja työtapoja

- kaunokirjallisenä tekstinä myös draamateksti tai teatteri- tai elokuvakäynti mahdollisuuksien mukaan
- seurataan ajankohtaisia aiheita mediassa tai kirjallisuudessa ja osallistutaan tähän vuoropuheluun
- keskusteluja kirjallisuudesta
- vaikuttamaan pyrkiviä puheenvuoroja
- pohditaan lukemisen monipuolista vaikutusta (tieto – tunteet – mielipiteet)
- kannustetaan oppilaita myös julkaisemaan omia tekstejään esimerkiksi koulun julkaisuissa tai laajemminkin

Tekstitaidot ja kirjoittaminen

- argumentaatioanalyysia
- tekstianalyysi kurssikokeena tai tekstitaidon tehtäviä, joissa vaikutuskeinojen tarkastelua
- kielenhuollosta sanavalinta, tyyli, tehokkaat tyylikeinot.

Luettava kirjallisuus

- 1 – 3 luettavaa teosta, esimerkiksi keskustelua herättäneitä ja herättäviä teoksia, klassikoita, kiellettyjä kirjoja
- vaikuttavaa draamaa, jos mahdollista
- tutustutaan myös vaikuttavaan tietokirjallisuuteen

Arviointi

- osallistuminen tuntityöskentelyyn
- kurssilla tehtävät suulliset ja kirjalliset työt
- puheenvuoroista myös itsearviointia ja vertaispalautetta.

5. Teksti, tyyli ja konteksti (ÄI5)

Opiskelija oppii tarkastelemaan tekstejä ja niiden tyyliä siten, että hän osaa ottaa huomioon kontekstin merkityksen tulkinnassa ja tekstin tuottamisessa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii tarkastelemaan niin fiktiivisiä tekstejä kuin asiatekstejäkin niiden kulttuurikontekstissa ja suhteessa muihin teksteihin
- oppii erittelemään tyylin elementtejä ja niiden vaikutusta tekstin kokonaisuuteen
- pystyy itsenäiseen kirjoitusprosessiin aiheen ja näkökulman valinnasta, aineiston koonnista ja järjestelystä tekstin muokkaamisen ja tyylin hionnan kautta oman pohdiskelevan tekstin laadintaan
- kehittää omaa ilmaisutapaansa ja kirjallista tyyliään.

Keskeiset sisällöt

- eri aikakausia ja tyyliä edustavia kaunokirjallisia ja muita tekstejä erityisesti kulttuurisen kontekstin näkökulmasta
- tekstien tarkastelua ihmiskuvan, maailmankuvan, arvo- ja aatemaailman ilmentäjinä sekä oman aikansa että nykyajan kontekstissa
- tyylin aineksien kuten sananvalinnan, sävyn, kielen kuvallisuuden, rytmin ja lauserakenteen vaikutus tekstiin
- oppiaineen sisältöihin liittyvästä aiheesta, itse valitusta näkökulmasta laadittu pohdiskeleva teksti
- oman tyylin hiontaa ja huoltoa.

Sisällön painopistealueita ja työtapoja

- kirjallisuudessa keskitytään maailmankirjallisuuteen, mutta yhteydet kotimaiseen kirjallisuuteen tuodaan tarvittaessa esille.
- tarkastellaan kirjallisuuden ja kulttuurin eri vaiheiden olemusta länsimaisen ihmisen kehityksen ja kasvun ilmaisijana sekä pohditaan niiden antia ja merkitystä myös nykypäivän ihmiselle
- itsenäinen, pohdiskeleva ja persoonallinen työskentely, joka tähtää oman äänen löytämiseen sekä ajatusten että tyylin tasolla
- argumentoiva kirjallisuuskeskustelu.

Tekstitaidot

- esseistinen pohtiva ja tyyliiltään hiottu teksti.
- tyyli kokonaisvaltaisena tekstin ominaisuutena aina aiheen valinnasta lause- ja sanatason piirteisiin asti

Kirjoittaminen

- kirjallisuusessee
- erilaisia pieniä harjoituksia, kuten tyylipastisseja
- kielenhuoltoa: tyylin kysymyksiä ja vierassanojen oikeinkirjoitusta

Luettava kirjallisuus

- 1 – 3 teosta, joista jokin voi olla myös näytelmä tai runo- tai novellikokoelma

Arviointi

- osallistuminen tuntityöskentelyyn
- kirjallisuusessee
- tekstitaidon tehtäviä

6. Kieli, kirjallisuus ja identiteetti (ÄI6)

Opiskelija saa yleiskuvan suomen kielen sekä suomalaisen kirjallisuuden ja kulttuurin merkityksestä yksilölle ja yhteiskunnalle.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii tuntemaan suomen kielen kehityksen vaiheita
- arvostaa nyky-Suomen monikulttuurisuutta ja -kielisyyttä ja ymmärtää äidinkielen merkityksen jokaiselle ihmiselle
- tuntee suomalaisen kirjallisuuden keskeisiä teoksia (mm. A. Kiven Seitsemän veljestä) ja teemoja.

Keskeiset sisällöt

- teksti suullisessa ja kirjallisessa traditiossa: kansanrunoudesta kirjallisuuteen, kirjoitetusta kulttuurista nykyviestintään
- suomen kielen muotoutuminen ja muuttuminen kansainvälisessä ympäristössä
- kielenohjailun periaatteet opiskelijan kielenkäytön näkökulmasta
- kielen ja kirjallisuuden merkitys kansallisen identiteetin rakentamisessa
- suomalaista kaunokirjallisuutta aika- ja kulttuurikontekstissaan (vähintään 10 klassikkokirjaa erillisestä listasta)
- kirjallisia ja suullisia tuotoksia kurssin teemoihin liittyvistä aiheista.

Sisällön painopistealueita ja työtapoja:

- kirjallisuutta tarkastellaan kansallisen kulttuurimme osana, ja kurssiin kuuluu koulun järjestämä kulttuuriretki Tuusulaan
- eritellään kirjallisuuden tapoja rakentaa ja purkaa suomalaista identiteettiä sekä tarkastellaan kirjallisuuden ilmentämiä kulttuurieroja
- painotetaan aikakautensa ja/tai tyyliuuntansa keskeisimpiä teoksia ja kirjailijoita (koulun oma kaanon)
- tarkastellaan suomen kieltä sekä suomalais-ugrilaisena että eurooppalaisena kielenä

Kirjoittaminen ja tekstitaidot

- lukupäiväkirja ja/tai analyysit klassikkoteoksista
- äidinkielen päättökokeen kaltaisia kirjoitustehtäviä
- nykysuomen vaihtelu ja tekstilajiin sopivan rekisterin valinta
- kielenhuoltoa: keskeisten oikeinkirjoitusnormien kertaus

Luettava kirjallisuus

- kurssin alkuun mennessä on luettu vähintään kymmenen kotimaista klassikkoteosta (kirjalista jaettu lukion 1.kurssilla)
- kurssiin liittyviä tietotekstejä.

Arviointi

- osallistuminen tuntityöskentelyyn ja kulttuuriretkelle
- erilaiset suulliset ja kirjalliset suoritukset, esimerkiksi kirjallisuuskeskustelu, lukupäiväkirja, kurssikoe, essee ja muut kirjoitustehtävät.

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

7. Puheviestinnän taitojen syventäminen (ÄI7)

Opiskelija syventää ja monipuolistaa puheviestintään liittyviä tietojaan ja taitojaan sekä oppii arvioimaan puheviestinnän merkitystä ihmissuhteissa, opiskelussa ja työelämässä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää tietojaan vuorovaikutuksen luonteesta, ominaispiirteistä ja puhekulttuurista
- kehittää puhumisrohkeuttaan ja ilmaisuvarmuuttaan sekä esiintymis- ja ryhmätaitojaan
- tunnistaa ja osaa analysoida sekä puhujan että sanoman luotettavuuteen vaikuttavia tekijöitä
- pystyy osallistumaan abivuonna järjestettävään puheviestinnän päättökokeeseen

Keskeiset sisällöt

- vuorovaikutustilanteiden osatekijät ja ominaispiirteet
- verbaalinen ja nonverbaalinen viestintä
- esiintymisen, neuvottelujen, kokousten ja erilaisten keskustelujen ominaispiirteet ja menettelytavat
- esiintymis- ja ryhmätaitojen harjoittelua monipuolisissa vuorovaikutustilanteissa
- Puheviestinnän kulttuurisia piirteitä ja suomalaista puhekulttuuria

Sisällön painopistealueita ja työtapoja

- Puhetilanteiden erittelyä esimerkiksi videointia hyväksi käyttäen
- Omien puhumistaitojen kehittymisen seuranta esimerkiksi oppimispäiväkirjan avulla.

Arviointi

- koko kurssin aikana edistyminen, yhdessä sovitut erikseen arvioitavat puhesuoritukset sekä itsearviointi.

8. Tekstitaitojen syventäminen (ÄI8)

Opiskelija syventää ja monipuolistaa taitojaan analysoida ja tuottaa tekstejä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa taitoaan lukea analyttisesti ja kriittisesti erilaisia tekstejä
- varmentaa taitoaan kirjoittaa sisällöltään, rakenteeltaan ja tyyliältään ehyttä ja johdonmukaista tekstiä
- löytää omalla tavallaan tekstin tuottamisen ilon
- varmentaa päättökokeessa tarvittavia taitoja.

Keskeiset sisällöt

- Kerrataan ja syvennetään päättökokeessa tarvittavia taitoja:
  1. tekstityypit ja tekstilajit
  2. tekstianalyysi ja siinä tarvittavat käsitteet
- tekstin rakentaminen: ideointi, suunnittelu, näkökulman valinta, jäsentely, muokkaaminen, tyylin hionta, otsikointi ja ulkoasun viimeistely.

Sisällön painopistealueita ja työtapoja

- tekstin ymmärtämisen taitoja syvennetään kaunokirjallisten tekstien, asiatekstien sekä kokonaisteosten avulla.

Kirjoittaminen

- monipuolisia tekstiin perustuvia kirjoitustehtäviä
- kielenhuoltoa: tekstin tarkoituksen näkökulmasta.

Luettava kirjallisuus

- uutta suomalaista kirjallisuutta (1-2 teosta).

Arviointi:

- kurssilla tehtävät suulliset ja kirjalliset työt
- loppukokeena tekstitaidon koe.

9. Kirjoittaminen ja nykykulttuuri (ÄI9)

Opiskelija perehtyy kulttuurikeskusteluun ja yhteiskunnalliseen keskusteluun, median ajankohtaisaiheisiin ja nykykirjallisuuteen. Hänen kriittinen ja kulttuurinen lukutaitonsa syvenee, ajattelutaitonsa kehittyy ja kirjallinen ilmaisunsa kypsyy kohti lukion päättötason vaatimuksia.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kykenee keskustellen ja kirjoittaen käsittelemään ajankohtaisia kielen, kirjallisuuden ja viestinnän teemoja
- oppii arvioimaan ja arvottamaan ajankohtaisia tekstejä eettisin ja esteettisin perustein ja näkemään niiden merkityksen osana yhteiskunnallista keskustelua
- löytää nykykirjallisuudesta itseään kiinnostavia tekstejä ja osallistuu niistä käytävään keskusteluun

- osoittaa kypsyyttä oman tekstinsä näkökulman valinnassa, aiheen käsittelyssä, ajattelun itsenäisyydessä ja ilmaisun omaäänisyydessä.

Keskeiset sisällöt

- nykykirjallisuutta ja sen ilmiöitä
- ajankohtaisia suullisia ja kirjallisia puheenvuoroja kieltä ja kulttuuria käsittelevistä aiheista
- mediatekstien ajankohtaisaiheiden, ilmaisukeinojen ja vaikutusten tarkastelua
- osallistumista lukija- ja kirjoittajayhteisöön

Sisällön painopistealueita ja työtapoja

- osallistuminen kulttuuritapahtumaan tai -kohteeseen
- tutustuminen mediatekstin prosessiin mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä kirjoittamisen ammattilaisen kanssa
- perehdytään jonkun kirjoittajan, kolumnistin tai taidekriitikon, arvomaailmaan tekstien kautta
- perehdytään kääntämisen kysymyksiin

Kirjoittaminen ja tekstitaidot

- kirjoitetaan erilaisten aineistojen pohjalta
- taidekriitikki ajankohtaisesta aiheesta
- oman ajankohtaistekstin julkistaminen

Luettava kirjallisuus

- uutta kauno- ja tietokirjallisuutta, esimerkiksi käännöskirjallisuutta

Arviointi

- kirjoitetut tekstit ja osallistuminen kurssin keskusteluihin.
- kurssikokeena aineistoaine (preliminääri)

KOULUKOHTAISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

10. Lukupiiri (Ä110)

Kurssilla luetaan osallistujien valitsemaa kirjallisuutta ja keskustellaan teoksista yhteisissä kokoontumisissa ja verkossa. Kokoontumisia järjestetään lukuvuoden aikana noin kerran kuukaudessa, ja samanaikaisesti pidetään blogia. Kokoontumiset voidaan sopia pidettäväksi muulloinkin kuin koulupäivän aikana.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- saa tuntea kirjallisuusharrastuksen tuomaa iloa ja ottaa vastaan älyllisiä haasteita
- saa monenlaisia lukuelämyksiä kiinnostavaa teemaa käsittelevien teosten myötä
- saa syvällisen kuvan siitä, miten eri tavoin erilaiset teokset voivat lähestyä samaa teemaa

- saa eväitä ihmisen, ihmisyhteisöjen ja elämän ymmärtämiseen
- kehitty kirjallisuuden lukijana, analyysoijana ja tulkitsijana
- kehitty kirjallisuuskeskustelijana.

Keskeiset sisällöt ja työtavat

- erilaisia kaunokirjallisia ja muita tekstejä yhteisesti valitusta teemasta
- tekstien tarkastelua lukemalla, kirjoittamalla ja keskustelemalla sekä käymällä teatterissa ja elokuvissa.

Luettava kirjallisuus

- päätetään kurssikohtaisesti.

Arviointi

- kurssilla sovitut kurssityöt
- osallistuminen tuntityöskentelyyn ja mahdollisiin retkiin
- arvosana: 4 – 10.

SOVELTAVAT KURSSIT

11. Teatteri tutuksi (ÄI11)

Opiskelija perehtyy lukemisen ja kokemisen kautta teatteriin ja näytelmien tekoprosessiin. Kurssi pyritään tekemään yhteistyössä jonkin teatterin kanssa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu näytelmäkirjallisuuteen ja teatteriin yhtenä taiteen lajina
- oppii lukemaan ja analysoimaan näytelmätekstejä eri näkökulmista ja konteksteista
- tutustuu teatterin eri ammattiryhmien tehtäviin
- oppii arvioimaan erilaisia näytelmiä ja niistä tehtyjä esityksiä
- tutustuu näyttelijän työhön ja roolin syntymiseen

Keskeiset sisällöt ja työtavat

- tutustutaan länsimaisen teatterin vaiheisiin
- luetaan ja käydään katsomassa erilaisia näytelmiä
- opitaan keskeisiä draamakirjallisuudessa ja teatterissa käytettäviä käsitteitä
- seurataan, kuinka teksti muuttuu esitykseksi. Mahdollisuuksien mukaan seurataan jonkin teatterin näytelmätekoprosessia.
- perehdytään teatterikritiikkiin tekstilajina sekä lukemalla että tuottamalla
- osallistutaan mahdollisuuksien mukaan ajankohtaiseen teatterikeskusteluun

Luettava kirjallisuus

- päätetään kurssikohtaisesti

Arviointi

- kurssin alussa sovitaan osallistumisen määrä ja tehtävät työt, jotka vaikuttavat kurssin läpäisemiseen.
- arvosana: hyväksyty/hylätty

12. Luovan kirjoittamisen kurssi (ÄI12)

Kurssilla nautitaan kirjoittamisesta ja tuotetaan tekstejä vapaasti.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- saa rohkeasti etsiä omaa ominaislaatuaan kirjoittajana
- saa tukea ja ohjausta kirjoittamisharrastukseensa
- saa teksteistään palautetta sekä opettajalta että muilta kurssilaisilta
- oppii hyödyntämään saamaansa palautetta oman tekstin ja sen pyrkimyksen ehdoilla.

Keskeiset sisällöt ja työtavat

- kirjoitetaan monenlaisia pääasiassa kaunokirjallisia tekstejä
- tekstejä käsitellään yhdessä, ja annetun palautteen pohjalta kirjoittaja voi muokata ja hioa tekstejään ja siten kehittää ilmaisuaan
- syntyneitä tekstejä julkaistaan sovitulla tavalla.

Arviointi

- kurssin alussa sovitaan osallistumisen määrä ja tehtävät työt, jotka vaikuttavat kurssin läpäisemiseen.
- arvosana: hyväksyty/hylätty

13. Koulun verkkolehti (ÄI13)

Haluatko oppia mediakirjoittamista? Koulun verkkolehden toimittaminen antaa kirjoittamisvarmuutta, harjaannuttaa yhdessä ideoimista, tutustuttaa koulu-yhteisöön ja opettaa muokkaamaan tekstejä. Toimitus kokoontuu pitkällä välitunnilla sovittuina aikoina.

14. Ilmaisun iloa (ÄI14)

Ilmaisutaito on taideaine, jossa nuoren persoonallisuus kehittyy draaman keinoin. Ilmaisutaidon luonne oppiaineena on kokonaisvaltainen. Draamassa harjoitetaan taiteitten välisyyttä ja kaikkia ilmaisun osa-alueita prosessinomaisena työskentelynä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- Kehittää vuorovaikutustaitojaan
- Rohkaistuu monipuolisessa itseilmaisussa
- Löytää itsestään uusia voimavaroja
- Kehittää myönteistä suhtautumistapaa yksilöitä ja erilaisia kulttuureja kohtaan
- Harjaantuu kehittämään omia ilmaisullisia perusvalmiuksia draaman ja muun luovan toiminnan alueilla.

Työtavat

- Tutustutaan ilmaisun eri alueisiin alkaen keskittymis-, liike-, elämimiikka- ja improvisointiharjoituksista
- Ilmaisukeinoja laajennetaan äänen, musiikin ja visuaalisen aineiston avulla
- Sekä yksilö- että ryhmätehtäviä.

Arviointi

Hyväksytty/hylätty.

15. Sukellus elokuvaan (ÄI15)

Kurssilla perehdytään elokuvan maailmaan ja tarkastellaan sitä, millainen yhteys elokuvalla on muuhun maailmaan.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- saa jakaa erilaisia elokuvakokemuksia ja käydä kiinnostavaa keskustelua elokuvista
- oppii ymmärtämään elokuvan rakentumista ja tarkastelemaan elokuvakerronnan keinoja
- oppii tuntemaan elokuvan lajeja ja historiaa
- havaitsee elokuvan merkityksen osana historiaamme ja tapaamme hahmottaa maailma.

Keskeiset sisällöt ja työtavat

- tutustutaan elokuvan rakentumiseen ja kieleen: mm. käsikirjoitus, ohjaus, näyttelijäntyö, kuvaus, ääni ja leikkaus
- tutustutaan elokuvan historiaan ja lajeihin
- tarkastellaan elokuvaa taiteenlajina ja maailman muokkaajana
- katsotaan elokuvakatkelmia ja kokonaisia elokuvia ja keskustellaan niistä.

Arviointi

- kurssin alussa sovittavat työt ja osallistuminen tunneille
- arvosana: hyväksytty/hylätty

7.2.1.2. Suomi toisena kielenä

Opiskelijoille, joiden äidinkieli ei ole suomi, voidaan opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaine suomi toisena kielenä (S2) -oppimäärän mukaan. S2-opetuksen keskeisenä tavoitteena on kehittää opiskelijan suomen kielen taitoa, lisätä suomalaisen kulttuurin tuntemusta ja tukea suomenkielisiä lukio-opintoja. Yhdessä oman äidinkielen opetuksen kanssa S2-opetus rakentaa pohjaa toiminnalliselle kaksikielisyydelle.

S2-kurssien suorittaminen on suositeltavaa silloin, kun opiskelijalla on maahanmuuttaja- tai siihen verrattava tausta eikä suomi ole hänen äidinkieltään tai kotikieltään. Joskus myös vuosien opiskelu ulkomailla on voinut heikentää äidinkieltään suomea käyttävän opiskelijan suomen kielen taitoa niin paljon, että hän saattaa tarvita S2-kurssien suorittamista saavuttaakseen lukio-opinnoissa vaadittavan kielitaidon.

Tavoitteet

Suomi toisena kielenä -oppimäärän tavoitteet ja sisällöt perustuvat perusopetuksessa tai muualla hankittuun suomen kielen perusteiden hallintaan. Tavoitteena on, että opiskelija

- suoriutuu suomenkielisistä lukio-opinnoista ja pystyy jatkamaan opintojaan suomen kielellä
- pystyy ilmaisemaan itseään ymmärrettävästi erilaisissa arkielämän ja opiskelun viestintätilanteissa
- lisää tietämystään suomalaisesta kulttuurista ja yhteiskunnasta (yhdessä muiden oppiaineiden kanssa)
- hallitsee suomen kielen perusrakenteet kielen eri tasoilla ja tulee tietoiseksi suomen kielen piirteistä muihin kieliin tai omaan äidinkieleensä verrattuna
- kykenee tunnistamaan ja tulkitsemaan erilaisia tekstejä ja oppii tietoyhteiskunnassa tarvittavaa lukutaitoa
- tottuu käyttämään työskentelyssään sanakirjoja ja kielenoppaita
- hallitsee kielen vaihtelun puhujan, tilanteen ja alueen mukaan
- syventää tietämystään puhutun ja kirjoitetun kielen eroista ja työnjaosta
- pystyy arvioimaan omaa kielitaitoaan sekä itsenäisesti että muiden kanssa
- oppii pohtimaan kaksi- ja monikielisyttään; hänen käsityksensä kielen merkityksestä identiteetille syvenee.

Kurssien suoritus

Kurssit suositellaan suoritettavaksi kurssijärjestyksessä. Kurssien itsenäistä suorittamista ei suositella.

Arviointi

Suomi toisena kielenä -opiskelijan hyvää osaamista kuvaa lukion päättövaiheessa eurooppalaisen viitekehyksen B2.2-taso (toimiva itsenäinen kielitaito). Opiskelijan vahvimmat kielitaitoalueet ovat kuullun ja luetun ymmärtäminen, joissa hyvän osaajan taso yltää B2.2.-tasolle. Kirjoittamisen alueella hyvää osaamista kuvaa B2.1-taso.

Opiskelijaa arvioidaan S2-oppimäärän mukaan, jos se on valittu hänen oppimääräkseen riippumatta siitä, onko hänelle järjestetty erillistä suomi toisena kielenä -opetusta. Äidinkielen ja kirjallisuuden suomi äidinkielenä -oppimäärän mukaisesti suoritettavat kurssit luetaan hyväksi täysimääräisesti suomi toisena kielenä -kursseihin, ja niistä saatu arvosana siirtyy S2-kurssien arvosanaksi.

Arviointi painottuu eri kursseissa eri tavoin. Kurssit arvioidaan numeroin 4–10. Hyväksytyyn kurssiarvosanaan kuuluu kurssikohtaisia suorituksia, jotka voivat

olla esim. kurssikoe ja/tai erilaisia suullisia ja kirjallisia tehtäviä. Opiskelijaa ohjataan myös itsearviointiin

1. Perusteet hallintaan (S21)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija harjaantuu käyttämään lukio-opinnoissa tarvittavaa yleiskielistä esitystapaa niin suullisesti kuin kirjallisesti. Hän saa varmuutta perusrakenteiden käytössä.

Sisällöt

Opiskelijan kielitaidon kartoittaminen. Luetun ja kuullun ymmärtämisen taitojen kehittäminen, kirjallisen ja suullisen viestinnän harjoittelua. Suomen kielen keskeiset äänne- ja muoto-opilliset piirteet.

2. Kieli käyttöön (S22)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija tutustuu suomalaiseen elämäntapaan ja kulttuuriin opiskelijan omista lähtökohdista käsin. Hän oppii myös erottamaan eri tyyliä ja sävyä sekä kirjoitetussa että puhutussa kielessä ja harjaantuu suomen kielen lauserakenteiden käyttämisessä.

Sisällöt

Tutustutaan suomalaiseen luontoon ja kulttuuriympäristöihin esim. retkien, kirjallisuuden ja median avulla. Hankitun tiedon suullista ja kirjallista raportointia. Suomen kielelle ominaiset lausetyypit, lauseenjäsenistä erityisesti objekti.

3. Kielellä vaikutetaan (S23)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää erityyppisiä suullisia ja kirjallisia asiatekstejä, erityisesti mielipidetekstejä. Hän oppii perustelemaan mielipiteensä ja tunnistamaan, miten mediatekstit ja kaunokirjallisuus vaikuttavat. Hän myös parantaa suomen kielen perusrakenteiden hallintaa.

Sisällöt

Erilaisia tekstien analysointi- ja tulkintaharjoituksia. Perustelemisen harjoittelua niin suullisesti kuin kirjallisesti. Verbien nominaalimuotojen, lauseenvastikkeiden ja sijamuotojen tarkastelua, vertailumuodot ja rektioita.

4. Syvemmät tekstitaidot (S24)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija harjaantuu erittelevään luku- ja kirjoitustaitoon. Hän oppii löytämään teksteistä niiden pääajatuksen, tulkitsemaan ydinsisältöä ja harjoittelee kirjoittamaan aineiston pohjalta. Passiivisen sanavaraston laajentaminen ja sanavaraston syventäminen.

Sisällöt

Asiatekstien luku- ja kirjoitustehtäviä, esimerkiksi asiatekstin tiivistäminen. Tekstin tuottaminen erilaisista aineistoista. Sananmuodostuskeinojen tarkastelua.

5. Suomalainen kulttuuri tutuksi (S25)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija syventää suomalaisen yhteiskunnan tuntemustaan tutustumalla kulttuuriin, erityisesti kirjallisuuteen sekä muihin taiteisiin ja mediakulttuuriin.

Sisällöt

Kirjallisuuden keskeisiä lajeja, kuten novelli, lyhytproosa, runo, romaani. Mahdollisuuksien mukaan teatterissa käyminen ja vierailuja. Perehtymistä suomalaisen yhteiskunnan ilmiöihin median välittämän kuvan sekä opiskelijan oman kokemuksen perusteella. Suomalaisen kulttuurin vertailua opiskelijan tunteisiin muihin kulttuureihin.

6. Kohti toimivaa kaksikielisyyttä (S26)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija vahvistaa kielitaitoaan vaativilla teksteillä ja tehtävillä sekä syventää tietoaan kirjakielen normeista ja niiden käyttöyhteyksistä.

Sisällöt

Suomalaisen klassikkoteoksen lukeminen. Vaativien kielen rakenteiden kertaamista. Sanavaraston kartuttaminen eri aihealueilta.

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

7. Puhekieli tarkasteluun (S27)

8. Erilaisien tekstien kirjoittamista (S28)

9. Tekstien maailmassa (S29)

KOULUKOHTAISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

10. Ylioppilaskirjoituksiin valmentava kurssi (S210)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija saa valmiuksia ja harjoitusta suomi toisena kielenä-ylioppilaskokeeseen. Opiskelijan kielitaidon vahvistaminen jatko-opintoja varten.

Sisällöt

Suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeessa tarvittavien taitojen harjoittelua esimerkiksi rakenne-, selitys- ja kirjoitustehtävien avulla. Kirjoitetun kielen rakenteiden kertaamista.

7.2.2. Vieraat kielet ja ruotsi

Vieras kieli oppiaineena on taito-, tieto- ja kulttuuriaine. Tavoitteena on oppia viestimään luontevasti vieraalla kielellä ja antaa kieleen ja sen käyttöön liittyviä tietoja ja taitoja sekä tarjota mahdollisuus kehittää opiskeltavan kielen kielialueen tai yhteisön kulttuuritietoutta.

Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään omaa luovuuttaan ja mielikuvitustaan ja uuden teknologian suomia mahdollisuuksia kielitaitonsa kehittämiseksi sekä arvioimaan itse omaa edistymistään kielen opiskelussa. Opetuksessa huolehditaan kaikkien kielten osa-alueiden (kuunteleminen, puhuminen, lukeminen, kirjoittaminen, rakenteet ja sanasto) tasapuolisesta kehitymisestä ja niitä harjoitetaan kokonaisvaltaisesti unohtamatta, että viestintätaidon saavuttaminen edellyttää pitkäjänteistä ja monipuolista viestinnällistä harjoittelua.

Opiskelijoita kannustetaan monipuoliseen kielivalintaan, jonka avulla he pystyvät laajentamaan maailmankuvaansa ja ymmärtämään erilaisuutta. Laajat kielivalinnat antavat hyvän jatko-opintokelpoisuuden myös ulkomailla.

Kaikki kuusi aihekokonaisuutta otetaan huomioon opetuksessa eri kurssien aihepiireihin soveltuen:

- aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys
- hyvinvointi ja turvallisuus
- kestävä kehitys
- kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus
- teknologia ja yhteiskunta
- viestintä- ja mediaosaaminen.

Kaikissa kursseissa keskeinen aihekokonaisuus on kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus.

Opetuksen tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa viestiä kohdekielelle ja sen kulttuurille ominaisella tavalla
- osaa arvioida kielitaitoaan suhteessa tavoitteisiin
- tuntee omat vahvuutensa ja kehittymistarpeensa viestijänä ja kielen opiskelijana
- osaa kehittää kielitaitoaan kehittymistarpeensa ja opiskelu- ja viestintätehtävän kannalta tarkoituksenmukaisin strategioin.

Tavoitteena on myös, että opiskelija saavuttaa eri oppimäärissä yleiseurooppalaisen viitekehyksen kielitaidon kuvausasteikon (liite 8.3.) tasot seuraavasti:

Oppimäärä	Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
Ruotsi A	B2.1	B1.2	B2.1	B1.2
Ruotsi B1	B1.2	B1.1	B1.2	B1.1

Oppimäärä	Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
Englanti A	B2.1	B2.1	B2.1	B2.1
Muut kielet A	B1.1-B1.2	B1.1	B1.2	B1.1-B1.2
Muut kielet B2	A2.2	A2.1-A2.2	A2.2-B1.1	A2.1-A2.2
Muut kielet B3	A2.1-A2.2	A2.1	A2.1-A2.2	A1.3-A2.1

Työtavat

Kieliä harjoitetaan monipuolisesti erilaisten suullisten ja kirjallisten viestintätehtävien avulla, mutta A-kielessä myös vaativien asiasisältöjen ymmärtäminen sekä teksteinä että kuultuna on kielissä tärkeällä sijalla. Työtavoissa korostuvat erilaiset yhteistoiminnalliset työskentelytavat.

Opiskelijan omaa vastuuta oppimisestaan kehitetään mm. itsenäisen työskentelyn, projektien ja portfoliotyöskentelyn avulla. Koulumme ajanmukaisen tieto- ja viestintätekniikan ansiosta oppilaat voivat opiskella kieltä ja kulttuuria monipuolisesti ja syventää tietojaan ja taitojaan myös verkko-opiskelun avulla.

Opiskelijaa ohjataan ottamaan vastuuta omasta oppimisprosessistaan kiinnittämällä huomiota opiskelutaitoihin. Heitä ohjataan tunnistamaan omat vahvuutensa ja kehittämistarpeensa ja käyttämään tarkoituksenmukaisia oppimisstrategioita.

Kurssien itsenäinen suorittaminen

Kurssien itsenäisestä suorittamisesta sovitaan tapauskohtaisesti.

Vastaavuudet siirryttäessä oppimäärästä toiseen

Opiskelijan vaihtaessa kielen tasoa (A- tai B-oppimäärä) kesken oppimäärän vastaavuudet selvitetään tapauskohtaisesti.

Arviointi

Oppiaineen arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon kaikki osa-alueet kurssikuvausten painotusten mukaisesti. Kurssin arviointi perustuu kirjallisiin ja/tai suullisiin kokeisiin sekä muihin kurssin aikaisiin näyttöihin. Opiskelija arvioi myös itse oman kielitaitonsa kehittymistä.

Kaikki pakolliset ja valtakunnalliset syventävät kurssit arvioidaan numeroin 4-10. Koulukohtaiset syventävät kurssit arvioidaan joko 4-10 tai suorituserkinnällä (hyväksytty/hylätty) ja soveltavat kurssit arvioidaan suorituserkinnällä.

7.2.2.1. Ruotsi

Ruotsin kielen opetus kehittää opiskelijoiden kulttuurien välisen viestinnän taitoja. Se antaa heille ruotsin kieleen ja sen käyttöön liittyviä tietoja ja taitoja sekä tarjoaa heille mahdollisuuden kehittää pohjoismaista yhteiskuntaa ja kulttuuria koskevaa tietoisuuttaan, ymmärtämystään ja arvostustaan. Opetus auttaa lisäksi opiskelijoita syventämään tietojansa kaksikielisestä Suomesta.

Ruotsin kielen opetus antaa opiskelijoille valmiudet ruotsin kielen omaehtoiseen opiskeluun auttamalla heitä ymmärtämään, että viestintätaidon saavuttaminen edellyttää pitkäjänteistä ja monipuolista viestinnällistä harjoittelua. Ruotsin kieli oppiaineena on taito-, tieto- ja kulttuuriaine.

Ruotsin kielen opetuksessa toteutuvat erityisesti seuraavat aihekokonaisuudet: hyvinvointi ja turvallisuus, kestävä kehitys, kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus, teknologia ja yhteiskunta, viestintä ja mediaosaaminen sekä aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys.

Kielitaitoa kartutetaan erilaisin viestinnällisin harjoituksin. Opiskelijoilla on tilaisuus harjoitella vieraiden kielten kuuntelua, puhumista, lukemista ja kirjoittamista kaikilla kursseilla, vaikka painotukset vaihtelevatkin eri kursseilla. Työtavat ovat monipuoliset: pari- ja ryhmätyö, yhteistoiminnallinen opiskelu, itsenäinen työskentely, portfoliotyöskentely, opiskelu tieto- ja viestintäteknikkaa hyödyntäen jne.

Suositus kurssien suoritusjärjestykseksi

Pakolliset kurssit suoritetaan numerojärjestyksessä.

Kurssien itsenäinen suorittaminen

Kursseja RUA1 ja RUB1 sekä syventäviä kursseja ei pääsääntöisesti voi suorittaa itsenäisesti. Kahta peräkkäistä kurssia ei myöskään voi suorittaa itsenäisesti.

Vastaavuudet siirryttäessä oppimäärästä toiseen

Opiskelijan vaihtaessa kielen tasoa (A- tai B-oppimäärä) kesken oppimäärän vastaavuudet selvitetään tapauskohtaisesti.

Kurssien arviointi

Oppiaineen arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon kaikki alueet kurssikuvausten painotusten mukaisesti. Kurssin arviointi perustuu kirjallisiin ja/tai suullisiin kokeisiin sekä muihin kurssin aikaisiin näyttöihin. Opiskelija arvioi myös itse oman kielitaitonsa kehittymistä.

Kaikki pakolliset ja valtakunnalliset syventävät kurssit arvioidaan numeroin 4
suoritusmerkinnällä (hyväksytty/hylätty). Soveltavat kurssit arvioidaan suoritusmerkinnällä.

≡ 10. Koulukohtaisesti

Yhteistyötahot

Mahdollisuuksien mukaan ollaan yhteistyössä Helsingin yliopiston Pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuden laitoksen Nordican kanssa, pyritään

saamaan kouluun vierailijoita mm. ruotsinkielisistä tai muista pohjoismaisista järjestöistä, oppilaitoksista ja teattereista sekä tehdään vierailuja näihin.

Ruotsi, perusopetuksen vuosiluokilla 1–6 alkanut oppimäärä (A)

PAKOLLISET KURSSIT

1. Arkielämää Pohjoismaissa (RUA1)

Aihepiirit ja tilanteet liittyvät jokapäiväiseen elämään. Kurssi niveltää perusopetuksen ja lukion kielenopetusta sekä vahvistaa sanaston ja perusrakenteiden hallintaa. Kurssilla painotetaan keskustelua, mielipiteen ilmaisua ja keskeisiä puheviestinnän strategioita.

2. Ihmiset ympärillämme (RUA2)

Aihepiireinä ovat ihmissuhteet, erilaisuus sekä ihmisen hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyvät asiat. Kurssilla harjoitellaan puheviestintää ja siihen liittyviä strategioita monipuolisesti sekä vahvistetaan ja laajennetaan rakenteiden hallintaa. Kirjoittamista harjoitellaan viestinnällisten tehtävien avulla.

3. Suomi – osa Pohjolaa ja Eurooppaa (RUA3)

Aihepiireinä ovat Suomen ja suomenruotsalaisen kulttuurin esittely eri näkökulmista ja vertailu muihin Pohjoismaihin ja Eurooppaan, Suomi monikulttuurisena maana sekä maamme kaksikielisyys. Kirjallista tuottamista harjoitellaan kirjoittamalla erilaisiin tarkoituksiin sopivia tekstejä.

4. Elinympäristömme (RUA4)

Aihepiireinä ovat luonto, ympäristö, tekniikka ja viestintä. Kurssilla harjoitellaan erityisesti ymmärtävän lukemisen strategioita vaativahkon tekstiaineksen avulla.

5. Opiskelu ja työ (RUA5)

Aihepiireinä ovat työ, elinkeinot, opiskelu ja palvelutilanteet yhteiskunnassamme. Kurssilla harjoitellaan aihepiireille tyypillistä suullista ja kirjallista viestintää.

6. Kulttuuri ja sen tekijöitä (RUA6)

Aihepiireinä ovat erilaiset kulttuurin osa-alueet. Opiskelijat valmistavat valitsemastaan aiheesta laajahkon tuotoksen ja esittelevät sen.

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

7. Puhu ja ymmärrä paremmin (RUA7)

Kurssilla harjoitetaan puheviestinnän strategioita ja suullisen kielen käyttöä eri tilanteissa oppimäärälle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Puhumisen harjoittelun aiheina ovat ajankohtaiset tapahtumat ja muiden kurssien

aihepiirit. Puhumista harjoitellaan kyseisiin aiheisiin liittyvien vaativien tekstien ja puheen ymmärtämistä harjoittavien materiaalien avulla.

8. Tiede, talous ja tekniikka (RUA8)

Aihepiireinä ovat eri tieteenalat, tekniikka ja yritys-elämä. Kurssilla harjoitellaan yhä vaativamman kieliaioksen ymmärtämistä ja soveltamista.

KOULUKOHTAISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

9. Abikurssi (RUA9)

Kurssilla harjoitellaan systemaattisesti ylioppilaskokeen tehtävyytpejä: kuullunymmärtämistä, luetunymmärtämistä, sanastoa ja rakenteita sekä kirjoitelman ja tiivistelmän laatimista. Kurssilla kerrataan keskeinen kielioppi. Kurssi arvostellaan asteikolla hyväksytty/hylätty.

10. Yhteinen maailma ja kansainvälistyminen (RUA10)

Aihepiireinä ovat yhteiskunta, politiikka ja aktiivinen kansalaisuus sekä yleismaailmalliset kehityslinjat, ajankohtaiset tapahtumat ja erilaisiin maailmankuviin liittyvät aiheet. Kurssi arvostellaan asteikolla hyväksytty / hylätty.

Ruotsi, perusopetuksen vuosiluokilla 7–9 alkanut oppimäärä (B1)

PAKOLLISET KURSSIT

1. Koulu ja vapaa-aika (RUB1)

Aihepiireinä ovat opiskelu ja vapaa-aika. Kurssi niveltää perusopetuksen ja lukion kielenopetusta sekä vahvistaa sanaston ja perusrakenteiden hallintaa. Kurssilla painotetaan keskustelua, mielipiteen ilmaisua ja keskeisiä puheviestinnän strategioita.

2. Arkielämää Pohjoismaissa (RUB2)

Aihepiirinä on laajemmin nuorten elämä ja vapaa-aika. Kurssilla jatketaan sanaston ja rakenteiden vahvistamista ja painotetaan puheviestinnän harjoittamista sekä kirjoittamista lyhyiden viestinnällisten tehtävien avulla. Kurssilla syvennetään suullisen viestinnän strategioiden hallintaa.

3. Suomi, Pohjoismaat ja Eurooppa (RUB3)

Aihepiireinä ovat kotimaa, suomenruotsalaisuus, vertailu muihin Pohjoismaihin sekä Suomi pohjoismaisena valtiona Euroopassa. Kirjoittamistaitoa harjoitellaan kirjoittamalla erilaisiin tarkoituksiin sopivia tekstejä. Kurssilla harjoitellaan erilaisia ymmärtävän lukemisen strategioita.

4. Elämää yhdessä ja erikseen (RUB4)

Aihepiireinä ovat elämänarvot, ihmissuhteet, sukupuolten ja ikäryhmien kohtaaminen sekä ajankohtaiset yhteiskunnalliset ilmiöt. Kielitaitoa vahvistetaan monipuolisesti eri osa-alueilla esim. laatimalla tiivistelmiä.

5. Elinympäristömme (RUB5)

Aihepiireinä ovat luonto, muuttuva elin- ja työympäristö sekä joukkoviestimet. Kurssilla syvennetään ymmärtävän lukemisen strategioita ja hiotaan kirjallista ilmaisua kirjoittamalla erilaisiin tarkoituksiin sopivia tekstejä.

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

6. Puhu ja ymmärrä paremmin (RUB6)

Kurssilla harjoitetaan puheviestinnän strategioita ja suullisen kielen käyttöä eri tilanteissa oppimäärälle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Puhumisen harjoittelun aiheina ovat ajankohtaiset pohjoismaiset tapahtumat ja muiden kurssien aihepiirit. Kurssi vankentaa myös jokapäiväisen elämän kielenkäyttötilanteissa tarvittavaa suullista kielitaitoa. Puhumista harjoitellaan kyseisiin aiheisiin liittyvien tekstien ja puheen ymmärtämistä harjoittavien materiaalien avulla.

7. Yhteinen maailma ja kansainvälistyminen (RUB7)

Aihepiireinä ovat maailmanlaajuiset ja yhteiskunnalliset kysymykset sekä kansainvälinen vaikuttaminen. Kurssilla harjoitellaan yhä vaativamman kieliaineksen ymmärtämistä ja soveltamista.

KOULUKOHTAISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

8. Abikurssi (RUB8)

Kurssilla harjoitellaan systemaattisesti ylioppilaskokeen erilaisia osioita: kuullunymmärtämistä, luetunymmärtämistä, sanastoa ja rakenteita sekä kirjoittelmaa, tiivistelmää ja lyhyitä viestinnällisiä tehtäviä. Kurssilla kerrataan keskeinen kielioppi.

Kurssi arvostellaan asteikolla hyväksytty/hylätty.

9. Kulttuurin tekijöitä ja näkijöitä (RUB9)

Aihepiireinä ovat erilaiset kulttuurin osa-alueet. Opiskelijat valmistavat valitsemastaan aiheesta laajahkon tuotoksen ja esittelevät sen.

SOVELTAVAT KURSSIT

11. Res med! (RUB10, RUA11)

Kurssin aikana tehdään opintomatka pohjoismaiseen ystävyyskouluun ja/tai toimitaan itse isäntinä pohjoismaisille vieraille. Kurssiin voi liittyä projektityön valmistelua ja matkaraportointia, erilaisia tutustumiskäyntejä sekä ryhmätöitä. Kurssi on tarkoitettu sekä A- että B-ruotsin lukijoille, lähinnä abiturienteille.

Kurssi arvostellaan asteikolla hyväksytty/hylätty.

7.2.2.2. Englanti

Englannin erityispiirre koulun oppiaineena on, että se on osa nuorten kulttuuria, vapaa-aikaa ja harrastuksia. Nuoret oppivat englantia televisiosta, elokuvista, tietokonepeleissä, internetin keskusteluryhmissä ja musiikkiharrastuksissaan. Lukion tehtävänä on opettaa nuoret tietoisesti tarkastelemaan kielen käyttötapoja ja rakennetta, arvioimaan myös koulun ulkopuolella hankkimaansa kielitaitoa ja tietojaan englannin kielestä ja kulttuurista, ja syventämään niitä.

Englantia puhutaan äidinkielenä hyvin erilaisissa maissa ja kulttuureissa. Sen lisäksi englanti on myös maailmanlaajuinen kansainvälisen kommunikation kieli. Nämä erityispiirteet antavat haasteita ja mahdollisuuksia kaikkien lukion aihekokonaisuuksien käsittelylle englannin opiskelussa: aktiivinen kansalaisuus merkitsee entistä enemmän kansainvälisiä viestinnän ja vaikuttamisen taitoja ja laajaa kulttuurien tuntemusta. Hyvinvoinnin, turvallisuuden, kestävän kehityksen ja uuden teknologian kysymykset ovat maailmanlaajuisia, joten näihin kysymyksiin liittyvä tiedonhallinta ja viestintä myös englanniksi palvelee opiskelijoiden tulevia tarpeita. Englannin hallinta lisää jokaisen mahdollisuuksia nauttia kulttuurin ja viihteen antimista ja siten kehittää itseään.

Englannin kieltä harjoitetaan monipuolisesti erilaisten suullisten ja kirjallisten viestintätehtävien avulla, mutta myös vaativien asiasisältöjen ymmärtäminen sekä teksteinä että kuultuna on tärkeällä sijalla englannin opiskelussa. Työtavoissa korostuvat pari- ja ryhmäkeskustelut sekä yhteistoiminnallinen työskentely. Opiskelijan omaa vastuuta oppimisestaan kehitetään itsenäisen työskentelyn, projektien ja portfolio työskentelyn avulla. Koulumme ajanmukaisen tieto- ja viestintätekniikan ansiosta oppilaat voivat opiskella kieltä ja kulttuuria monipuolisesti ja syventää tietojaan ja taitojaan myös verkko-opiskelun avulla.

Opiskelijaa ohjataan ottamaan vastuuta omasta oppimisprosessistaan kiinnittämällä huomiota opiskelutaitoihin. Heitä ohjataan käyttämään tarkoituksenmukaisia oppimisstrategioita sekä tunnistamaan omat vahvuutensa ja kehittämistarpeensa englannin oppijoina itse- ja vertaisarvioinnin avulla.

Opetuksen tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa viestiä kohdekielelle ja sen kulttuurille ominaisella tavalla
- osaa arvioida kielitaitoaan suhteessa tavoitteisiinsa
- tuntee omat vahvuutensa ja kehittymistarpeensa viestijänä ja kielen opiskelijana
- osaa kehittää kielitaitoaan kehittymistarpeensa ja opiskelu- ja viestintätehtävän kannalta tarkoituksenmukaisin strategioin

Tavoitteena on lisäksi, että opiskelija saavuttaa Eurooppalaisessa viitekehysessä kuvatun taitotason B2.1 kaikilla kielitaidon osa-alueilla.

Suositus kurssien suoritusjärjestykseksi

Pakolliset kurssit suoritetaan numerojärjestyksessä.

Kurssien itsenäinen suorittaminen

Kahta peräkkäistä kurssia ja syventäviä kursseja ei pääsääntöisesti voi suorittaa itsenäisesti.

Kurssien arviointi

Englannin arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon kaikki osa-alueet kurssikuvausten painotusten mukaisesti. Kurssin arviointi perustuu kirjallisiin ja suullisiin näyttöihin kurssin aikana ja /tai kurssikokeeseen. Opiskelija arvioi myös itse oman kielitaitonsa kehittymistä.

Kaikki pakolliset ja syventävät kurssit arvioidaan numeroin 4-10. Soveltavat kurssit arvioidaan suoritusmerkinnällä (hyväksytty/hylätty).

Yhteistyötahot

Mahdollisuuksien mukaan ollaan yhteistyössä Helsingin yliopiston Englannin laitoksen, Soveltavan kasvatustieteen laitoksen, British Councilin, Suomi-Amerikka-yhdistyksen sekä United States Information Servicen kanssa.

Englanti, perusopetuksen vuosiluokilla 1-6 alkanut oppimäärä

PAKOLLISET KURSSIT

1. Nuori ja hänen maailmansa (ENA1)

Aihepiirit ja tilanteet liittyvät jokapäiväiseen elämään, vapaa-aikaan ja ihmissuhteisiin. Kurssi toimii niveltävänä kurssina perusopetuksen ja lukio-opetuksen välillä, joten tavoitteena on vahvistaa sanaston ja perusrakenteiden hallintaa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Kurssilla painotetaan keskustelua, mielipiteen ilmaisua ja keskeisiä puheviestinnän strategioita. Kirjoittamista harjoitellaan viestinnällisten tehtävien avulla.

2. Viestintä ja vapaa-aika (ENA2)

Kurssin aihepiirejä ovat vapaa-aika, harrastukset sekä matkailu ja siihen liittyvät palvelut. Opiskelussa painotetaan aihepiireihin liittyvää suullista viestintää ja kiinnitetään huomiota ilmaisuvarmuuteen. Samalla saadaan tietoa Britanniasta, Amerikasta, Australiasta ja Suomesta. Kirjallisessa viestinnässä painottuu ilmiöiden ja asioiden kuvailu. Lisäksi kurssilla vahvistetaan ja laajennetaan rakenteiden hallintaa

3. Opiskelu ja työ (ENA3)

Kurssin aihepiirit liittyvät tulevaisuuden toiveisiin, koulutukseen sekä työelämään. Kurssilla harjoitellaan näihin aihepiireihin liittyvää suullista ja kirjallista viestintää, joissa vaaditaan aikaisempaa muodollisemman kielen ymmärtämistä ja käyttöä. Lukemisessa korostuu ymmärtävän lukemisen strategiat.

4. Yhteiskunta ja ympäröivä maailma (ENA4)

Kurssilla käsitellään yhteiskunnan rakenteita, erilaisia yhteisöjä ja yksilön valintoja niin omassa maassa kuin englanninkielisissäkin maissa. Tavoitteena on oppia näihin aihepiireihin liittyvää sanastoa ja syventää ymmärtävän lukemisen strategioita. Kurssilla painotetaan puhumista ja tekstin ymmärtämistä vaativahkolla tasolla ja laajennetaan sanavarastoa. Kirjallista ilmaisua harjoitellaan kirjoittamalla eri tarkoituksiin sopivia tekstejä.

5. Kulttuuri (ENA5)

Kurssilla käsitellään kulttuuria laaja-alaisesti ja harjoitetaan eri taiteenalojen sanastoa. Tavoitteena on myös vahvistaa kaunokirjallisen tekstin eri tyylien ymmärtämistä ja tekstin tulkintaa. Opiskelijat valmistavat laajahkon tuotoksen tai useampia lyhempiä tuotoksia. Tehtäviä määriteltäessä huomioidaan opiskelijoiden mielenkiinnon kohteet. Lisäksi kurssilla harjoitellaan puheen pitämistä.

6. Tiede, talous ja tekniikka (ENA6)

Kurssin aihepiirejä ovat eri tieteenalat, tekniikka ja arkipäivän ilmiöt sekä media, mainonta ja talouselämä. Opiskelijat tutustuvat erilaisiin englanninkielisiin julkaisuihin esimerkkien avulla. Kurssilla painotetaan vaativien tekstien ymmärtämiseen tarvittavien strategioiden hallintaa. Opiskelijat tekevät kirjallisia ja/tai suullisia tuotoksia eri tarkoituksiin.

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

7. Luonto ja kestävä kehitys (ENA7)

Tavoitteena on oppia ymmärtämään ja käyttämään luontoon, luonnontieteisiin ja kestävään kehitykseen liittyvää kieltä. Kurssilla käsitellään vaativia asiatekstejä ja kirjallisuusotteita ja harjoitetaan tekstinymmärtämisen strategioita. Suullisessa viestinnässä painottuvat kantaaottavat pari- ja ryhmäkeskustelut kurssin aiheista. Tavoitteena on syventää kielen kaikkien osa-alueiden hallintaa ja valmistautua päättökokeeseen. Kieliopin kertaus aloitetaan.

8. Puhu ja ymmärrä paremmin (ENA8)

Kurssilla harjoitetaan puheviestinnän strategioita ja suullisen kielen käyttöä eri tilanteissa. Puhumisen harjoittelun aiheina ovat ajankohtaiset tapahtumat sekä muiden kurssien aihepiirit. Puhumista harjoitellaan kyseisiin aiheisiin liittyvien vaativienkin tekstien ja puheen ymmärtämistä harjoittavien materiaalien avulla.

KOULUKOHTAISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

9. Yhteinen maailma ja kansainvälistyminen (ENA9)

Aihepiirejä ovat erilaiset maailmankuvat, yksilön valinnat, kestävä elämäntavan haasteet, kansainvälinen yhteistyö ja ihmisoikeudet. Ajankohtaiset tapahtumat voidaan huomioida aihepiirien käsittelyssä. Kurssilla

painotetaan kirjallista viestintää ja kerrataan siihen liittyviä asioita. Opiskelijat jatkavat kieliopin kertaamista ja päättökokeeseen valmentautumista.

10. Lopussa kiitos seisoo (ENA10)

Kurssilla kerrataan lukion keskeisiä rakenteita ja aihepiirejä sekä valmistaudutaan ylioppilaskokeeseen. Tavoitteena on syventää ja vahvistaa oppilaan taitoja kaikilla kielitaidon osa-alueilla, myös yksilöllisesti.

11. Lue ja kirjoita! (ENA11)

eNorssin verkkokurssi

Kurssilla harjoitetaan monipuolisesti englannin kielen keskeisiä viestintätaitoja ajankohtaisten verkko- ja lehtiartikkelien pohjalta. Tavoitteena on, että oppilas kehittyisi ilmaisemaan itseään vapaasti, selkeästi ja sujuvasti. Työskentely tapahtuu yhteistä verkko-opiskelualustaa käyttäen. Luettavat tekstit etsitään itse ja/tai yhdessä netistä ja englanninkielisistä lehdistä. Kirjoitustehtävät toimitetaan kurssialustalle, jossa myös muu kommunikointi ohjaajan ja muiden kurssilaisten kesken tapahtuu. Kurssille otetaan 16 osallistujaa.

Kurssi tarjotaan normaalikoulujen lukioden yhteisellä verkkokurssitarjottimella. Osallistujia voi olla kahdeksasta eri normaalikoulun lukiosta.

Ks. <http://www.enorssi.fi/opetus>

SOVELTAVA KURSSI

12. Englantiin! (ENA12)

Kurssin aikana tehdään opintomatka Englantiin, vieraillaan ystävyyskoulussa ja /tai tutustutaan johonkin työelämän kohteeseen sekä kerätään samalla materiaalia omaa projektityötä varten. Kurssi jakaantuu kolmeen osaan: 1) oman työn suunnitteluun ja vierailun suunnitteluun, 2) opintomatkaan Englannissa sekä materiaalin keräämiseen, 3) oman projektityön toteuttamiseen ja raportointiin. Opintomatka toteutetaan 5. jaksossa joka toinen vuosi. Oppilaat kustantavat opintomatkinsa itse.

7.2.2.3. Ranska, Saksa

Ranska, Saksa, perusopetuksen vuosiluokilla 1-6 alkanut oppimäärä (A)

Suositus kurssien suoritusjärjestykseksi

Pakolliset ja valtakunnalliset syventävät kurssit suositellaan suoritettavaksi numerojärjestyksessä.

PAKOLLISET KURSSIT

1. Nuori ja hänen maailmansa (RAA1, SAA1)

Kurssi niveltää perusopetuksen ja lukion kielenopetusta sekä vahvistaa sanaston ja perusrakenteiden hallintaa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät jokapäiväiseen elämään, henkilökohtaiseen kanssakäymiseen ja ihmissuhteisiin. Kieli on tuttavallista ja epämuodollista. Aihekokonaisuus ”hyvinvointi ja turvallisuus” tarjoaa näkökulmia kurssin aiheiden käsittelyyn.

Kurssilla painotetaan keskustelua, mielipiteen ilmaisua ja keskeisiä puheviestinnän strategioita.

2. Viestintä ja vapaa-aika (RAA2, SAA2)

Aihepiirit ja tilanteet liittyvät vapaa-aikaan ja harrastuksiin ja niiden yhteydessä käytettäviin palveluihin. Aihekokonaisuudet ”hyvinvointi ja turvallisuus” sekä ”viestintä- ja mediaosaaminen” korostuvat kurssin aiheiden käsittelyssä. Kurssilla harjoitetaan puheviestintää monipuolisesti sekä vahvistetaan ja laajennetaan rakenteiden hallintaa. Kirjoittamistaitoa harjoitellaan viestinnällisten tehtävien avulla. Puheviestinnän strategioiden hallintaa vankennetaan ja kiinnitetään huomiota ilmaisuvarmuuteen.

3. Opiskelu ja työ (RAA3, SAA3)

Kurssin aihepiirit ja tilanteet liittyvät opiskeluun ja työelämään, ja kurssilla harjoitellaan niille tyypillistä suullista ja kirjallista viestintää. Harjoitetaan myös muodollisten tilanteiden vaatiman kielen ymmärtämistä ja käyttämistä. Aihekokonaisuus ”aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys” tarjoaa näkökulmia kurssin aiheiden käsittelyyn.

4. Yhteiskunta ja ympäröivä maailma (RAA4, SAA4)

Kurssilla tutustutaan yhteiskunnan eri aloihin ja niihin liittyvään sanastoon sekä kotimaassa että kohdekielisissä maissa. ”Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys” -aihekokonaisuus tarjoaa näkökulmia käsitellä kurssin aiheita. Kurssilla painotetaan puhumista ja tekstin ymmärtämistä vaativahkolla tasolla. Kurssilla harjoitellaan erilaisia ymmärtävän lukemisen strategioita. Kirjallista ilmaisua harjoitellaan kirjoittamalla erilaisiin tarkoituksiin sopivia tekstejä.

5. Kulttuuri (RAA5, SAA5)

Kurssilla käsitellään kulttuuria laaja-alaisesti. Aihekokonaisuudet ”kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus” sekä ”viestintä- ja mediaosaaminen” tarjoavat näkökulmia kurssin aiheiden käsittelyyn. Opiskelijat voivat valmistaa valitsemastaan aiheesta laajahkon tuotoksen ja esitellä sen.

6. Tiede, talous ja tekniikka (RAA6, SAA6)

Aiheina ovat eri tieteenalat, tekniikan saavutukset, viestinnän eri muodot ja talouselämä. Aihekokonaisuus ”teknologia ja yhteiskunta” korostuu kurssin aiheiden käsittelyssä. Kurssilla painotetaan vaativahkon kieliaineksen ymmärtämistä. Jatketaan lukemisstrategioiden harjoittelua ja hiotaan kirjallista ilmaisua kirjoittamalla erityyppisiä tekstejä.

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

Syventävillä kursseilla keskitytään kielitaidon monipuoliseen kehittämiseen.

7. Luonto ja kestävä kehitys (RAA7, SAA7)

Kurssi antaa opiskelijalle valmiuksia ymmärtää ja käyttää luontoon, luonnontieteisiin ja kestäväen kehityksen aihepiiriin liittyvää kieltä.

8. Puhu ja ymmärrä paremmin (RAA8, SAA8)

Kurssilla harjoitetaan puheviestinnän strategioita ja suullisen kielen käyttöä eri tilanteissa kullekin kielelle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Puhumisen harjoittelun aiheina ovat ajankohtaiset tapahtumat ja muiden kurssien aihepiirit. Puhumista harjoitellaan kyseisiin aiheisiin liittyvien vaativien tekstien ja puheen ymmärtämistä harjoittavien materiaalien avulla.

KOULUKOHTAINEN SYVENTÄVÄ KURSSI

9. Abikurssi (RAA9, SAA9)

Kurssilla harjoitellaan päättötutkinnon kaikkia osa-alueita oppilaiden tarpeiden ja toiveiden mukaan sekä kerrataan kieliopin keskeisiä kohtia.

SOVELTAVAT KURSSIT

10. Matkakurssi (RAA10, SAA10)

Vaihto-ohjelma tai opintomatka kohdemaahan siihen liittyvine ennakko- ja purkutehtävineen. Kurssia ei välttämättä tarjota vuosittain. Suoritusmerkintä.

7.2.2.4. Espanja, Ranska, Saksa, Venäjä

Lyhyt kieli (B2 ja B3)

Suositus kurssien suoritusjärjestykseksi

Valtakunnalliset syventävät kurssit suositellaan suoritettavaksi numerojärjestyksessä. Uuden kielen (B3) lukiossa ottavat aloittavat kurssista 1. Jo peruskoulussa opiskelleet (B2) aloittavat kurssista 3. B3-kielen opiskelijat voivat suorittaa kaikki lyhyen kielen kurssit.

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

1. Hyvää päivää, hauska tutustua (ESB1, RAB1, SAB1, VEB1)

Kurssilla opiskellaan perusvuorovaikutukseen liittyvää kieltä, kuten tervehtiminen, hyvästely ja esittäytyminen. Harjoitellaan kertomaan perusasioita itsestä ja kysymään vastaavia asioita keskustelukumppanilta. Aihepiirit kattavat myös perheen ja lähimmät ihmissuhteet, ja kurssilla opitaan selviytymään yksinkertaisista arkipäivän viestintätilanteista. Kurssilla painotetaan puheviestintää.

2. Näin asiat hoituvat (ESB2, RAB2, SAB2, VEB2)

Kurssin aihepiirejä ovat suku, ystävät ja muut ihmissuhteet sekä elämään liittyvät rutiinit. Kurssilla harjoitellaan peruspuhetilanteita ja omaksutaan ”turistikieltä”, aiheina mm. kaupassa ja ravintolassa asiointi, loman vietto, matkailu ja liikennevälineet. Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista.

3. Vapaa-aika ja harrastukset (ESB3, RAB3, SAB3, VEB3)

Aihepiirit ja tilanteet liittyvät nuorten jokapäiväiseen elämään, kiinnostuksen kohteisiin, vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin ja niiden yhteydessä käytettäviin palveluihin. Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista, muun muassa mielipiteen ilmaisemista ja laajennetaan kielen perusrakenteiden tuntemusta.

4. Meillä ja muualla (ESB4, RAB4, SAB4, VEB4)

Kurssin aihepiireinä ovat oma ja kohdekieliset maat, niiden ihmiset, maantiede, historia, nähtävyydet ja lomaviettomahdollisuudet. Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista ja vahvistetaan perusrakenteiden hallintaa. Kirjoittamistaitoa harjoitellaan yksinkertaisten viestinnällisten tehtävien avulla.

5. Ennen ja nyt (ESB5, RAB5, SAB5, VEB5)

Kurssilla tarkastellaan elämää ennen ja nyt sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta. Aiheina ovat esimerkiksi terveys ja hyvinvointi. Kurssilla painotetaan puheviestintää ja vahvistetaan perusrakenteiden hallintaa. Kirjoittamistaitoa harjoitellaan viestinnällisten tehtävien avulla.

6. Opiskelu ja tulevaisuudensuunnitelmat (ESB6, RAB6, SAB6, VEB6)

Kurssin aihepiirit liittyvät kouluun, myöhempään opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin. Kurssilla harjoitellaan keskustelemaan, kertomaan ja omasta elämästä ja tulevaisuudensuunnitelmista.

7. Kulttuuri (ESB7, RAB7, SAB7, VEB7)

Kurssin aihepiireinä voivat olla esimerkiksi kohdekulttuurin kuvataide, kirjallisuus, musiikki, elokuva, teatteri tai urheilu. Kurssilla harjoitetaan kielitaidon kaikkia osa-alueita.

8. Yhteinen maapallomme (ESB8, RAB8, SAB8, VEB8)

Kurssilla laajennetaan yhteiskunnan eri aloihin liittyvää tietoutta ja sanastoa sekä tutustutaan kohdemaiden nykyoloihin. Kurssilla painotetaan erilaisten tekstien ymmärtämistä sekä kuvausten ja yksinkertaisten selostusten laatimista suullisesti ja kirjallisesti.

9. Tiede ja tekniikka (ESB9, RAB9, SAB9, VEB9)

Kurssin aiheina ovat eri tieteenalat, tekniikka ja viestinnän eri muodot. Kurssilla harjoitetaan aihepiiriin liittyvien tekstien ymmärtämistä ja yksinkertaisten asiatekstien tuottamista.

10. Luonto ja kestävä kehitys (ESB10, RAB10, SAB10, VEB10)

Kurssin aihepiireinä ovat luonto, sen ilmiöt ja yksilön suhde luontoon omassa maassa ja kohdekielen kulttuureissa. Kurssilla painotetaan tekstin ymmärtämistä ja kirjoittamista sekä kerrataan keskeisiä rakenteita.

SOVELTAVAT KURSSIT

Nämä kurssit ovat koulukohtaisia syventäviä kursseja B3-kielen opiskelijoille.

11. Suullisen kielitaidon kurssi (ESB11, RAB11, SAB11, VEB11)

Yhteinen pitkän kielen opiskelijoiden kanssa. Vertaa kurssi 11.

12. Matkakurssi (ESB12, RAB12, SAB12, VEB12)

Yhteinen pitkän kielen opiskelijoiden kanssa. Vertaa kurssi 12.

7.2.3. Matematiikka

Matematiikka on tiedonala, jonka tuloksiin perustuvat useimmat luonnontieteiden ja tekniikan saavutukset, niin myös yhä enemmän monet yhteiskuntatieteiden ja humanististen tieteiden oivallukset. Pelkän teoreettisen uteliaisuudenkin innoittamana löydetty matemaattinen tieto on usein osoittautunut hyödylliseksi.

Matematiikassa yhdistyy kiehtovalla tavalla eri piirteitä: se on luovan ajattelun ja oivaltamisen leikkiä ja samalla täsmällistä ja loogista, sen kehittymistä ohjaavat toisaalta matematiikan omat ongelmat ja toisaalta sovellukset muihin tiedonaloihin.

Lukion opetussuunnitelman perusteissa mainitut aihekokonaisuudet liittyvät luontevasti matematiikan opiskeluun. Esimerkiksi aktiiviseen kansalaisuuteen ja yrittäjyyteen paneudutaan prosenttilaskennan, tilastotieteen ja todennäköisyyslaskennan yhteydessä. Monet kestäväen kehityksen ongelmat, kuten luonnonvarojen riittävyys ja populaatiodynamiikka, ovat lineaarisen ja eksponentiaalisen mallin sovellusalueita. Kun matematiikassa käytetään laskemisen teknologioita apuvälineitä, joudutaan perehtymään niiden rajoituksiin, mahdollisuuksiin ja yhteiskunnallisiin vaikutuksiin. Matemaattisen tekstin tulkinta ja tuottaminen ja tilastojen havainnollistaminen liittyvät viestintään ja mediaosaamiseen.

Matematiikan opetustilanteet järjestetään niin, että ne herättävät opiskelijan tekemään kysymyksiä, oletuksia ja päätelmiä sekä perustelemaan niitä. Opiskelijaa ohjataan hahmottamaan matematiikan käsitteiden merkityksiä ja liittämään käsitteitä laajempiin kokonaisuuksiin. Opiskelijaa myös kannustetaan kehittämään luovia ratkaisuja matemaattisiin ongelmiin sekä löytämään matematiikan ja arkielämän välisiä yhteyksiä.

Oppimäärän vaihtaminen

Kun matematiikan oppimäärä vaihdetaan pitkästä lyhyeksi, luetaan hyväksi pitkän matematiikan kursseja seuraavasti:

MAA1 - MAB1 lisänäyttönä toisen asteen yhtälön ratkaiseminen

MAA3 - MAB2

MAA6 - MAB5

MAA7 - MAB4

MAA8 - MAB3

Hyväksi luetun pitkän matematiikan kurssin arvosana siirtyy suoraan vastaavan lyhyen kurssin arvosanaksi. Arvosanaa voi korottaa lisänäytöllä tai suorittamalla kurssin uudestaan. Ne pitkän matematiikan kurssit, joita ei voida em. taulukon mukaisesti lukea lyhyen matematiikan pakollisiksi kursseiksi huomioidaan soveltavina kursseina lyhyessä oppimäärässä.

Kun oppimäärä vaihdetaan lyhyestä pitkään, vastaisuuksista sovitaan tapauskohtaisesti.

Kurssien arviointi

Matematiikan opetuksessa arvioinnin avulla kehitetään opiskelijan kykyä esittää ratkaisuja, tuetaan opiskelijoita matemaattisten käsitteiden muodostamisprosessissa ja ohjataan opiskelijaa arvioimaan omaa työtään. Osaamisen arvioinnissa kiinnitetään huomiota laskutaitoon, menetelmien valintaan ja päätelmien täsmälliseen ja johdonmukaiseen perustelemiseen.

Kurssien arviointi perustuu kokeessa osoitettuun osaamiseen, kurssin aikana mahdollisesti valmistuneisiin tuotoksiin ja oppimistilanteissa osoitettuun aktiivisuuteen. Kurssin alussa voidaan sopia myös muista arviointiperusteista.

Kurssien itsenäinen suorittaminen

Kurssien itsenäinen suorittaminen on mahdollista erityisistä perustelluista syistä.

7.2.3.1. Matematiikka, pitkä oppimäärä

Pitkän matematiikan opinnoissa opiskelijalla on tilaisuus omaksua matemaattisia käsitteitä ja menetelmiä sekä ymmärtää matemaattisen tiedon luonnetta.

Opetuksen tavoitteena on muun muassa, että opiskelija ymmärtää ja osaa käyttää matematiikan kieltä, pystyy seuraamaan matemaattisen tiedon esittämistä sekä lukemaan matemaattista tekstiä. Tavoitteena on myös, että opiskelija kehittää taitoaan käsitellä lausekkeita sekä päättely- ja ongelmanratkaisutaitojaan ja harjaantuu käsittelemään tietoa matematiikalle ominaisella tavalla: tekemään otaksumia, tutkimaan niiden oikeellisuutta, laatimaan perusteluja sekä arvioimaan perustelujen pätevyyttä ja tulosten yleistettävyyttä.

PAKOLLISET KURSSIT

1. Funktiot ja yhtälöt (MAA1)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija vahvistaa ensimmäisen asteen yhtälön ratkaisemisen ja prosenttilaskennan taitoja ja syventää verrannollisuuden, neliöjuuren ja prosentin käsitteiden ymmärtämistä. Hän tottuu käyttämään potenssin ja neliöjuuren laskusääntöjä ja monipuolistaa funktiokäsitteen ymmärtämistä tutkimalla potenssi- ja eksponenttifunktioita. Hän oppii ratkaisemaan potenssiyhtälöitä.

Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat potenssifunktio, juuret ja murtopotenssi, potenssiyhtälön ratkaiseminen ja eksponenttifunktio.

2. Polynomifunktiot (MAA2)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija harjaantuu käsittelemään polynomifunktioita ja syventää funktiokäsitteen ymmärtämistä. Hän oppii ratkaisemaan toisen asteen ja yksinkertaisia korkeamman asteen yhtälöitä ja epäyhtälöitä sekä tutkimaan toisen asteen yhtälöjen ratkaisujen lukumäärää.

Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat polynomifunktio, toisen ja korkeamman asteen polynomiyhtälöt, toisen asteen yhtälön juurten lukumäärän tutkiminen ja polynomiepäyhtälön ratkaiseminen.

3. Geometria (MAA3)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija harjaantuu hahmottamaan, muotoilemaan, perustelevaan ja käyttämään geometrista tietoa sekä kaksi- että kolmiulotteisissa tilanteissa. Hän harjaantuu ratkaisemaan geometrisia ongelmia käyttäen hyväksi kuvioiden ja kappaleiden geometrisia ominaisuuksia, yhdenmuotoisuutta, Pythagoraan lausetta sekä suora- ja vinokulmaisen kolmion trigonometriaa.

Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat kuvioiden ja kappaleiden yhdenmuotoisuus, sini- ja kosinilause, ympyrän ja sen osien geometria sekä kuvioihin ja kappaleisiin liittyvien pituuksien, kulmien, pinta-alojen ja tilavuuksien laskeminen.

4. Analyttinen geometria (MAA4)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää, kuinka analyttinen geometria luo yhteyksiä geometrinen ja algebrallisten käsitteiden välille. Hän ymmärtää pistejoukon yhtälön käsitteen ja oppii tutkimaan yhtälöiden avulla suoria, ympyröitä ja paraabeleja. Hän syventää itseisarvokäsitteen ymmärtämistä ja oppii ratkaisemaan itseisarvoyhtälöitä sekä vahvistaa yhtälöryhmän ratkaisemisen taitoja.

Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat pistejoukon yhtälö, erityisesti suoran, ympyrän ja paraabelin yhtälöt, pisteen ja suoran etäisyyden määrittäminen sekä itseisarvoyhtälön, itseisarvoepäyhtälön ja yhtälöryhmän ratkaiseminen.

5. Vektorit (MAA5)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää vektorikäsitteen, perehtyy vektorilaskennan perusteisiin ja oppii käyttämään vektoreita kuvioiden ominaisuuksien tutkimiseen. Hän oppii tutkimaan kaksi- ja kolmiulotteisen koordinaatiston pisteitä, kulmia, suoria ja tasoja vektorien avulla.

Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat vektoreiden perusominaisuudet, vektorien yhteen- ja vähennyslasku, vektorin kertominen luvulla, koordinaatiston vektorien skalaaritulo sekä avaruuden suorat ja tasot.

6. Todennäköisyys ja tilastot (MAA6)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii havainnollistamaan diskreettejä ja jatkuvia tilastollisia jakaumia sekä määrittämään ja tulkitsemaan jakaumien tunnuslukuja. Hän oppii kombinatorisia menetelmiä, todennäköisyyden käsitteen ja todennäköisyyden laskumenetelmiä ja laskusääntöjä. Opiskelija oppii diskreetin jakauman käsitteen ja jakauman odotusarvon määrittämisen, ymmärtää jatkuvan todennäköisyysjakauman käsitteen ja oppii soveltamaan normaalijakaumaa.

Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat diskreetti ja jatkuva tilastollinen jakauma tunnuslukuineen, todennäköisyyden käsite, kombinatoriikka ja sen käyttö

todennäköisyyksien laskemiseen, todennäköisyyksien laskusäännöt, diskreetti todennäköisyysjakauma ja sen odotusarvo sekä normaalijakauma.

7. Derivaatta (MAA7)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija harjaantuu käsittelemään rationaalifunktioita, määrittämään niiden nollakohtia ja ratkaisemaan yksinkertaisia rationaaliepäyhtälöitä. Hän omaksuu havainnollisen käsityksen funktion raja-arvosta, jatkuvuudesta ja derivaatasta ja osaa määrittää rationaalifunktion derivaatan. Hän osaa tutkia derivaatan avulla polynomifunktion kulkua ja ääriarvoja sekä oppii määrittämään sovellustilanteessa rationaalifunktion suurimpia ja pienimpiä arvoja.

Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat rationaalifunktioiden yhtälöt ja epäyhtälöt, raja-arvon, jatkuvuuden ja derivaatan käsitteet, polynomifunktion sekä funktioiden tulon ja osamäärän derivoiminen, polynomifunktion kulun tutkiminen ja derivaatan käyttäminen funktion suurimman ja pienimmän arvon määrittämiseen.

8. Juuri- ja logaritmfunktiot (MAA8)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii juuri-, eksponentti- ja logaritmfunktioiden ominaisuuksia ja oppii ratkaisemaan näihin funktioihin liittyviä yhtälöitä. Hän oppii tutkimaan juuri-, eksponentti- ja logaritmfunktioita derivaatan avulla, oppii yhdistetyn funktion derivoimisen ja ymmärtää käänteisfunktion käsitteen.

Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat juurifunktiot ja -yhtälöt, eksponenttifunktiot ja -yhtälöt, logaritmin käsite, logaritmfunktiot ja -yhtälöt, juuri-, eksponentti- ja logaritmfunktioiden derivaatat, yhdistetty funktio ja sen derivaatta sekä käänteisfunktio.

9. Trigonometriset funktiot ja lukujonot (MAA9)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii tutkimaan trigonometrisia funktioita yksikköympyrän avulla, oppii ratkaisemaan yksinkertaisia trigonometrisia yhtälöitä ja oppii trigonometrinen funktioiden väliset perusyhteydet. Hän oppii tutkimaan trigonometrisia funktioita yksikköympyrän avulla. Opiskelija ymmärtää lukujonon käsitteen ja osaa ratkaista käytännön ongelmia aritmeettisen ja geometrisen jonon ja niistä muodostettujen summien avulla.

Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat suunnattu kulma ja radiaani, trigonometrinen funktioiden symmetria- ja jaksollisuusominaisuudet, trigonometrinen yhtälöiden ratkaiseminen ja trigonometrinen funktioiden tutkiminen derivaatan avulla. Keskeisiä sisältöjä ovat myös lukujono, erikoistapauksina aritmeettinen ja geometrinen jono, sekä aritmeettinen ja geometrinen summa.

10. Integraalilaskenta (MAA10)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää integraalifunktion käsitteen ja oppii määrittämään alkeisfunktioiden integraalifunktioita. Hän ymmärtää määrätyn integraalin käsitteen ja sen yhteyden pinta-alaan, oppii määrittämään pinta-aloja ja tilavuuksia määrätyn integraalin avulla ja soveltamaan integraalilaskentaa.

Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat integraalifunktio, alkeisfunktioiden integraalifunktiot, määrätty integraali sekä pinta-alan ja tilavuuden laskeminen.

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

11. Lukuteoria ja logiikka (MAA11)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii formalisoimaan väitelauseita ja tutkimaan niiden totuusarvoja totuustaulujen avulla. Hän ymmärtää avoimen lauseen käsitteen ja oppii käyttämään kvanttoreita, oppii todistusperiaatteita ja harjoittelee todistamista. Opiskelija oppii lukuteorian peruskäsitteet ja alkulukujen ominaisuuksia. Hän osaa tutkia kokonaislukujen jaollisuutta jakoyhtälön ja kongruenssin avulla ja osaa määrittää kokonaislukujen suurimman yhteisen tekijän Eukleideen algoritmilla.

Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat lauseen formalisoiminen ja lauseen totuusarvo, avoin lause, kvanttorit sekä suora ja epäsuora todistus. Keskeisiä sisältöjä ovat edelleen kokonaislukujen jaollisuus ja jakoyhtälö, Eukleideen algoritmi, alkuluvut, aritmetiikan peruslause ja kokonaislukujen kongruenssi.

Kurssi voidaan opiskella kurssin MAA2 jälkeen.

12. Numeerisia ja algebrallisia menetelmiä (MAA12)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii absoluuttisen ja suhteellisen virheen käsitteet ja niiden avulla likiarvolaskujen tarkkuussääntöjä. Hän ymmärtää iteroinnin käsitteen ja oppii ratkaisemaan yhtälöitä numeerisesti. Opiskelija oppii tutkimaan polynomien jaollisuutta ja määrittämään polynomien tekijät. Hän oppii määrittämään numeerisesti derivaatan ja pinta-alan, oppii algoritmista ajattelua ja harjaantuu käyttämään nykyaikaisia matemaattisia välineitä.

Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat absoluuttinen ja suhteellinen virhe, Newtonin menetelmä ja iterointi, polynomien jakolasku ja jakoyhtälö sekä derivaatan ja pinta-alan numeerinen määrittäminen.

Kurssi voidaan opiskella kurssin MAA7 jälkeen.

13. Differentiaali- ja integraalilaskennan jatkokurssi (MAA13)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija syventää differentiaali- ja integraalilaskennan teoreettisten perusteiden tuntemusta. Hän täydentää integraalilaskennan taitoja ja soveltaa niitä muun muassa jatkuvien todennäköisyysjakaumien tutkimiseen sekä tutkii lukujonojen raja-arvoja, sarjoja ja niiden summia.

Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat funktion jatkuvuuden ja derivoituvuuden tutkiminen, jatkuvien ja derivoituvien funktioiden yleiset ominaisuudet, funktioiden raja-arvot äärettömyydessä ja lukujonojen raja-arvot sekä epäoleelliset integraalit.

Kurssi voidaan opiskella kaikkien pakollisten kurssien jälkeen.

KOULUKOHTAINEN SYVENTÄVÄ KURSSI

14. Pitkän matematiikan eheytykurssi (MAA14)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija saa kokonaisnäkemys lukion aikana opitusta matematiikasta ja oppii hallitsemaan entistä laajempia useihin matematiikan osa-alueisiin liittyviä kokonaisuuksia. Numeroarviointi.

7.2.3.2. Matematiikka, lyhyt oppimäärä

Matematiikan lyhyen oppimäärän opetus tarjoaa valmiuksia hankkia, käsitellä ja ymmärtää matemaattista tietoa ja käyttää matematiikkaa elämän eri tilanteissa ja jatko-opinnoissa.

Opetuksen tavoitteena on muun muassa, että opiskelija osaa käyttää matematiikkaa jokapäiväisen elämän ja yhteiskunnallisen toiminnan apuvälineenä, saa myönteisiä kokemuksia matematiikan parissa työskennellessään ja oppii luottamaan omiin kykyihinsä, taitoihinsa ja ajatteluunsa. Tavoitteena on myös, että opiskelija saa käsityksen matemaattisen tiedon luonteesta ja sen loogisesta rakenteesta.

PAKOLLISET KURSSIT

1. Lausekkeet ja yhtälöt (MAB1)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija harjaantuu käyttämään matematiikkaa jokapäiväisen elämän ongelmien ratkaisemiseen ja oppii luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä. Hän ymmärtää lineaarisen riippuvuuden, verrannollisuuden ja toisen asteen polynomifunktion käsitteet. Hän vahvistaa yhtälöiden ratkaisemisen taitoja ja oppii ratkaisemaan toisen asteen yhtälöitä.

Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat suureiden välinen lineaarinen riippuvuus ja verrannollisuus, ongelmien muotoileminen yhtälöksi, yhtälön graafinen ja algebrallinen ratkaiseminen, ratkaisujen tulkinta ja arvioiminen sekä toisen asteen yhtälön ratkaiseminen.

2. Geometria (MAB2)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija harjaantuu havaitsemaan, päättelemään ja käyttämään kuvioden ja kappaleiden geometrisia ominaisuuksia. Hän vahvistaa tasokuvioden ja kolmiulotteisten kappaleiden piirtämisen taitojaan sekä oppii ratkaisemaan ongelmia geometrian avulla.

Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat kuvioden yhdenmukaisuus, suorakulmaisen kolmion trigonometria, Pythagoraan lause, pinta-alojen ja tilavuuksien määrittäminen sekä geometrian menetelmien käyttö koordinaatistossa.

3. Matemaattisia malleja I (MAB3)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija harjaantuu näkemään reaali maailman ilmiöissä säännönmukaisuuksia ja riippuvuuksia, oppii kuvaamaan niitä matemaattisilla malleilla sekä tottuu arvioimaan mallien hyvyttä ja käyttökelpoisuutta.

Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat lineaarisen ja eksponentiaalisen mallin soveltaminen, eksponenttiyhtälön ratkaiseminen logaritmin avulla ja potenssiyhtälön ratkaiseminen.

4. Matemaattinen analyysi (MAB4)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii tutkimaan funktion muutosnopeutta graafisin ja numeerisin keinoin ja ymmärtää derivaatan muutosnopeuden mittana. Hän oppii tutkimaan polynomifunktion kulkua derivaatan avulla ja määrittämään polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon sovellustilanteissa.

Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat polynomifunktion derivaatta, polynomifunktion merkin ja kulun tutkiminen, polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon määrittäminen sekä graafiset ja numeeriset menetelmät.

5. Tilastot ja todennäköisyys (MAB5)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija harjaantuu käsittelemään ja tulkitsemaan tilastollisia aineistoja, tutustuu laskinten ja tietokoneiden käyttöön tilastotehtävissä ja perehtyy todennäköisyyslaskennan perusteisiin.

Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat jatkuvien ja diskreettien tilastollisten jakaumien tunnuslukujen määrittäminen, normaalijakauma ja jakauman normittaminen, kombinatoriikka, todennäköisyyden käsite ja todennäköisyyden laskulakien käyttö.

6. Matemaattisia malleja II (MAB6)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija varmentaa ja täydentää yhtälöiden ratkaisutaitoja ja oppii ratkaisemaan käytännön tilanteisiin liittyviä lineaarisia optimointitehtäviä. Tavoitteena on myös, että opiskelija ymmärtää lukujonon käsitteen ja oppii ratkaisemaan käytännön ongelmia aritmeettisen ja geometrisen jonon ja summan avulla.

Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat kahden muuttujan lineaariset yhtälöt, lineaarisen yhtälöparin ratkaiseminen, lineaarinen optimointi, lukujono sekä algebrallinen ja geometrinen jono ja summa.

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

7. Talousmatematiikka (MAB7)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii ymmärtämään talouselämässä käytettyjä käsitteitä. Hän saa matemaattisia valmiuksia oman taloutensa suunnitteluun ja laskennallisen pohjan yrittäjyyden ja taloustiedon opiskeluun.

Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat indeksi-, kustannus-, rahaliikenne-, laina-, verotus- ja muut vastaavat laskelmat sekä taloudellisiin tilanteisiin soveltuvat lukujonoihin ja summiin perustuvat matemaattiset mallit.

Kurssi voidaan opiskella kurssin MAB3 jälkeen.

8. Matemaattisia malleja III (MAB8)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija laajentaa käsitystään teknologisoituvassa yhteiskunnassa tarvittavasta matematiikasta ja saa apuneuvoja jaksollisten ilmiöiden matemaattiseen käsittelyyn.

Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat trigonometrinen funktioiden määrittely yksikköympyrän avulla, radiaani, trigonometrinen yhtälöiden ratkaiseminen ja trigonometrinen funktioiden kuvaajat jaksollisten ilmiöiden mallintajina. Keskeisiä sisältöjä ovat myös vektorin käsite ja vektoreiden peruslaskutoimitukset, koordinaatiston vektoreiden komponenttiesitys ja skalaaritulo sekä kaksi- ja kolmiulotteisen koordinaatiston pisteiden ja kulmien tutkiminen vektorien avulla.

Kurssi voidaan opiskella kurssin MAB4 jälkeen.

KOULUKOHTAINEN SYVENTÄVÄ KURSSI

9. Lyhyen matematiikan eheytykurssi (MAB9)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija saa kokonaisnäköyksen lukion aikana opitusta matematiikasta ja oppii hallitsemaan entistä laajempia useihin matematiikan osa-alueisiin liittyviä kokonaisuuksia. Numeroarviointi.

7.2.4. Biologia

Biologia on luonnontiede, joka perustuu havainnointiin ja kokeellisuuteen. Biologiassa tutkitaan elollisen luonnon rakennetta, toimintaa, evoluutiota ja vuorovaikutussuhteita. Ympäröivää ympäristöä tarkastellaan eri näkökulmista aina molekyyli- ja solutasolta biosfääritasoon saakka. Nopeasti kehittyvän tieteen alana biologia tuo esille uutta tietoa elollisen luonnon monimuotoisuudesta ja säätelymekanismeista sekä edistää kestävästä kehitystä.

Opetuksen tavoitteena on kehittää opiskelijoiden luonnontieteellistä ajattelua sekä ohjata biologiaan liittyvien kysymysten kriittiseen pohdintaan. Tarkoituksena on, että opiskelija hahmottaa itsensä osana eliömaailmaa sekä ymmärtää oman toimintansa merkityksen ympäristössä.

Opetuksessa pyritään hyödyntämään nykyaikaista tieto- ja viestintäteknikkaa sekä koulun lähiympäristön tarjoamia mahdollisuuksia aina Helsingin yliopiston biotieteiden laitoksista lähiluontoon.

Perinteisten opetusmenetelmien lisäksi opetuksessa pyritään käyttämään biologialle ominaisia havainnointiin ja kokeellisuuteen liittyviä työtapoja kuten laborointia ja tutkielmia.

Opetuksen tavoitteet

Biologian opetuksen tarkoituksena on, että opiskelija ymmärtää eliökunnan rakenteen ja toiminnan sekä tunnistaa elämän tuntomerkit. Opiskelija tutustuu biologian käsitteistöön sekä biologisen tiedonhankinnan ja tutkimuksen menetelmiin, ja osaa soveltaa niitä yksinkertaisissa biologissa kokeissa sekä niiden tulosten tulkinnassa. Opiskelija ymmärtää perimän, evoluution ja ympäristötekijöiden merkityksen eliökunnan ja yksilön kannalta. Biologian opetuksessa oppilaiden tulisi oppia arvostamaan eliökunnan monimuotoisuutta sekä jäsentämään eliökuntaa. Tavoitteena on, että oppilaat tuntevat ihmiselimestön toiminnan perusteet ja siihen vaikuttavat tekijät. Opiskelijoiden tulisi tiedostaa biotekniikkaan liittyvät riskit, mahdollisuudet ja eettiset kysymykset. Biologian opetuksen tarkoituksena on myös, että opiskelija ymmärtää oman vastuunsa ympäristöstä ja pyrkii toimimaan kestävän elämäntavan mukaisesti.

Suositus kurssien suoritusjärjestyksestä

Pakolliset kurssit suoritetaan numerojärjestyksessä. Syventävät kurssit BI03 ja BI04 sekä soveltava kurssi BI06 voidaan suorittaa kurssin BI01 jälkeen. Syventävä kurssi BI05 ja soveltava BI07 voidaan suorittaa kurssin BI02 jälkeen. Soveltava kurssi BI08 voidaan valita, kun pakolliset kurssit ja syventävä kurssi BI05 on suoritettu. Soveltava kurssi BI09 suoritetaan viimeisenä biologian kurssina.

Kurssien itsenäinen suorittaminen

Pakolliset kurssit voi suorittaa itsenäisesti. Syventävät kurssit voidaan poikkeustapauksissa suorittaa itsenäisesti. Soveltavia kursseja ei voi suorittaa itsenäisesti.

Kurssien arviointi

Pakolliset ja syventävät kurssit arvioidaan numeroin. Soveltavat kurssit arvioidaan suoritusmerkinnällä. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota luonnontieteellisten lainalaisuuksien sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämiseen, vuorovaikutussuhteiden merkityksen oivaltamiseen sekä kokonaisuuksien hahmottamiseen. Biologiassa arvioidaan opiskelijan kykyä hallita ja käyttää biologian keskeisiä käsitteitä sekä soveltaa biologista tietoa. Arviointi perustuu kirjallisiin kokeisiin ja tuotoksiin sekä aktiiviseen osallistumiseen oppitunneilla. Taitojen arvioinnissa kiinnitetään huomiota luonnontieteellisiin työskentelytaitoihin sekä kykyyn käyttää ja arvioida kriittisesti biologista tietoa. Biologian harrastuneisuus voidaan ottaa arvioinnissa huomioon.

Yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa

Biologian kursseilla pyritään mahdollisuuksien mukaan tekemään yhteistyötä Helsingin yliopiston biotieteiden laitosten kanssa sekä muiden soveltuvien oppilaitosten kanssa.

PAKOLLISET KURSSIT

1. Eliömaailma (BI1)

Kurssilla tutustaan elämään, sen ominaisuuksiin ja perusedellytyksiin. Samalla opiskelijalle tulee tutuksi biologia tieteenä ja sille ominaiset tutkimusmenetelmät. Kurssilla tutustutaan luonnon monimuotoisuuteen joidenkin eliöryhmien ja ekosysteemien keskeisten rakenteiden ja toiminnan periaatteiden avulla. Lisäksi kurssilla tarkastellaan evoluutiota ja sen vaikutusmekanismeja aivan elämän syntyvaiheista nykypäivään saakka.

2. Solu ja perinnöllisyys (BI2)

Kurssilla perehdytään soluun elämän perusyksikkönä. Keskeisiä sisältöjä ovat solun energiatalous, toiminnan ohjaaminen sekä solujen lisääntyminen. Kurssilla tutustutaan myös perinnöllisyyden perusteisiin ja lainalaisuuksiin sekä vaikutuksiin yksilössä ja populaatiossa.

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

3. Ympäristöekologia (BI3)

Kurssilla perehdytään ekologiaan yhtenä biologian osa-alueena, erityisesti biodiversiteettiin ja sen merkitykseen. Oppilas tutustuu kurssilla Suomen luontoon ja sen erityispiirteisiin, ekologisiin ympäristöongelmiin sekä kestävään tulevaisuuteen. Kurssilla harjoitellaan biologista tutkimusta laatimalla pienimuotoinen oma tutkielma tai tulkitsemalla valmiiden tutkimusten tuloksia.

4. Ihmisen biologia (BI4)

Kurssilla syvennetään ihmisen rakenteesta ja elintoiminnoista hankittuja tietoja. Elinten rakenteissa ja toiminnoissa tapahtuvien muutosten ohella kurssilla perehdytään elimistöjen säätelyyn ja yhteistoimintaan sekä

puolustusmekanismeihin. Lisäksi perehdytään ihmiseen lajina, sen evoluutioon ja perinnöllisyyteen.

5. Bioteknologia (BI5)

Kurssilla perehdytään solubiologian ja bioteknologian erityiskysymyksiin. Kurssi syventää peruskursseilla opittuja tietoja solun rakenteesta ja toiminnasta. Geenien toimintaa sekä geeniteknologian mahdollisuuksia tarkastellaan eri näkökulmista. Kurssilla tutustutaan myös mikrobeihin sekä niiden merkitykseen ihmisen ja ympäristön kannalta. Myös biotekniikan mukanaan tuomia mahdollisuuksia ja riskejä selvitetään niin ihmisen kuin muidenkin eliöiden näkökulmasta.

SOVELTAVAT KURSSIT

6. Biologiaa laboroiden (BI6)

Kurssilla opitaan biologisen työskentelyn perustaitoja. Opiskelija pääsee itse kokeilemaan ja harjoittelemaan mikroskoopin käyttöä, kokeellista laboriotyöskentelyä sekä tutkimustulosten esittämistä. Tutkimukset keskittyvät eliökunnan rakenteelliseen ja toiminnalliseen monimuotoisuuteen unohtamatta mikrobeja tai soluja, niiden rakennetta ja toimintaa. Kurssi arvioidaan työskentelyn aktiivisuuden ja työselostusten perusteella. Laborointien avulla täydennetään pakollisten kurssien tietoja. Kurssille mahtuu 15 opiskelijaa.

7. Tiedekurssi - Geenitekniikan työkurssi (BI7)

Kurssilla syvennetään geenitekniikan perusasioita sekä käsitellään biotekniikan menetelmiä. Laboriotöissä harjoitellaan geenitekniikan erilaisia työtapoja kuten geenin monistamista, yhdistelmä-DNA:n valmistamista sekä siirtämistä. Kurssilla etsitään vastausta kysymykseen: Mitä on kloonaus?

Kurssille valitaan 12 bioteknologia – kurssin (BI05) suorittanutta. Kurssilla toimii opettajina Viikin biotieteiden tutkijakoulun tohtoriopiskelijat, joten jokainen kurssilainen saa henkilökohtaista ohjausta laboriotöiden tekemiseen.

Tiedekurssin hyväksytyt suorittaminen edellyttää läsnäoloa kaikilla opetuskerroilla. Hyväksytystä suorituksesta saa erillisen todistuksen. Kurssi on suunniteltu koulumme lukiolaisille ja kurssin suorittaminen hyödyttää biologian opiskelua.

8. Biologian eheyttävä kurssi (BI8)

Kurssilla syvennetään ja täsmennetään aiemmilla biologian kursseilla opittuja asioita liittämällä niitä suuremmiksi kokonaisuuksiksi. Tavoitteena on asiakokonaisuuksien hallitseminen sekä hankitun tiedon soveltaminen. Kurssilla pyritään parantamaan oppilaan valmiuksia vastata biologian tehtäviin. Kurssi suoritetaan viimeisenä biologian kurssina.

7.2.5. Maantiede

Maantieteessä perehdytään elottoman ja elollisen luonnon sekä ihmisen luomien järjestelmien rakenteeseen ja toimintaan. Opetus ohjaa opiskelijaa tiedostamaan luonnon ja ihmisen toiminnan vuorovaikutussuhteita sekä tarkastelemaan maailmaa muuttavana ja kulttuurisesti monimuotoisena elinympäristönä. Opiskelija saa aineksia ympäristökysymysten alueelliseen jäsentämiseen ja kestäväen kehityksen mukaisten ratkaisujen etsimiseen.

Maantieteen opiskeluun kuuluvat keskeisesti karttojen, kuvien ja tilastojen antamien tietojen tulkinta ja analysointi. Tietotekniikka lisää opiskelijan mahdollisuuksia hankkia ja tuottaa tietoa itsenäisesti. Kurssien työtapoihin kuuluvat luentojen lisäksi erilaiset kenttätutkimukset, ryhmätyömuodot, itsenäiset kirjoitelmat ja tutkielmat, karttaesitykset ja katsaukset. Opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan koulun lähialueiden luontoa ja kulttuuriympäristöä. Maantieteen opetuksessa integroituvat luonnontieteelliset ja yhteiskunnalliset aineet. Yhteistyötä tehdään Helsingin yliopiston maantieteen laitoksen ja muiden ainelaitosten kanssa.

Opetuksen tavoitteet

Opetuksen tavoitteena on, että opiskelija osaa hankkia, tulkita ja arvioida kriittisesti erilaista maantieteellistä tietoa. Opiskelijan tulisi osata käyttää tietotekniikkaa maantieteellisten tietojen hankkimisessa ja esittämisessä.

Opiskelijan tulee ymmärtää, mitä maantieteessä tärkeät alueellisuus, tila ja paikka merkitsevät. Opiskelijan tulisi osata kuvata luonnon ja ihmistoiminnan alueellisia ilmiöitä ja niiden vuorovaikutussuhteita. Lisäksi hänen tulee oppia havainnoimaan ja analysoimaan luonnonympäristön ja rakennetun ympäristön tilaa ja niissä tapahtuvia muutoksia. Myös ihmisen hyvinvoinnin arvioiminen paikallisesti ja maailmanlaajuisesti on tärkeää.

Opetuksessa pyritään siihen, että opiskelija ymmärtää, mitä alueellinen kehittyneisyys merkitsee ja osaa pohtia taloudellisten ja sosiaalisten eriarvoisuusongelmien ratkaisumahdollisuuksia. Maantieteessä on tärkeää erilaisten kulttuurien tunteminen ja ymmärtäminen sekä suvaitsevuus ja erilaisuuden kunnioittaminen.

Opiskelijan tulisi oppia eri aluetasojen suunnittelusta ja tietää, miten hän itse voi vaikuttaa oman ympäristönsä kehitykseen. Tavoitteena on, että opiskelija osaa toimia kestäväen kehityksen puolesta, osaa arvioida kriittisesti maailman tapahtumia ja osaa ottaa kantaa ympäröivän maailman kysymyksiin.

Suositus kurssien suoritusjärjestyksestä

Maantieteen pakolliset kurssit tulee suorittaa numerojärjestyksessä. Soveltava kurssi GE06 voidaan suorittaa kurssin GE01 jälkeen. Muita syventäviä ja soveltavia kursseja voi suorittaa pakollisten kurssien jälkeen. Eheyttävä kurssi (GE07) suoritetaan viimeisenä maantieteen kurssina.

Kurssien itsenäinen suorittaminen

Kaikki kurssit eheyttävää kurssia (GE7) lukuun ottamatta voi suorittaa itsenäisesti.

Kurssien arviointi

Kaikki maantieteen kurssit arvioidaan numeroin. Arvioinnin kohteet ja painotukset sovitaan jokaisen kurssin alussa yhdessä. Kohteina voivat olla peruskäsitteiden hallinta, valmius perustella maantieteellisiä väittämiä ja kannanottoja, taito havaita alueellisia riippuvuuksia sekä taito tulkita ja soveltaa maantieteellistä tietoa. Arvioissa otetaan huomioon esim. kirjalliset kokeet, itsenäinen tiedonhankinta, tuntityöskentely, läsnäolo tunneilla, ryhmässä toimiminen sekä tiedon analysointi-, käsittely- ja esittämistaidot.

PAKOLLISET KURSSIT

1. Sininen planeetta (GE1)

Kurssilla perehdytään luonnonmaantieteen peruskäsitteisiin, maapallon planetaarisuudesta johtuviin ilmiöihin, ilma-, vesi- ja kivikehän toimintaan sekä elollisen ja elottoman luonnon vyöhykkeisyyteen maapallolla. Kurssilla selvitetään, miten ja miksi luonnonmaisemat muuttuvat sekä tulkitaan kuvista ja kartoista luonnonmaiseman rakennetta, syntyä ja kehitystä. Tavoitteena on, että opiskelija pystyisi soveltamaan luonnonmaantieteellistä tietoa sekä paikallisesti ja maailmanlaajuisesti.

2. Yhteinen maailma (GE2)

Kurssilla käydään läpi kulttuurimaantieteen käsitteitä, tulkitaan ihmisen toimintaan liittyviä ilmiöitä ja rakenteita maantieteen teorioita ja malleja käyttäen. Kurssilla analysoidaan eri alueiden väestönkehitystä, asutuksen piirteitä, kaupungistumisen syitä ja seurauksia sekä ympäristön ja luonnonvarojen vaikutusta ihmisen toimintaan. Kurssilla pohditaan myös ihmisen mahdollisuuksia ohjata alueiden kehittymistä ja toimia kestävästi kehityksen mukaisesti. Lisäksi tarkastellaan kulttuurien ja ihmisen toiminnan moni-ilmeisyyttä.

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

3. Riskien maailma (GE3)

Kurssilla tutustutaan luonnon toimintaan, ihmisen toimintaan sekä ihmisen ja luonnon vuorovaikutukseen liittyviin riskeihin maapallon eri alueilla sekä ihmiskunnan uhkatekijöihin ja onnettomuuksiin. Kurssilla perehdytään myös niiden syntyyn vaikuttaneisiin tekijöihin sekä mahdollisuuksiin ennakoida, välttää ja varautua riskeihin. Tavoitteena on, että oppilas osaa kriittisesti arvioida ajankohtaisia riskiuutisia sekä tietää mahdollisuuksistaan toimia kestävästi kehityksen mukaisesti.

4. Aluetutkimus (GE4)

Kurssilla laaditaan tutkielma vapaavalintaisesta alueesta. Valittua aluetta tarkastellaan sekä luonnon- että kulttuurimaantieteen näkökulmasta. Kurssilla harjoitellaan kartografian perustaitoja, kenttähavainnointia ja maantieteellisten lähdeaineistojen hyödyntämistä. Samalla tutustutaan paikkatietojärjestelmään

ja sen sovellusmahdollisuuksiin. Hankittua aineistoa analysoidaan ja tulkitaan, ja sitä visualisoidaan karttoina, diagrammeina ja kuvina. Alueesta laaditaan myös kirjallinen kuvaus.

SOVELTAVAT KURSSIT

5. Kehitysmaamaantiede (GE5)

Kurssilla perehdytään erilaisiin kehitysmaihiin ja pohditaan globaalin eriarvoisuuden syitä, seurauksia sekä ratkaisumahdollisuuksia. Lähestymistapa on ongelmakeskeinen, kriittinen ja monitieteinen. Kurssilla vierailee eri alojen asiantuntijoita.

6. Maantieteen eheyttävä kurssi (GE6)

Kurssilla käydään läpi maantieteen keskeisiä sisältöjä kertaamalla, syventämällä ja yhdistelemällä aiempien kurssien aiheita. Tavoitteena on asiakokonaisuuksien hallinta. Kurssilla harjoitellaan selkeää kirjallista esitystä ja soveltavien tehtävien ratkaisemista. Kurssin tavoitteena on parantaa oppilaan valmiuksia vastata maantieteen tehtäviin.

7. Globe-Viikki (GE7)

Globe-Viikki -kurssi on maantieteen poikkitieteellinen ilmasto- ja ympäristökurssi. Globe-Viikki on osa kansainvälistä ympäristökasvatusohjelmaa. Kurssilla ympäristöaiheita käsitellään usean eri tieteenalan näkökulmasta (mm. fysiikka, biologia, kemia) ja pyritään muodostamaan laaja-alainen näkemys käsiteltävistä aiheista. Kurssilla vierailee ympäristöalan asiantuntijoita, mutta tutustumme tutkijoiden työhön myös vieraillemalla eri tutkimuslaitoksissa. Kurssilaiset tekevät omaa ympäristötutkimusta vuosittain valittavaan teemaan liittyen. Kurssin suoritus kurssipäiväkirjaa pitämällä.

7.2.6. Fysiikka

Fysiikka on empiirinen luonnontiede, jossa luonnon perusrakennetta ja -ilmiöitä pyritään ymmärtämään ja selittämään käyttäen luonnosta kokeellisin menetelmin saatavaa tietoa. Tavoitteena on löytää luonnossa yleispäteviä lainalaisuuksia ja esittää ne matemaattisina malleina.

Fysiikan opiskelulle luonteenomainen kokeellisuus voi olla aihepiirin, opetuksen vaiheen ja välineiden mukaan opiskelijoiden omakohtaista työskentelyä, opettajan esittämiä demonstraatioita, vierailujen, videoiden tai vain kerronnan kautta tapahtuvaa toimintaa. Kokeellisuudella tuetaan opiskelijaa omaksumaan uusia luonnontieteellisiä käsitteitä, periaatteita ja malleja. Fysiikan opiskelu kehittää opiskelijan kokeellisen työskentelyn ja yhteistyön taitoja. Kokeellisuus auttaa opiskelijaa hahmottamaan luonnontieteiden luonnetta ja tukee luonnontieteellisen ajattelun kehittymistä.

Opiskelija oppii tarkastelemaan luonnon rakenteita ja ilmiöitä omien aikaisempien tietojensa ja käsitystensä valossa. Hän oppii tiedostamaan ja kyseenalaistamaan ennakkokäsityksiään ja tarkentamaan maailmankuvaansa hankkimansa uuden tiedon perustella. Opiskelija oppii suunnittelemaan kokeita yhdessä ja keskustelemaan kokeellisesti hankitusta tiedosta tai aineistosta, sen käsittelystä ja mallintamisesta sekä sen luotettavuuden arvioimisesta. Opiskelijayhteisö oppii jakamaan uuden tiedon keskenään.

Luonnontieteiden opiskelussa tiedon hankkimiseen käytetään kokeellisia menetelmiä, erilaisia tiedon lähteitä sekä tapoja käsitellä tietoa. Fysikaalisen tiedon lähteenä on ensisijaisesti luonto. Koulussa luonnontieteellisen tiedon lähteinä ovat lisäksi oppi- ja tietokirjat, digitaaliset tietovarannot ja alan asiantuntijat.

Opetuksen tavoitteet

Fysiikan opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- tiedostaa ihmisen osana luontoa ja ymmärtää fysiikan merkityksen luonnon ilmiöiden mallintamisessa
- ymmärtää kokeellisen toiminnan ja teoreettisen pohdiskelun merkityksen luonnontieteellisen tiedon muodostumisessa
- hahmottaa fysiikan merkityksen tieteessä, taiteessa, tekniikassa, kommunikaatiossa ja elinkeinoelämässä sekä ihmisen arkiympäristössä
- vaikuttaa aktiivisesti ja vastuullisesti terveellisen ja turvallisen ympäristön luomiseksi
- jäsentää käsitystään luonnon rakenteista ja ilmiöistä fysiikan käsitteiden ja periaatteiden avulla
- pystyy ratkaisemaan luonnontieteiden ja teknologian alaan kuuluvia ongelmia fysiikan lakeja ja käsitteitä luovasti hyväksi käyttäen
- hankkii ja käsittelee tietoa yhdessä muiden opiskelijoiden kanssa asiantuntijayhteisön tapaan
- suunnittelee ja tekee yksinkertaisia mittauksia, kykenee tulkitsemaan ja arvioimaan tuloksia sekä soveltamaan niitä

- hyödyntää erilaisia tietolähteitä tiedonhankinnassa sekä kykenee esittämään ja julkistamaan tietoja monipuolisella tavalla myös teknisiä apuvälineitä käyttäen
- tarkastelee fysiikan merkitystä yksilön, yhteiskunnan ja ympäristön kannalta sekä ihmistä fysiikan tietojen soveltajana
- tutustuu fysiikan sovelluksiin ja niiden taitavaan, eettiseen ja hallittuun käyttöön tuotteiden aikaansaamisessa ja arkielämän helpottamisessa sekä osaa kyseisessä yhteydessä arvioida yrittäjyyden mahdollisuuksia
- saa valmiuksia ymmärtää teknologisten sovellusten vaikutuksia.

Suositus kurssien suoritusjärjestykseksi

Kurssien suoritusjärjestyksessä on otettava huomioon, että pakollinen kurssi (kurssi 1) on suoritettava ensimmäisenä. Liikkeen lait (kurssi 4) on suoritettava ennen kursseja Pyöriminen ja gravitaatio (kurssi 5) ja Energian ja mekaniikan sovelluksia (kurssi 9). Aallot (kurssi 3) suositellaan suoritettavaksi kurssin 4 jälkeen (mutta se ei ole välttämätöntä). Sähkö (kurssi 6) suoritetaan ennen kurssia Sähkömagnetismi (kurssi 7). Fysiikan kokonaiskuva (kurssi 10) suositellaan suoritettavaksi viimeisenä.

Mikäli opiskelijan opiskeluohjelman kannalta on mahdollista, suositellaan kurssien suoritusjärjestykseksi seuraavaa: 1, 2, 4, 9, 5, 3, 6, 7, 8, 10.

Kurssien itsenäinen suorittaminen

Kurssiarvosanoihin vaikuttavat mahdollisen kurssikokeen lisäksi aktiivisuus ja vuorovaikutus oppitunneilla, oppilastöiden suoritus ja raportointi sekä annettujen kotitehtävien suoritus. Oppitunneilla tehdään demonstraatioita ja kokeellisia oppilastöitä. Edellä mainituista syistä kurssien itsenäinen suorittaminen ei ole mahdollista.

Arviointi

Fysiikassa arvioidaan opetussuunnitelman perusteissa esitettyjen kurssikohtaisten fysiikan tietojen ja niiden soveltamistaitojen saavuttamista erityisesti matemaattisia malleja käyttäen. Arvioinnin kohteena ovat myös tiedonkäsittelytaitojen, kokeellisen työskentelyn taitojen sekä muiden opiskelua tukevien taitojen kehittyminen, kuten fysikaalisen ongelman ratkaisuprosessin jäsennetty kuvaaminen.

Kaikki fysiikan pakolliset ja syventävät kurssit arvioidaan numeroarvosanoin.

PAKOLLINEN KURSSI

Fysiikka luonnontieteenä (FY1)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija saa tyydytystä luontaiselle tiedon ja ymmärtämisen tarpeelleen sekä saa vaikutteita, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta fysiikkaa kohtaan

- tutustuu aineen ja maailmankaikkeuden rakenteeseen liittyviin peruskäsitteisiin
- osaa jäsentää käsitystään luonnon perusrakenteista ja ilmiöistä fysiikan käsitteiden ja periaatteiden avulla
- ymmärtää, kuinka luonnontieteellinen tieto rakentuu kokeellisen toiminnan ja siihen kytkeytyvän mallintamisen kautta
- suunnittelee ja tekee yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita sekä kykenee tulkitsemaan ja arvioimaan kokeellisesti saatua tietoa ja esittämään sitä muille
- tulkitsee ja mallintaa kokeellisen työn tuloksia graafisesti
- käyttää opiskelun tukena tieto- ja viestintäteknikkaa.

Keskeiset sisällöt

- fysiikan merkitys historian eri vaiheissa ja nykyaikana
- aineen ja maailmankaikkeuden rakenteet ja perusvuorovaikutukset
- energian, erityisesti säteilyn, sitoutuminen ja vapautuminen luonnon ja ihmisen aikaansaamissa prosesseissa
- kokeellisuus ja mallintaminen perustana fysikaalisen tiedon rakentumisessa, mittaaminen, tulosten esittäminen ja niiden luotettavuuden arviointi
- voima liikkeen muutoksen aiheuttajana
- liikkeen kuvaamisessa tarvittavat peruskäsitteet ja liikkeen graafinen esitys

SYVENTÄVÄT KURSSIT

Fysiikan syventävät opinnot muodostuvat seitsemästä (7) valtakunnallisesta ja kahdesta (2) koulukohtaisesta kurssista.

Syventävien kurssien tavoitteena on pakollisen kurssin tavoitteiden lisäksi, että opiskelija

- saa valmiuksia opiskella luonnontieteellisillä ja luonnontieteitä soveltavilla aloilla
- ymmärtää ja omaksuu tarkoituksenmukaiset fysiikan peruskäsitteet ja terminologian sekä osaa hahmottaa kokonaisuuksia ja yleisiä periaatteita, kuten säilymislait ja vuorovaikutukset
- oppii ymmärtämään, millä tavalla fysiikan käsitteet, lait ja teoriat perustuvat kokeellisen ja teoreettisen tutkimuksen vuorovaikutukseen
- tutkii luonnon ilmiöitä sekä mallintaa ja esittää niitä matemaattisten ja graafisten menetelmien avulla
- rakentaa fysiikan malleja ja käyttää niitä ennusteiden tekemiseen ymmärtäen fysikaalisen tiedon pätevyysalueet
- tutkii ja havainnollistaa malleja tieto- ja viestintäteknikan avulla
- tutustuu klassisen fysiikan osa-alueisiin ja modernin fysiikan alkeisiin
- tutustuu fysiikan eri osa-alueisiin liittyvään teknologiaan ja ymmärtää, miten teknologiassa sovelletaan fysikaalista tietoa

- tutustuu fysiikan merkitykseen yhteiskunnan eri alueilla ja kykenee osallistumaan luontoa, ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon
- tutustuu fysiikan sovelluksiin ja niihin liittyviin turvallisuustekijöihin.

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

2. Lämpö (FY2)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee lämpöön liittyvät ilmiöt
- tutkii aineen termodynaamiseen tilaan ja lämpöopin pääsääntöihin liittyviä ilmiöitä
- saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan kriittiseen keskusteluun ja päätöksentekoon
- tutustuu monipuolisesti energiakysymyksen tarkasteluun, mm. energian säästämisen problematiikkaan, taloudellisuuteen ja energian tuottamisen riskeihin.

Keskeiset sisällöt

- aineen termodynaaminen tila: paine, tilavuus ja lämpötila
- kaasujen tilanmuutokset ja lämpölaajeneminen
- hydrostaattinen paine ja noste
- kappaleiden lämpeneminen, jäähtyminen, olomuodon muutokset ja lämpöenergia
- mekaaninen energia, työ, teho ja hyötysuhde
- lämpöopin pääsäännöt, sisäenergia
- energian huononeminen
- energiavarat

3. Aallot (FY3)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- saa yleiskuvan luonnon jaksollisista ilmiöistä ja perehtyy niitä selittäviin keskeisiin periaatteisiin
- perehtyy värähdys- ja aaltoliikkeen perusteisiin tutkimalla mekaanista värähtelyä, ääntä tai sähkömagneettisia aaltoja.

Keskeiset sisällöt

- harmoninen voima ja värähdysliike sekä värähdysliikkeen energia
- aaltoliikkeen synty ja energia sekä aaltojen eteneminen
- aaltoliikkeen interferenssi, diffraktio ja polarisoituminen
- heijastuminen, taittuminen ja kokonaisheijastuminen
- valo, peilit ja linssit
- ääni, melun terveystaikutukset ja kovalta ääneltä suojautuminen

4. Liikkeen lait (FY4) (Mekaniikka I)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää liikkeeseen liittyviä ilmiöitä ja käsittelee niitä selittäviä malleja
- tutkii etenemisliikkeeseen liittyviä ilmiöitä kokeellisesti ja perehtyy niiden avulla Newtonin lakeihin
- ymmärtää säilymlakien merkityksen fysiikassa.

Keskeiset sisällöt

- tasaisen ja tasaisesti kiihtyvän liikkeen mallit suoraviivaisessa liikkeessä
- vuorovaikutukset, voima ja liike
- kappaleen hitaus ja massa
- Newtonin lait
- etä- ja kosketusvoimat, erityisesti liikettä vastustavat voimat, noste
- liikemäärän säilyminen ja impulssiperiaate
- liike- ja potentiaalienergia sekä työperiaate
- värähdysliikkeen energia

5. Pyöriminen ja gravitaatio (FY5) (Mekaniikka III)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää osaamistaan mekaniikassa
- tutustuu statiikkaan ja pyörimiseen liittyviin ilmiöihin sekä oppii niiden laskennallista hallintaa
- syventää tuntemustaan mekaniikan maailmankuvasta.

Keskeiset sisällöt

- momentti ja tasapaino pyörimisen suhteen
- pyörimisliikkeen mallit, tasainen ja tasaisesti kiihtyvä pyörimisliike
- pyörimisen liikeyhtälö ja pyörimisliikkeen energia, liikkeen jako etenemiseen ja pyörimiseen
- pyörimismäärän säilyminen
- ympyräliike ja ympyräliikkeen kiihtyvyys
- gravitaatio ja gravitaation alainen liike
- heittoliike
- satelliitit ja niiden käyttö
- planeettojen liike

6. Sähkö (FY6)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää sähköön liittyviä peruskäsitteitä ja tutustuu mittaustekniikkaan sekä sähköturvallisuuteen
- osaa tehdä sähköopin perusmittauksia sekä rakentaa ja tutkia yksinkertaisia virtapiirejä.

Keskeiset sisällöt

- sähköpari, sähkövirran kulku metallijohteessa
- jännitteen ja sähkövirran mittaaminen
- Ohmin laki
- Joulen laki
- vastukset, vastusten kytkennät, virtalähteiden kytkennät ja Kirchhoffin lait
- sähköiset perusilmiöt ja vuorovaikutukset, Coulombin laki
- johteet, puolijohteet ja eristeet
- homogeeninen sähkökenttä ja aine sähkökentässä
- kondensaattori, kondensaattorien kytkennät ja energia
- sähkövirran kulku puolijohteessa, esimerkkinä diodi

7. Sähkömagnetismi (FY7)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää tuntemustaan sähkömagnetismin ilmiöistä
- perehtyy sähköturvallisuuteen
- syventää tuntemustaan sähkömagneettisten ilmiöiden merkityksestä yhteiskunnassa.

Keskeiset sisällöt

- magneettinen voima, magneettikenttä ja aine magneettikentässä
- varattu hiukkanen homogeenisessa sähkö- ja magneettikentässä
- induktiolaki ja Lenzin laki
- induktioilmiöitä - pyörrevirrat, generaattori ja itseinduktio
- energian siirto sähkövirran avulla
- vaihtovirtapiirin peruskäsitteet, vastus, käämi ja kondensaattori vaihtovirtapiirissä
- tehollisen jännitteen ja sähkövirran mittaaminen sekä impedanssin taajuusriippuvuuden määrittäminen
- värähtelypiiri ja antenni, sähkömagneettinen viestintä
- sähköturvallisuus
- energiateollisuus

8. Aine ja säteily (FY8)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu kvantittumiseen, dualismiin sekä aineen ja energian ekvivalenssiin aineen rakennetta ja rakenneosien dynamiikkaa hallitsevina periaatteina
- perehtyy atomi- ja ydinfysiikan perusteisiin sekä ionisoivan säteilyn syntyyn, vaikutuksiin ja säteilysuojeluun
- syventää kokonaiskuvaa fysiikan kehityksestä ja sen pätevyysalueesta luonnonilmiöiden tulkitsijana.

Keskeiset sisällöt

- sähkömagneettinen säteily
- röntgensäteily
- mustan kappaleen säteily
- valosähköilmiö
- säteilyn hiukkasluonne ja hiukkasten aaltoluonne
- atomimallit esimerkkinä Bohrin atomimalli
- kvantittuminen, viivaspektri, atomin energiatilat ja energiatasokaavio
- atomiytimen rakenne
- radioaktiivisuus ja säteilyturvallisuus
- massan ja energian ekvivalenssi
- ydinreaktiot ja ydinenergia
- aineen pienimmät osaset ja niiden luokittelu

KOULUKOHTAISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

9. Energian ja mekaniikan sovelluksia (FY9) (Mekaniikka II)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy statiikkaan ja voimien tasapainoon
- syventää vuorovaikutuksiin ja voimaan liittyviä käsitteitä perehtymällä voiman tekemään työhön, tehoon ja mekaniikan energiaperiaatteeseen
- syventää kokeellisen menetelmän hallintaa.

Keskeiset sisällöt

- voimien tasapaino, tasapaino etenemisen suhteen, voiman momentti, momenttien tasapaino, tasapaino pyörimisen suhteen, massakeskipiste
- jäykän kappaleen tasapaino, tasapainoehtojen sovelluksia, yksinkertaiset koneet
- etenemisliikkeen liike-energia, potentiaalienergia, mekaaninen kokonaisenergia ja energiaperiaate kokeellisina lakeina
- mekaanisen energian muuttuminen, voiman tekemä työ ja teho
- mekaaninen kone ja hyötysuhde

10. Fysiikan kokonaiskuva (FY10)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa fysiikan kokonaisuuksia
- jäsentää, syventää ja täsmentää fysiikan tietojaan
- vahvistaa laskennallisia valmiuksiaan ja pyrkii yleiskuvan muodostamiseen fysiikasta.

Keskeiset sisällöt

- mekaaninen systeemi ja siihen liittyvät vuorovaikutukset, energiaperiaate, liikemäärän säilymlaki, impulssiperiaate, impulssimomenttiperiaate, värähtely ja aaltoliike

- termodynaamisen systeemin tila, lämpöopin pääsäännöt
- gravitaatiokenttä, sähkömagneettinen kenttä
- rakentumisperiaate
- fysiikan säilymislakien merkitys

SOVELTAVA KURSSI

11. Fysiikan yliopisto-opinnot (FY11)

Lukiolaisilla on mahdollisuus opiskella fysiikkaa Helsingin yliopiston Fysiikan laitoksella normaalin koulunkäynnin ohessa. Opiskelu käsittää ns. fysiikan approbatur-oppimäärän tai fysiikan cum laude-peruskursseja. Opiskelu fysiikan laitoksella käsittää luentoja, laskuharjoituksia, käytännön laboratoriotöitä sekä fysiikan laitoksen järjestämiä välikokeita. Lukiolaiset opiskelevat muiden kurssille osallistuvien yliopisto-opiskelijoiden kanssa. Luento-opetus tapahtuu koulupäivän aikana, mutta laskuharjoituksiin ja laboratoriotöihin on mahdollisuus osallistua myös iltapäivisin ja iltaisin.

Lukiolaisen suoritukset voidaan lukea hyväksi hänen aloittaessaan lukion jälkeiset fysiikan opinnot Helsingin yliopiston Fysiikan laitoksella. Yliopiston fysiikan opiskelua suositellaan lähinnä lukion 2. tai 3. vuosikurssin opiskelijalle. Kysy lisää fysiikan opettajalta!

7.2.7. Kemia

Kemian opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun ja nykyaikaisen maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Opetus välittää kuvaa kemiasta yhtenä keskeisenä perusluonnontieteenä, joka tutkii ja kehittää materiaaleja, tuotteita, menetelmiä ja prosesseja kestävän kehityksen edistämiseksi. Opetus auttaa ymmärtämään jokapäiväistä elämää, luontoa ja teknologiaa sekä kemian merkitystä ihmisen ja luonnon hyvinvoinnille tutkimalla aineita, niiden rakenteita ja ominaisuuksia sekä aineiden välisiä reaktioita.

Kemian opetukselle on luonteenomaista kemiallisten ilmiöiden ja aineiden ominaisuuksien havaitseminen ja tutkiminen kokeellisesti, ilmiöiden tulkitseminen ja selittäminen mallien ja rakenteiden avulla, ilmiöiden kuvaaminen kemian merkkikielellä sekä ilmiöiden mallintaminen ja matemaattinen käsittely. Monipuolisin työtavoin ja arviointimenetelmin opiskelijoita ohjataan kemian tietojen ja taitojen sekä persoonallisuuden kaikkien osa-alueiden kehittämiseen. Kemian opetuksen toteutuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden opiskelunvalmiudet ja luodaan myönteinen kuva kemiaa sekä sen opiskelua kohtaan.

Opetuksen tavoitteet

Kemian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- osaa kemian keskeisimmät peruskäsitteet ja tietää kemian yhteyksiä jokapäiväisen elämän ilmiöihin sekä ihmisen ja luonnon hyvinvointiin
- osaa kokeellisen työskentelyn ja muun aktiivisen tiedonhankinnan avulla etsiä ja käsitellä tietoa elämän ja ympäristön kannalta tärkeistä kemiallisista ilmiöistä ja aineiden ominaisuuksista sekä arvioida tiedon luotettavuutta ja merkitystä
- osaa tehdä ilmiöitä koskevia kokeita ja oppii suunnittelemaan niitä sekä osaa ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat
- osaa tulkita ja arvioida kokeellisesti tai muutoin hankkimaansa tietoa ja keskustelemaan siitä sekä esittämään sitä muille
- perehtyy tieto- ja viestintätekniikan mahdollisuuksiin tiedonhankinnan ja mallintamisen välineinä
- perehtyy nykyaikaiseen teknologiaan teollisuudessa ja ympäristötekniikassa
- osaa käyttää kemiallista tietoa kuluttajana terveyden ja kestävän kehityksen edistämiseksi sekä osallistuttaessa luontoa, ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon
- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemiaa ja sen opiskelua kohtaan.

Suositus kurssien suoritusjärjestykseksi

Kurssit tulee suorittaa numerojärjestyksessä.

Kurssien itsenäinen suorittaminen

Koska kurssit ovat kokeellisesti painottuneita, niiden itsenäinen suorittaminen ei ole mahdollista. Kurssit KE4 ja KE6 on kuitenkin mahdollista suorittaa verkkokursseina.

Arviointi

Kemiassa arvioinnin kohteena on kemiallisen tiedon ymmärtäminen sekä soveltamisen taito. Arvioinnissa tulee lisäksi ottaa huomioon kokeellisen tiedonhankinnan ja – käsittelytaitojen kehittyminen, johon kuuluvat

- havaintojen tekeminen, mittausten ja kokeiden suunnittelu ja toteutus
- työvälineiden ja reagenssien turvallinen käyttö
- tulosten esittäminen sekä suullisesti että kirjallisesti
- tulosten tulkitseminen, mallintaminen ja arviointi
- johtopäätösten tekeminen ja soveltaminen.

Kemiassa arvioinnin menetelminä käytetään kurssikokeita, osallistumisaktiivisuuden seuranta, kokeellista työskentelyä, työselostuksia, projektitöitä, esitelmää tai tutkielmia. Lisäksi opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti.

Yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa

Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulun opiskelijoilla on mahdollisuus koulun ja Kemian laitoksen sopimuksen mukaisesti ehdot täytettyään osallistua kemian opintoihin Kemian laitoksella. Jos opiskelija myöhemmin opiskelee Helsingin yliopiston Kemian laitoksella, nämä opintosuoritukset luetaan hänen hyväkseen kemian opintoina.

PAKOLLINEN KURSSI

1. Ihmisen ja elinympäristön kemia (KE1)

Vahvistetaan ja syvennetään aiemmin opittujen kemian perusteiden ymmärtämistä sekä käytännön elämään liittyvien kemiallisten ilmiöiden ja aineiden tuntemista. Tarkastellaan myös ainemääriä ja pitoisuuksia. Tutustutaan orgaanisten yhdisteiden rakenteisiin, ominaisuuksiin ja reaktioihin, sekä niiden merkitykseen ihmiselle ja elinympäristölle. Kehitetään kokeellisen työskentelyn, tiedonhankinnan ja – käsittelyn taitoja ja tietojen esittämisessä tarvittavia valmiuksia.

Kurssiin kuuluvat keskeiset sisältöalueet:

- erilaiset seokset, ainemäärä, pitoisuus
- yhdisteissä esiintyvät sidokset sekä poolisuus
- orgaanisten yhdisteiden hapettumis- ja pelkistymisreaktioita sekä protoninsiirtoreaktioita
- orgaanisia yhdisteryhmiä kuten hiilivetyjä, orgaanisia happiyhdisteitä, orgaanisia typpiyhdisteitä sekä niiden ominaisuuksia ja sovelluksia

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

2. Kemian mikromaailma (KE2)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija tuntee aineen rakenteen ja ominaisuuksien välisiä yhteyksiä sekä osaa käyttää aineen ominaisuuksien päättelyssä erilaisia kemian malleja, taulukoita ja järjestelmiä. Lisäksi opiskelija ymmärtää orgaanisten yhdisteiden rakenteita ja tuntee rakenteen määrityksessä käytettäviä menetelmiä. Opiskelija osaa tutkia kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen aineiden rakenteeseen, ominaisuuksiin ja reaktioihin liittyviä ilmiöitä.

Kurssiin kuuluvat keskeiset sisältöalueet:

- alkuaineiden ominaisuudet ja jaksollinen järjestelmä
- hapettuminen, pelkistyminen ja hapetuslukujen määräytyminen
- yhdisteen kaavan määrittäminen
- sidosenergia ja aineen ominaisuudet
- elektroniverhon rakenne ja atomiorbitaalit
- molekyyliorbitaalit ja orgaanisten yhdisteiden sidos- ja avaruusrakenne
- isomeria
- tutkimusmenetelmiä

3. Reaktiot ja energia (KE3)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää kemiallisen reaktion tapahtumiseen vaikuttavia tekijöitä ja niiden merkityksen teollisuudessa. Lisäksi opiskelija ymmärtää energian sitoutumisen ja vapautumisen kemiallisissa reaktioissa sekä niiden merkityksen yhteiskunnassa. Opitaan kirjoittamaan reaktioyhtälöitä ja tulkitsemaan niitä kvantitatiivisesti. Reaktioita tutkitaan kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen.

Kurssiin kuuluvat keskeiset sisältöalueet:

- reaktioyhtälö ja sen kvantitatiivinen tarkastelu
- kaasulait
- epäorgaanisia ja orgaanisia reaktiotyyppejä, mekanismeja sekä sovelluksia
- energianmuutokset kemiallisessa reaktiossa
- reaktionopeus ja siihen vaikuttavat tekijät

4. Metallit ja materiaalit (KE4)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija tuntee teollisesti merkittäviä raaka-aineita sekä niiden jalostusprosesseja. Lisäksi tutustutaan erilaisiin materiaaleihin, niiden koostumukseen, ominaisuuksiin ja valmistusmenetelmiin sekä kulutustavaroiden ympäristövaikutusten arviointiin käytettäviin menetelmiin. Opitaan tuntemaan erilaisia hapettimia ja pelkistimiä ja niiden käyttöä sekä kirjoittamaan hapettumis-pelkistymis-reaktioita. Opitaan sähkökemiallisten ilmiöiden periaatteita tutustumalla niihin kokeellisesti ja tarkastelemalla ilmiöitä myös kvantitatiivisesti.

Kurssiin kuuluvat keskeiset sisältöalueet

- sähkökemiallinen jännitesarja, normaalipotentiali, kemiallinen pari ja elektrolyysi
- hapettumis-pelkistymisreaktiot

- metallit ja epämetallit sekä niiden happi- ja vety- yhdisteet
- bio- ja synteettiset polymeerit, komposiitit

5. Reaktiot ja tasapaino (KE5)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää reaktion tasapainotilan muodostumisen ja niihin liittyviä laskennallisia tasapaino sovelluksia. Opiskelija ymmärtää tasapainon merkityksen ja tutustuu tasapainoon teollisuuden prosesseissa ja luonnon ilmiöissä. Opitaan tasapainoon liittyviä ilmiöitä tutustumalla niihin kokeellisesti ja malleja käyttäen.

Kurssiin kuuluvat keskeiset sisältöalueet

- reaktiotasapaino ja sen siirtäminen
- happo-emästatasapaino, vahvat ja heikot protolyytit, puskuriliuokset ja niiden merkitys
- liukoisuus ja liukoisuustasapaino
- tasapainoon liittyvät graafiset esitykset

SOVELTAVAT KURSSIT

6. Kemian kokonaiskuva (KE6)

Kurssi on ns. kertauskurssi, jonka aikana jäsennetään, syvennetään ja täsmennetään lukion kemian kurssien keskeisiä asioita. Tavoitteena on saada kokonaiskuva lukion kemian sisällöistä ja riittävät valmiudet kemiallisten laskutehtävien suorittamiseen sekä vahvistaa kokeellisen työskentelyn valmiuksia.

Arvostelu

Suoritusmerkintä (hyväksytty / hylätty). Hyväksytyyn suorittamiseen kuuluvat aktiivinen osallistuminen työskentelyyn kurssin aikana ja annettujen tehtävien suorittaminen.

7. Kemian yliopisto-opinnot (KE7)

Lukiolaisilla on mahdollisuus opiskella Helsingin yliopiston kemian laitoksella normaalin koulunkäynnin ohessa. Lähtötasovaatimuksena on vähintään kaksi suoritettua lukiokemian kurssia ja koulun kemian opettajat suorittavat opiskelijoiden esivalinnan. Opiskelijoilla on mahdollisuus suorittaa Kemian laitoksen opetusohjelmaan kuuluvia perusopintoja yhdessä yliopisto-opiskelijoiden kanssa. Luento-opetus tapahtuu pääsääntöisesti koulupäivien aikana, mutta laskuharjoituksiin on mahdollisuus osallistua myös iltpäivisin ja iltaisin.

Siinä tapauksessa, että lukiolaisopiskelija aloittaa opinnot Helsingin yliopiston kemian laitoksella, opintosuoritukset hyväksytään täysimääräisesti hänen hyväkseen.

7.2.8. Uskonto

7.2.8.1. Evankelis-luterilainen uskonto

Evankelis-luterilainen uskonto perehdyttää opiskelijan uskontoon ilmiönä, uskontojen kulttuuriperintöön sekä uskonnosta nouseviin elämäkatsomuksellisen ja eettisen ajattelun malleihin. Uskontoa tutkitaan laajasti osana kulttuuria, yhteiskuntaa ja yhteisön ja yksilön elämää. Eri uskontoihin pyritään tutustumaan niiden omista lähtökohdista käsin.

Lukion opetussuunnitelman aihekokonaisuudet, aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjäyys, hyvinvointi ja turvallisuus, kestävä kehitys, kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus, teknologia ja yhteiskunta, ja viestintä ja mediaosaaminen, käyvät soveltavin osin esille kaikilla kursseilla. Erityisenä haasteena on uskonnon kielen ja kieliopin tarkastelu sekä medialukutaidon oppiminen ja kehittäminen.

Opetuksen tavoitteet

Opetuksen tiedollinen tavoite on laaja-alainen katsomuksellinen yleissivistys. Sen osia ovat edellytys hankkia tietoa uskonnoista, katsomuksista ja kulttuureista, kyky ymmärtää ja arvioida sitä kriittisesti sekä soveltaa oman maailmankatsomuksen ja kulttuuri-identiteetin muodostamisessa ja arvostamisessa. Taidollisiin tavoitteisiin kuuluvat taito keskustella uskontoja, kulttuureja ja etiikkaa koskevista kysymyksistä, arvioida niitä koskevaa tietoa ja omaa ajattelua, yhteistyökyky ja erilaisten uskontojen ja vakaumusten kunnioittaminen.

Suoritusjärjestys

Kurssit suositellaan suoritettavaksi numerojärjestyksessä.

Itsenäinen suorittaminen

Kurssin voi suorittaa itsenäisesti vain rehtorin luvalla. Myös itsenäisesti suorittavan on ilmoitauduttava kurssille.

Arviointi

Kurssi arvioidaan arvosanoin 4-10. Kurssin alussa sovitaan arvioinnissa painottuvista asioista. Arvosanan muodostavat esimerkiksi kurssikoe, -työ, tutkielma, oppimispäiväkirja ja tuntiaktiivisuus.

Yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa

Kurssien osaksi voidaan hyväksyä muissa oppilaitoksissa, esimerkiksi Helsingin yliopiston teologisessa tai humanistisessa tiedekunnassa suoritettuja opintoja sekä opetuksen seuraamista.

PAKOLLISET KURSSIT

1. Uskonnon luonne ja merkitys (UE1)

Kurssi tarkastelee uskontoa ja uskonnollisuutta uskontotieteen näkökulmasta. Tavoitteena on oppia erilaisia tapoja määritellä uskonto, ymmärtää uskonnon yleismaailmallista luonnetta, tuntea uskontojen tutkimusta, uskonnoille

tyypillisiä kysymyksenasetteluja sekä uskontojen merkitystä kulttuureissa ja yhteiskunnissa. Uskontoa ja uskonnollisuutta tarkastellaan osana yhteisöjen ja yksilöllistä kokemusta.

Esimerkkinä uskontojen pyhästä kirjallisuudesta käsitellään Raamattua. Opiskelija tuntee Raamatun tutkimusta osana uskonnon tutkimusta. Siihen kuuluvat perustiedot Raamatun synnystä ja sisällöstä, tutkimus- ja tulkintatavat ja kulttuurivaikutus. Tavoitteena on myös oppia kunnioittamaan erilaisia katsomuksia.

2. Kirkko, kulttuuri ja yhteiskunta (UE2)

Kirkko, kulttuuri ja yhteiskunta – kurssin aihe on kristinuskon historia ja kehitys alkukirkosta nykypäivään. Kristinuskoa tarkastellaan kulttuurisena, yhteiskunnallisena ja uskonnollisena toimijana. Opiskelija perehtyy kirkon syntyyn, leviämiseen, opin rakentumiseen ja kristinuskon vuorovaikutukseen aikansa kulttuurin ja yhteiskunnan kanssa. Painopisteitä ovat kirkon varhainen kehitys, opin rakentuminen, kehitys keskiajalla, reformaatio, maailmankuvan ja katsomusten muutos uudella ja uusimmalla ajalla, lähetys, ekumenia, uskontodialogi, jumalanpalveluselämä ja kirkkotaide.

Kurssin läpäiseviä aiheita ovat kristinuskon ja ympäröivien kulttuurien kohtaaminen, kysymys ihmisarvosta, luonnosta, naisen asemasta, vallasta sekä uskonnon aineellinen ja tunnetason merkitys.

3. Ihmisen elämä ja etiikka (UE3)

Kolmannen uskonnon kurssin sisältönä ovat etiikan kysymykset, käsitteistö ja teoriat. Opiskelija tutustuu etiikkaa koskevan ajattelun ja keskustelun malleihin sekä kristinuskon perinteeseen liittyvän eettiseen opetuksen muotoihin. Kurssi tarjoaa perustiedot klassisista ja ajankohdan eettisistä kysymyksistä, etiikan sidonnaisuudesta aikaan ja paikkaan, antaa välineitä etiikan kysymysten monipuoliseen pohdintaan ja kirkkokuntien opetuksen ja eettisten kannanottojen ymmärtämiseen.

Tarkastelun näkökulmiin kuuluvat ihmisoikeudet, lainsäädännöt, käsitykset vapaudesta, vastuusta, velvollisuuksista, hyveistä, hyödystä, sopimuksista, hyvästä elämästä, terveydestä sekä eri uskontojen ja kulttuurien perinteistä.

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

4. Uskontojen maailmat (UE4)

Kurssin aihe on luonnon- ja maailmanuskonnot. Kurssi tarjoaa syventävää tietoa luonnonuskontojen, hindulaisuuden, buddhalaisuuden, Kiinan ja Japanin uskontojen, juutalaisuuden, islamin ja kristinuskon muodoista. Eri uskontoja pyritään tarkastelemaan sekä ulkopuolelta että niiden omista lähtökohdista käsin. Kurssilla perehdytään uskontoja yhdistäviin tekijöihin, uskontojen ja uskonnollisuuden monimuotoisuuteen, yksilön ja ryhmän uskonnollisuuteen sekä uskontojen vaikutukseen perinteisiin.

Läpäiseviä aiheita ovat myytit, käytännöt, oppi, suhde kulttuuriin ja yhteiskuntaan, etiikka, tunne ja yhteisö.

5. Mihin suomalainen uskoo? (UE5)

Mihin suomalainen uskoo? –kurssi tarjoaa tietoa uskonnon muodoista ja merkityksestä Suomessa esihistoriasta nykypäivään. Opiskelija saa perustiedot Suomessa vaikuttavista uskonnollisista yhdyskunnista sekä tuntee uskontojen merkitystä suomalaisessa kulttuurissa ja yhteiskunnassa.

Aiheisiin kuuluvat kristilliset ja kristillisperäiset yhteisöt, uudet uskonnolliset liikkeet, kirkkoarkkitehtuuri, –musiikki, kuvataide ja muut kulttuurin muodot, suomalaiset herätysliikkeet, protestanttiset vähemmistöt, vähemmistöuskonnot, uskonnollisuuden muuttuminen, uskonnollinen identiteetti, suomalainen usko, valta, naisen asema ja kirkkojen hallinto. Kurssilla seurataan ajankohtaista keskustelua uskonnoista ja katsomuksista.

KOULUKOHTAISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

6. Uskonnon eheyttävä kurssi (UE6)

Uskonnon eheyttävä kurssi kertoo kurssien 1-6 keskeisen sisällön, valmistaa ylioppilaskirjoituksiin ja jatko-opintoihin. Keskeisiä painopisteitä ovat uskonnon luonne ja merkitys, kristinuskon historia, kristinuskon kulttuurinen ja yhteiskunnallinen merkitys, kirkkojen opin rakentuminen, kirkkokuntien eettinen opetus, filosofisen etiikan käsitteistö ja teoriat, ekumeniaa ja uskontodialogia koskevat klassiset ja ajankohtaiset kysymykset, suomalaisen uskonnollisuuden historia ja ilmenemismuodot, luonnon- ja maailmanuskontojen tunnuspiirteet, uskonnollisuuden muuttuminen sekä nk. uususkonnot. Kurssilla harjoitellaan esseevastausten laatimista. Numeerinen arvostelu.

SOVELTAVAT KURSSIT

7. Nuisku-kurssi (UE7)

Monet seurakunnat järjestävät nuorten ihmissuhdekursseja. Niitä voidaan hyväksyä osaksi lukion kursseja.

7.2.8.2. Ortodoksinen uskonto

Aihekokonaisuudet

Aihekokonaisuudet tulevat luontevasti esiin sekä valtakunnallisissa pakollisissa että syventävissä kursseissa. Aihekokonaisuus ”aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys” toteutuu kursseissa UO1, 2, 4 ja 5, ”hyvinvointi ja turvallisuus” sekä ”kestävä kehitys” kursseissa UO2 ja 5, ”kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus” kursseissa UO1–U6, ”teknologia ja yhteiskunta” kursseissa UO2 ja 5 sekä ”viestintä- ja mediaosaaminen” kursseissa UO1, 2, 3 ja 5.

Työtavat

Uskonnon kursseilla käytetään vaihdellen erilaisia työtapoja. Opettajajohtoisien työskentelyn käytetään lisäksi muun muassa seuraavia: yksilölliset tiedonhankintatehtävät, pari- ja ryhmäkeskustelut, teksti- ja ikonianalyysi, esitelmät, nettityöskentely, tutustumiskäynnit sekä vierailijat.

Integrointi

Integrointia etenkin historiaan pyritään toteuttamaan opetuksessa luonnollisissa asiayhteyksissä erityisesti kursseissa UO1, 3, 5 ja 6. Myös kuvaamataito ja äidinkieli ovat luontevia integrointiaineita.

Kurssien suoritus

Kurssien suoritusjärjestys on vapaa ja koska kaikkia kursseja ei tarjota joka vuosi on syytä suorittaa kurssit mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Uskonnon ainereaalikokeen suorittamiseen tähtäävän kannattaa suorittaa kaikki kuusi kurssia.

Uskonnon kurssin itsenäinen suorittaminen on mahdollista perustelluista syistä, sitä tulisi kuitenkin välttää. Itsenäiseen suorittamiseen liittyy kurssikokeen lisäksi laaja tutkielma jostakin kurssiin liittyvästä aiheesta, luentomuistiinpanot kurssin materiaalista sekä opettajan antamat muut tehtävät. Tarkka, sitova suoritusaikataulu ja palautteen antotapa sovitaan opiskelijan kanssa yksilöllisesti.

Arviointi

Uskonnon opetuksessa arviointi kohdistuu katsomuksellisten ajattelutaitojen hallintaan, joka tarkoittaa kykyä yhdistellä, eritellä ja arvioida uskontoja, uskonnon ja kulttuurin sekä uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutusta. Opetuksessa opiskelijoita ohjataan arvioimaan asetettujen ja omien tavoitteiden saavuttamista. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan työn määrä ja laatu sekä opiskelijoiden yksilölliset taidot. Arvioinnin tulee kannustaa opiskelijoita oman työskentelynsä suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen.

Kurssin arviointi perustuu kurssikokeeseen sekä kurssin luonteen mukaan tunneilla annettavaan jatkuvaan näyttöön ja kirjallisiin töihin. Kursseista 1-5 annetaan numeroarviointi, kurssista 6 suoritusmerkintä.

PAKOLLISET KURSSIT

1. Ortodoksinen maailma (UO1)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee kirkon synnyn ja kehityksen sekä kirkon nykyisyyttä muovanneet tekijät
- ymmärtää oman kirkkonsa muotoutumisen historian kulussa
- tuntee ortodoksisia paikalliskirkkoja sekä niiden historiallista ja kulttuurista merkitystä
- näkee oman uskonnollisen perinteensä osana historiallista ketjua.

Keskeiset sisällöt

- varhaiskirkko
- Bysantin aika – oppi ja hallinto määräytyvät
- idän ja lännen kirkon ero
- Venäjän kirkko ja muut ortodoksiset paikalliskirkot
- orientaaliset kirkot
- lännen kirkot

2. Uskonoppi ja etiikka (UO2)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee ortodoksisen kirkon opin lähteet ja perusteet
- hahmottaa eri kirkkojen opillisia eroja ja eriävään kehitykseen johtaneita syitä
- tuntee ortodoksisen ihmiskuvan ja etiikan perusteet sekä ymmärtää, kuinka näiden pohjalta
- kirkko voi muodostaa eettisiä kannanottoja uusiin esille tuleviin kysymyksiin
- ymmärtää, että eri maiden ortodoksiset kirkot voivat päätyä erilaisiin eettisiin tulkintoihin.

Keskeiset sisällöt

- ortodoksisen opin lähteet ja pyhän käsite
- Pyhä Kolminaisuus
- Jumalansynnyttäjä
- pyhät ihmiset ja ajan pyhittäminen
- ortodoksinen ihmiskuva
- yksilö- ja yhteisöeettisiä kysymyksiä

3. Raamattutieto (UO3)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Raamatun synnyn ja rakenteen sekä taustalla vaikuttaneen kulttuurihistorian
- hahmottaa jumalakuva kehityksen historian kulussa ja Raamatun sisällä sekä messiasodotuksen
- syntymisen ja täyttymisen Palestiinassa

- tuntee Raamatun käytön ortodoksisessa kirkossa ja sen liturgisessa elämässä
- ymmärtää eri Raamatun kirjojen merkityksen tämän päivän kristinuskolle ja erityisesti
- ortodoksiselle kirkolle sekä Raamatun merkityksen etiikan muotoutumisessa
- osaa omatoimisen Raamatun käytön.

Keskeiset sisällöt

- Jumala ja ihminen Pentateukissa
- viisaukirjallisuus
- profeetat ja messiasodotus
- evankeliumien synty ja niiden erityispiirteet
- Jeesuksen henkilö
- Apostolien tekojen kuvaus kirkon ensi vaiheista
- Paavali ja hänen kirjeensä

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

4. Uskontojen maailmat (UO4)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee maailmanuskontojen ominaispiirteet
- ymmärtää uskontoihin liittyvän sisäisen monimuotoisuuden ja niiden vaikutuksen ajatteluun,
- kulttuuriin ja yhteiskuntaan
- ymmärtää eri uskonnoissa ilmenevien ihmiselämän peruskysymysten samankaltaisuuden ja
- oppii arvostamaan muiden kulttuurien uskonnollista perinnettä.

Keskeiset sisällöt

Kurssilla käsitellään hindulaisuutta, buddhalaisuutta, Kiinan ja Japanin uskontoja, juutalaisuutta ja islamia alla olevien teemojen näkökulmasta.

Lisäksi tarkastellaan kristillisperäisiä

- uskontoja ja uususkontoja.
- uskontojen levinneisyys ja kannattajamäärät
- uskontojen pyhät kirjat ja oppi
- uskontojen eettiset ohjeet
- uskontojen kultit, rituaalit ja taide
- uskontojen suuntauksset
- uskonnot ja yhteiskunta

5. Ortodoksinen Suomi (UO5)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Suomen ortodoksisen kirkon historian ja nykypäivän
- ymmärtää eri kirkkojen merkityksen suomalaisessa yhteiskunnallisessa kehityksessä

- hahmottaa uskonnon ilmenemisen taiteessa
- tuntee Suomessa elävää monikansallista ortodoksista kulttuuria
- tuntee oman kotiseurakuntansa vaiheita
- osaa jäsentää nykyistä uskonnollista tilannetta Suomessa.

Keskeiset sisällöt

- suomalainen muinaisusko
- ortodoksit idän ja lännen välissä
- katolisuudesta luterilaisuuteen
- itsenäisen Suomen ortodoksinen kirkko
- helsinkiläisen ortodoksisuuden historiaa ja nykypäivää
- maahanmuuttajien ortodoksinen perinne – ykseys ja erilaisuus
- uskonnollinen tilanne nykypäivän Suomessa

SOVELTAVA KURSSI

6. Ortodoksinen kirkkotaide (UO6)

Tavoitteet

Opiskelija

tuntee ortodoksinen kirkkotaiteen eri osa-alueita ja näiden historiallista kehitystä

hahmottaa läntisen ja itäisen kirkkotaiteen yhteneväisyydet ja erot sekä näkee näiden teologiset syyt.

Keskeiset sisällöt

- Kirkkomusiikki
- Ikonitaide
- Kirkkoarkkitehtuuri
- Kirkkotekstiilit

7.2.9. Elämäkatsomustieto

Elämäkatsomustieto oppiaineena on perustaltaan monitieteinen. Filosofian ohella se hyödyntää niin ihmis-, yhteiskunta- kuin kulttuuritieteitäkin. Elämäkatsomustiedon opetuksessa ihmisiä pidetään luonnollisina, tajunnallisina ja kulttuurisina toimijoina, jotka luovat ja uudistavat merkityksiä keskinäisessä kanssakäymisessään. Inhimilliset katsomukset ja käytännöt nähdään yksilöiden, yhteisöjen ja traditioiden vuorovaikutuksen tuloksena syntyneinä.

Elämäkatsomustiedon opetus rakentuu ihmiskäsitykselle, joka korostaa ihmisten mahdollisuutta elää vapaina ja keskenään tasavertaisina, aktiivisina ja tavoitteellisina. Oppiaineen opetuksessa painotetaan ihmisten kykyä tutkia maailmaansa ja laajentaa sitä koskevaa tietämystään sekä yhteisellä toiminnallaan tietoisesti ohjata elämäänsä. Näistä lähtökohdista oppiaine tukee opiskelijoiden elämäkatsomuksen ja identiteetin muotoutumista sekä heidän yhteisöllisten hyvän elämän ihanteidensa ja käytäntöjensä hahmottumista.

Opetuksessa pyritään ajankohtaisuuteen. Lukion uusien opetussuunnitelmaperusteiden aihekokonaisuudet ovat aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys, hyvinvointi ja turvallisuus, kestävä kehitys, kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus, teknologia ja yhteiskunta, viestintä ja mediaosaaminen. Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys, hyvinvointi ja turvallisuus, kestävä kehitys, Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus sekä viestintä ja mediaosaaminen – teemat läpäisevät keskeisesti kaikki lukion elämäkatsomustiedon kurssit (ET1-4). Teknologia ja yhteiskunta – teema tulee esille erityisesti Yksilö ja yhteiskunta – kurssilla (ET3) muiden kurssien ohella. Elämäkatsomustieto kartuttaa pohdiskelevasti ja keskustellen opiskelijoiden kulttuurista ja katsomuksellista yleissivistystä, toiminnallista arviointikykyä ja tilannetajua, eettisiä valmiuksia ja suvaitsevaisuutta sekä keskustelun, kuuntelun ja itseilmaisun menetelmiä. Uutta teknologiaa hyödynnetään monipuolisesti opetuksessa.

Opetuksen tavoitteet

Elämäkatsomustiedon opetuksen tavoitteena on, että opiskelija saa tukea pyrkimyksilleen rakentaa identiteettiään ja elämäkatsomustaan, laajentaa katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään sekä kehittää arvostelu-, harkinta- ja toimintakykyään. Tavoitteena on lisäksi, että opiskelija sisäistää ihmisoikeuksien, myönteisen monikulttuurisuuden, yhteiskunnallisen ja globaalin oikeudenmukaisuuden sekä kestävä kehityksen periaatteita.

Suositus kurssien suoritusjärjestykseksi

Elämäkatsomustiedon kurssin suositellaan suoritettavaksi periaatteessa numerojärjestyksessä, mutta käytännössä Viikin normaalikoulussa järjestetään joka toinen vuosi kurssin ET1 ja ET2, joka toinen vuosi ET3. Syventävät kurssit suositellaan suoritettavaksi kun pakolliset kurssit on jo suoritettu.

Kurssien itsenäinen suorittaminen

Kurssi voidaan suorittaa myös itsenäisesti, mikäli se ei sovi opiskelijan lukujärjestykseen. Kurssin itsenäiseen suorittamiseen täytyy olla sekä rehtorin että opettajan lupa. Itsenäisen suorittamisen ohjeet opiskelija saa kurssia opettavalta opettajalta.

Kurssien arviointi

Elämäkatsomustiedossa arvioidaan sisällöllisen tiedon omaksumisen ja katsomuksellisen ymmärryksen kehittymisen lisäksi opiskelijan valmiutta tarkastella sekä ilmaista katsomuksellisia aiheita monipuolisesti, taitavasti ja luovasti. Katsomukselliset kysymykset ovat usein henkilökohtaisia, mutta niiden pohdiskelun perustana ovat ajattelun tiedolliset hyveet: kriittisyys, johdonmukaisuus, ristiriidattomuus ja systemaattisuus. Katsomusten, arvostusten ja uskomusten arviointi ja ilmaisutavoissa arvostetaan suvaitsevaisuutta, eri näkökulmien ja toisten katsomustapojen huomioimista. Elämäkatsomustiedon kurssit arvioidaan todistukseen numeerisesti. Arvioinnin perustana ovat kurssikoe tai vastaava ja tuntiaktiivisuus.

Yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa

Yhteistyö muiden oppilaitosten ja Helsingin yliopiston kanssa on mahdollinen.

PAKOLLISET KURSSIT

1. Hyvä elämä (ET1)

Kurssilla pohditaan, mitä on hyvä elämä, millaisista aineksista identiteetti ja yksilöllinen elämä koostuvat ja millaiset mahdollisuudet ihmisillä on tavoitella hyvää elämää.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija kasvattaa kykyään sitoutua valitsemiinsä moraalisiin periaatteisiin ja haluaan toimia arvostustensa mukaisesti. Opiskelija kasvattaa valmiuttaan ja haluaan välittää ja kantaa vastuuta itsestään, toisista ihmisistä, yhteiskunnasta ja luonnosta. Tavoitteena on myös, että opiskelija kehittää kykyään nähdä kokonaisuuksia yhä monimuotoisemmaksi käyvässä maailmassa ja näin vahvistaa kykyään muodostaa omaa identiteettiään ja elämäkatsomustaan. Opiskelija oppii arvioimaan uskomuksia ja elämäkatsomuksia koskevia väitteitä sekä kehittää taitojaan ilmaista identiteettiään ja elämäkatsomustaan sekä niihin liittyviä näkemyksiään ja tuntemuksiaan suvaitsevaisesti, johdonmukaisesti ja luovasti.

Keskeiset sisällöt

Keskeisinä sisältöinä ovat ensinnäkin peruskäsitteet: elämäkatsomus, elämäkatsomustieto, hyvä elämä, minuus ja identiteetti. Pohditaan hyvän elämän käsitettä ihmisen perustarpeiden, maallisten ja uskonnollisten mallien kannalta. Kurssilla käsitellään ihmisen yksilöllisen olemassaolon peruskysymyksiä: vapaata tahtoa ja valintoja, syntymää ja kuolemaa sekä optimismia, pessimismiä ja realismia.

Kurssilla pohditaan elämänhallinnan keinoja: yksilön mahdollisuuksia vaikuttaa omaan elämäänsä sekä perimän ja ympäristön merkitystä. Sisältönä ovat myös identiteetin muodostaminen ihmisen elämänkaaren aikana ja eettiset valinnat eri elämänvaiheissa sekä yksilöllinen elämä ennen ja nykyisessä monien mahdollisuuksien yhteiskunnassa. Kurssilla käsitellään myös hyveitä ja paheita koskevia käsityksiä ennen ja nyt sekä niiden suhdetta elämäntapoihin ja tottumuksiin.

2. Maailmankuva (ET2)

Kurssilla pohditaan maailmankuvan muodostumista ja maailmankuvien eroja. Kurssilla perehdytään maailman käsitteellistämisen tapoihin sekä tiedon ja eri yhteisöllisten instituutioiden merkitykseen siinä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan historiallisesti merkittäviä ja nykyajassa vaikuttavia maailmankuvia sekä kasvattaa tietämystään niiden perustalla olevista uskomusjärjestelmistä. Opiskelija oppii kysymään ja arvioimaan väitteiden ja uskomusjärjestelmien perusteluja sekä kehittää ymmärrystään eri instituutioiden merkityksestä maailmankuvan muokkaajina ja välittäjinä. Opiskelija jäsentää omaa maailmankuvaansa samalla pitäen sen avoimena mielekkäälle keskustelulle.

Keskeiset sisällöt

Keskeisenä sisältönä ovat peruskäsitteet: maailmankuva, maailmankatsomus ja elämäkatsomus sekä niiden keskinäinen suhde. Kurssilla käsitellään maailmankuvan rakennetta ja ydinalueita: käsityksiä ihmisestä, yhteiskunnasta, kulttuurista ja luonnosta sekä todellisuuden rakenteesta. Maalliset ja uskonnolliset katsomukset tulevat esille maailmankuvan perustana: tieteiden, näennäistieteiden ja uskontojen rajankäynti. Kurssilla pohditaan koulua, mediaa ja taidetta maailmankuvaa luovina ja välittävinä instituutioina sekä länsimaisen maailmankuvan murroksia ja mullistajia. Kurssi tarkastelee myös kokemusten, arkikäsitteiden ja uskomusten syntyä ja tiedollista luotettavuutta sekä antaa eväitä maailmankuvien ja tiedon lähteiden järkipäiseen arviointiin.

3. Yksilö ja yhteisö (ET3)

Kurssilla pohditaan yksilöä, yhteisöllisyyttä, yhteiskuntaa ja ihmisten välistä vuorovaikutusta. Kurssilla perehdytään oikeudenmukaisuuden, ihmisoikeuksien ja demokratian toteutumiseen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää yhteisöllisyyden merkityksen ihmisyydelle ja yksilölliselle identiteetille. Opiskelija oppii arvioimaan omaa asemaansa yksilönä yhteisöissä ja yhteiskunnassa, kansalaisena valtiossa ja toimijana talousjärjestelmässä. Hän oppii tarkastelemaan yksilöiden, yhteisöjen ja instituutioiden toimintaa osana yhteiskunnallista vallankäyttöä ja oppii arvioimaan poliittisia keinoja ja päämääriä sekä kasvattaa kykyään ja haluaan rakentavaan yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Opiskelija ymmärtää

ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeudenmukaisuuden merkityksen hyvän yhteiskunnan ja tulevaisuuden kannalta.

Keskeiset sisällöt

Keskeisenä sisältönä ovat peruskäsitteet: ihminen sosiaalisena olentona, yksilöiden vuorovaikutus ja yhteisöllisyys, yksityinen ja julkinen, vallan käsite, vallan muodot ja valtasuhteet sekä erilaiset vaikuttamiskeinot. Kurssilla käsitellään teorioita yhteiskunnan rakenteesta ja muutoksesta. Pohditaan hyvän kansalaisen käsitettä suomalaisena, eurooppalaisena ja maailmankansalaisena sekä ihmisoikeuksia ja niiden historiaa. Kurssin sisältönä ovat lisäksi poliittiset ihanteet, ideologiat, utopiat ja demokratian muodot sekä oikeudenmukaisuus yhteiskunnallisena, maailmanlaajuisena ja ekologisenä kysymyksenä.

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

4. Kulttuuriperintö ja identiteetti (ET4)

Kurssilla pohditaan kulttuuriperintöä hyvän elämän lähtökohtana ja hyvän elämän mittana sekä toisaalta jatkuvasti kehittyvänä ja muuttuvana ilmiönä. Kurssilla perehdytään sekä maailman että suomalaisen nyky-yhteiskunnan monikulttuurisuuteen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan kulttuuria merkityksiin perustuvana inhimillisenä toimintana. Opiskelija tutustuu erilaisiin kulttuuriperintöihin ja niihin liittyviin elämäntapoihin. Kurssi kehittää kykyään arvioida ihmisten käsityksiä ja tekoja suhteessa heidän omiin arvostuksiinsa ja uskomusjärjestelmiinsä. Tavoitteena on myös, että opiskelija oppii suvaitsevaisuutta erilaisia elämäntapomuksellisia ratkaisuja ja identiteettivalintoja kohtaan. Opiskelija perehtyy esimerkiksi suomalaisen identiteetin ilmenemismuotoihin. Tavoitteena on myös, että opiskelija ymmärtää rasismia, muukalaisvihan ja syrjinnän ihmisoikeusloukkauksina.

Keskeiset sisällöt

Kurssin sisältönä ovat peruskäsitteet: kulttuuri, identiteetti, etnisyys, monikulttuurisuus, etnosentrisyys ja suvaitsevaisuus. Kurssilla käsitellään kulttuurin merkitystä ennen ja nyt. Ensinnäkin kurssin sisältönä on kulttuurinen identiteetti, etnisyys ja kulttuuriperintö. Kurssilla käsitellään eurooppalaisia, suomalaisia ja saamelaisia kulttuuripiirteitä ja niiden nykyistä merkitystä sekä opitaan kulttuurien ja sivilisaatioiden vuorovaikutusta. Kurssiin sisältyy keskeisesti monikulttuurisuus ja elämä monikulttuurisessa yhteiskunnassa. Opiskelija oppii etnistä ja kulttuurista moninaisuutta Suomessa ja maailmalla. Kurssin sisältönä on lisäksi suvaitsevaisuuden historia, etnosentrisyys ja rasismi.

5. Maailman selittäminen katsomusperinteissä (ET5)

Kurssilla pohditaan erilaisia tapoja selittää maailmaa myyttisissä, uskonnollisissa ja katsomuksellisissa perinteissä. Kurssilla perehdytään erilaisten katsomusten syntyyn, historiaan ja tutkimukseen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija kehittää herkkyyttään arvioida arvostuksissa ja uskomusjärjestelmissä esiintyviä eroja ja yhtäläisyyksiä. Opiskelija oppii arvioimaan uskomuksia ja elämänkatsomuksia koskevia väitteitä. Tavoitteena on, että opiskelija tuntee eri kulttuureissa vaikuttavia ja tärkeinä pidettyjä uskomusjärjestelmiä ja elämänkatsomuksellisia ratkaisuja sekä kasvattaa tietämystään niiden taustoista sekä niiden välittymisestä nykyajassa. Opiskelija ymmärtää myyttien ja uskonnollisten käsitysten historiallisen synnyn ja nykyisen merkityksen maailman ilmiöiden selittäjinä sekä oppii hahmottamaan maailman selittämistä eurooppalaisessa kulttuuriperinnössä.

Keskeiset sisällöt

Kurssi sisältää tietoa maailman myyttisestä selittämisestä ennen ja nyt. Siinä tarkastellaan uskonnon ja uskonnollisuuden olemusta sekä maailmanuskontoja viiden uskonnon ulottuvuuden avulla (kognitiivinen, affektiivinen, konatiivinen, sosiaalinen ja kulttuurinen ulottuvuus). Kurssilla käsitellään uskontokritiikkiä: sosiologiselta, moraaliselta, antropologiselta ja psykologiselta kannalta. Kurssi sisältää ateismi ja agnostismi, sekulaarin humanismin ja vapaaajattelun historiaa ja nykysuuntauksia. Kurssilla käsitellään myös humanismia ja kristinuskkoa länsimaiden katsomuksellisina perusvirtauksina.

7.2.10. Filosofia

Filosofia on koko todellisuutta ja ihmisen toimintaa siinä hahmottamaan pyrkivä oppiaine. Siinä ilmiöitä ja arvoja käsitteellistämällä pohditaan niiden merkityksiä ja merkityksellisyyttä. Tutustumalla filosofiseen kulttuuritraditioon saadaan edellytyksiä luovalle ja itsenäiselle ajattelulle ja arvioinnille. Ne yhdessä koulun turvallisen ja yhteistyöhenkisen ilmapiirin kanssa edistävät kasvua aktiiviseen, vastuulliseen ja suvaitsevaiseen kansalaisuuteen.

Lukion uusien opetussuunnitelmaperusteiden aihekokonaisuudet ovat aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys, hyvinvointi ja turvallisuus, kestävä kehitys, kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus, teknologia ja yhteiskunta, viestintä- ja mediaosaaminen. Näistä aihekokonaisuuksista kolme ensimmäistä - aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys, hyvinvointi ja turvallisuus, kestävä kehitys - sisältyvät filosofisen etiikan ja yhteiskuntafilosofian kurssisisältöihin (kurssit FI 2 ja FI 4). Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus tulee erityisesti esille filosofian pakollisella kurssilla FI 1 sekä kursseilla FI 2 ja FI 4. Teknologia ja yhteiskunta -teeman aineksia sisältyy erityisesti kursseihin FI 2, FI 3 ja FI 4. Viestintä- ja mediaosaaminen läpäisee kaikkia filosofian kursseja: FI 1 -kurssilla erityisesti tiedon ja käsitteiden analyysitehtävissä, FI 2 -kurssilla viestinnän eettisten kysymysten pohdinnassa, FI 3 -kurssilla pohdittaessa median roolia tiedonvälittäjänä ja FI 4 -kurssilla viestinnän yhteiskuntafilosofisten lähtökohtien ja vaikutusten tarkasteluissa. Kokoavasti voidaan todeta, että filosofian opetuksessa aihekokonaisuuksia tarkastellaan tietynlaisesta "meta -näkökulmasta": pohditaan niiden taustalla ("meta") olevia filosofisia edellytyksiä ja perusoletuksia (paradigmoja). Näin niihin saadaan tiettyä käsitteellistä etäisyyttä, jolloin mahdollistuu aiheiden entistä tietoisempi ja monipuolisempi tarkastelu ja arviointi.

Filosofian opetuksen työtavat ovat samat kuin muissakin ihmistieteisiin liittyvissä reaaliaineissa. Näistä työtavoista korostetusti ovat esillä filosofiassa keskustelu, väittely, merkitysanalyysi, käsitysten ilmaiseminen ja niiden argumentointi. Näissä hyödynnetään vaihtelevin tavoin uusinta teknologiaa.

Opetuksen tavoitteet

Lukion opetuksen yleisiin tavoitteisiin kuuluvat a) tiedolliset tavoitteet: laaja-alainen yleissivistys, virikkeet jäsenyneen maailmankuvan muodostomiselle, eri tieteen- ja taiteenalojen näkökulmia luontoon, ihmiseen, yhteiskuntaan ja kulttuuriin, b) taidolliset tavoitteet: valmius jakuvaan opiskeluun, tieto- ja viestintäkeinojen käyttö, yhteistoimintakyky, toiminnan vaikutusten arviointi, kyky toimia demokraattisessa ympäristössä, intrapersoonallinen tunneäly sekä futurologinen tarkastelutaito.

Yleisluonteisesti voidaan todeta, että lukion opetuksen yleiset tavoitteet ovat luonteeltaan korostetun filosofisia, selkeästi tietynlaisesta filosofisesta kontekstista nousevia ja niitä ilmentäviä. Siksi on perusteltua väittää, että ne kuuluvat tietynlaisena itsestäänselvyytenä juuri filosofian opetuksen substanssiin.

a) Tutustuttamalla lukiolainen ihmiskunnan filosofiseen traditioon vahvistetaan ja laajennetaan hänen yleissivistystään sekä annetaan virikkeitä maailmankuvan jäsentelylle (erityisesti esim. kurssi FI 1). Tieteen- ja taiteenfilosofisten aiheiden käsittelyllä avataan näkökulmia luontoon, ihmiseen, yhteiskuntaan ja kulttuuriin (erityisesti esim. kurssi FI 3).

b) Eettisten ja yhteiskuntafilosofisten kysymysten käsittelyllä lukiolainen kehittää filosofian kursseilla paitsi opiskelutaitojaan myös viestintä- ja yhteistyökykyjään, saa palautetta toiminnastaan ja välineitä itsetuntemuksen lisäämiselle sekä eri tasoilla tapahtuvaa futurologista arvostelukykyä (erityisesti kurssit FI 2 ja FI 4).

Suositus kurssien suoritusjärjestykseksi

Filosofian opiskelu tulee aloittaa pakollisella kurssilla FI 1 Johdatus filosofiseen ajatteluun (suositus: ensimmäisenä lukiovuotena). Syventävät kurssit suositellaan suoritettavaksi numerojärjestyksessä FI2 (ensimmäisenä tai toisena lukiovuotena), FI3 (toisena lukiovuotena), FI4 (kolmantena lukiovuotena) ja FI5 kolmantena lukiovuotena.

Kurssien itsenäinen suorittaminen

Pakollista kurssia ei voi suorittaa itsenäisesti, mutta syventävien kurssien kohdalla se on mahdollista rehtorin suostumuksella.

Kurssien arviointi

Kaikki kurssit arvioidaan numeroin. Arviointiin vaikuttavat tuntiaktiivisuuden lisäksi kurssikoe tai sitä vastaava suoritus.

Yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa

Yhteistyö Helsingin yliopiston teoreettisen ja käytännöllisen filosofian laitosten tai muiden filosofisista koulutusta ja toimintaa järjestävien tahojen kanssa on mahdollista, ja koulun ulkopuolisen koulutuksen korvaavuuksista sovitaan erikseen.

PAKOLLINEN KURSSI

1. Johdatus filosofiseen ajatteluun - Herää kysymys mistä on kysymys (FI1)

Filosofian pakollisen kurssin tavoitteena on tunnistaa ja hahmottaa filosofisia ongelmia, niihin annettuja vastauksia sekä niiden eroja ja perusteluita. Kurssin keskeisen sisällön muodostavat seuraavien kysymysten pohdinnat: Mitä tarkoittaa filosofia? Millainen on todellisuus? Millainen on aineen ja hengen välinen suhde? Onko ihminen vapaa? Mitä merkitsee tieto, tiede ja totuus? Millainen on yksilön ja yhteiskunnan suhde? Mitä on oikeudenmukaisuus ja vapaus? Mitä sisältää hyvyys, kauneus, hyvä elämä ja onnellisuus?

Kysymyksiin voidaan perehtyä sekä kronologisesti että temaattisesti.

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

2. Filosofinen etiikka - Mitä onni on (FI2)

Filosofinen etiikka -kurssin tavoitteena on oppia kriittisyyttä ja suvaitsevaisuutta sekä perehtyä filosofisen etiikan ongelmiin, käsitteisiin ja suuntauksiin suhteuttamalla niitä myös omaan elämään.

Kurssin keskeisen sisällön muodostavat seuraavien kysymysten pohdinta: Mitä merkitsee filosofinen etiikka, moraali, normatiivinen etiikka ja metaetiikka? Miten arvoja ja normeja perustellaan ja mikä on niiden suhde oikeuteen, uskoon, järkeen ja tunteeseen? Ovatko arvot ja normit objektiivisia vai subjektiivisia? Mitä tarkoitetaan klassisella hyve-etiikalla, entä seuraus- ja velvollisuusetiikalla? Mitä kuuluu hyvään elämään?

Kysymyksiin voidaan perehtyä sekä kronologisesti että temaattisesti.

3. Tiedon ja todellisuuden filosofia - Tieto on valtaa (FI3)

Tiedon ja todellisuuden filosofia -kurssin tavoitteena on hahmottaa, arvioida ja eritellä eri katsomusten ja teorioiden käsityksiä tieteestä ja tiedosta sekä todellisuuden perusrakenteesta. Kurssin keskeisen sisällön muodostaa seuraavien kysymysten pohdinta: Mitä tarkoittaa metafysiikka? Millaisia perusratkaisuja metafysiikassa on esitetty? Mitä on totuus ja millaisia totuusteorioita on olemassa? Mitä on tieto ja mitkä ovat sen rajat ja mahdollisuudet? Mitä on selittäminen ja ymmärtäminen luonnontieteissä ja ihmistieteissä? Mitkä ovat tieteen tutkimustavat ja kriteerit? Mitä merkitsee argumentointi ja oikea päättely?

Kysymyksiin voidaan perehtyä sekä kronologisesti että temaattisesti.

4. Yhteiskuntafilosofia - Ihminen syntyy vapaana ja on kaikkialla kahleissa (FI4)

Yhteiskuntafilosofian kurssin tavoitteena on hahmottaa ja arvioida keskeisiä yhteiskuntafilosofisia käsitteitä ja suuntauksia, yhteiskunnan luonnetta ja instituutioita, yhteiskunnallisen järjestyksen oikeutusta sekä yksilön ja yhteiskunnan suhdetta ja poliittista toimintaa.

Kurssin keskeisen sisällön muodostaa seuraavien kysymysten pohdinta: Mitä merkitsee yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus? Mitkä ovat yksilön oikeudet ja velvollisuudet? Mitä tarkoitetaan yhteiskuntasopimusteorialla, anarkismilla, utopismilla? Mitä ovat koservatismi, liberalismi, sosialismi ja niiden nykytulkinnat? Mitä sisältää feminismi, kulttuuri-identiteetti, toiseus, vieraus ja monikulttuurisuus?

Kysymyksiin voidaan perehtyä sekä kronologisesti että temaattisesti.

KOULUKOHTAINEN SYVENTÄVÄ KURSSI

5. Lukion filosofian kertauskurssi (FI5)

Lukion filosofian kertauskurssin tavoitteena on kerrata lukion filosofian kurssit ja auttaa näin vastaamaan reaalikokeessa filosofiaan. Suotavaa on, että

ennen tätä kurssia on suoritettu kaikki filosofian kurssit F11-F14. Mahdollisesti puuttuvan kurssin voi suorittaa itsenäisesti tämän kurssin F15 aikana.

Kurssin keskeisen sisällön muodostavat aiemmat filosofian kurssit.
Numeroarviointi.

7.2.11. Historia

Viikin normaalikoulun lukion historian opetus luo opiskelijalle edellytyksiä ymmärtää eri aikakausien luonnetta, hänen oman aikansa ongelmia ja muutosprosesseja sekä auttaa häntä hahmottamaan kansainvälistä maailmaa. Historia on yksilöllistä, kansallista ja eurooppalaista identiteettiä luova ja analysoiva oppiaine. Siksi sen tehtävä on auttaa opiskelijaa löytämään paikkansa Viikin normaalikoulussa paikallisyhteisönsä aktiivisena jäsenenä, helsinkiläisenä, Suomen asukkaana, eurooppalaisena ja ihmiskunnan edustajana.

Opetuksen lähtökohtana ovat historian luonne tieteenä ja sen tiedon muodostumisen perusteet. Huomiota kiinnitetään tiedon kriittiseen pohdintaan ja tulkintojen moniperspektiivisyyteen. Muutoksen analyysia korostavana oppiaineena historia luo mahdollisuuksia käsitellä tulevaisuutta sekä arvioida sitä.

Lukion aihekokonaisuudet toteutuvat Viikin normaalikoulun historianopetuksessa. Yhteiskunnallisena aineena historian auttaa ja kannustaa opiskelijoita toimimaan aktiivisina kansalaisina, jotka kantavat vastuuta Suomen, Euroopan ja koko maailman hyvinvoinnista, turvallisuudesta ja kestävästä kehityksestä. Se auttaa opiskelijoita orientoitumaan nopeasti muuttuvassa ja globalisoituvassa maailmassa, jossa viestintä- ja mediataidot ja kyky kriittisesti arvioida modernin teknologian mahdollisuuksia ovat jokaisen opiskelijan, kuluttajan, työntekijän ja yrittäjän perustaitoja. Yhteiskuntaopin ohella se on avainasemassa aktiivisten kansalaisten kasvattajana.

Historia tukee opiskelijan oman kulttuuri-identiteetin rakentumista ja avartaa hänen näkemystään muista kulttuureista. Opetuksessa korostetaan ihmisen ja ympäristön välistä suhdetta ja kulttuurin laaja-alaisuutta, kulttuurien erilaisuuden ymmärtämistä sekä kansainvälisen yhteisymmärryksen merkitystä. Oman maan menneisyyttä tarkastellaan maailmanhistorian taustaa vasten.

Opetuksen tavoitteet

Historian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- oppii tuntemaan Suomen ja maailmanhistorian päälinjat ja keskeisimmät historialliset tapahtumat sekä niiden taustat ja seuraukset
- näkee nykyhetken historiallisen kehityksen tuloksena ja tulevaisuuden lähtökohtana
- kykenee suhteuttamaan oman aikansa ja itsensä sekä paikallisyhteisönsä historialliseen jatkumoon ja näin rakentamaan historiatietoisuuttaan
- osaa hankkia menneisyyttä koskevaa tietoa ja arvioida sitä kriittisesti
- osaa arvioida menneisyyden ihmisen toimintaa vallankäyttäjänä, ympäristön muuttajana ja aineellisen sekä henkisen kulttuurin rakentajana kunkin ajan omista lähtökohdista sekä nykyajan näkökulmasta

- ymmärtää kulttuurin erilaisia ilmenemismuotoja ja niiden erilaisuutta
- saa aineksia ihmisoikeuksia ja demokratiaa arvostavan maailmankuvan
- luomiseen sekä toimintaan aktiivisena ja vastuullisena kansalaisena

Suositus kurssien suoritusjärjestykseksi

Kurssien suoritusjärjestys on vapaa.

Kurssien itsenäinen suorittaminen

Kursseja voi opettajan harkinnan mukaan suorittaa itsenäisesti.

Suorittamistapa sovitaan opettajan johdolla. Poikkeuksen muodostavat sellaiset kurssit, joiden työskentelyä ei voi jakaa itsenäisiksi opiskelu- ja työtehtäviksi.

Vastaavuudet siirryttäessä oppimäärästä toiseen

Vastaavuudet arvioidaan tapauskohtaisesti.

Arviointi

Oppimisen arvioinnin perusteina ovat historialle ominaiset taidot ja historiallinen ajattelutapa sekä oppimäärän keskeisten sisältöjen hallinta. Arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota opiskelijan valmiuteen rakentaa tiedoistaan jäsenyöneitä kokonaisuuksia, erottaa olennainen ja epäolennainen tieto toisistaan, hallita aikasuhteita ja syy-yhteyksiä sekä arvioida historian ilmiöitä ja tiedonlähteitä kriittisesti. Kurssien arvioinnissa käytetään monipuolisesti erilaista koe- ja työnäyttöä ja itsearviointia. Pakolliset ja syventävät kurssit arvioidaan numeroin 4-10, soveltavat kurssit asteikolla hyväksytty/ hylätty.

Yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa

Yhteistyökumppaneita ovat Helsingin yliopistossa Helsingin normaalilyseo, Soveltavan kasvatustieteen laitos, eri ainelaitokset erityisesti humanistisessa ja valtiotieteellisessä tiedekunnassa, maan muut harjoittelukoulut ja lähiseudun lukiot.

PAKOLLISET KURSSIT

1. Ihminen, ympäristö ja kulttuuri (HI1)

Kurssi tarkastelee ihmisen ja luonnon vuorovaikutusta ja tämän tuloksena tapahtunutta kulttuuriympäristön rakentumista pitkäjänteisyydenä esihistoriasta nykyaikaan. Pyrkimyksenä on tutkia ihmisen ja luonnon välistä keskinäistä riippuvuutta, tuotantotalouden kehityslinjoja ja murroskausia, niiden vaikutuksia yhteiskuntarakenteeseen ja elämäntapaan, väestökehityksen pääpiirteitä ja globaalitalouden syntyä. Muutokset liitetään mahdollisuuksien mukaan lähiympäristössä havaittaviin muutoksiin.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää ihmisen ja luonnon välisen riippuvuuden
- ymmärtää, miten ihminen käyttää luonnonvaroja toimeentulon lähteenä ja miten se vaikuttaa ympäristöön ja yhteiskuntarakenteeseen

- tuntee tuotantotalouden kehityslinjat ja vaikutukset elämäntapaan
- tietää väestönkasvun pääpiirteet ja siihen vaikuttavat tekijät

Keskeiset sisällöt

Esihistoria – pyyntikulttuurin aika

- ihmisen kehitysvaiheet
- keräilijöiden ja metsästäjien elämäntapa

Maanviljely ja sen aiheuttamat muutokset

- työnjako ja maatalouskulttuurin synty
- suurten jokilaaksojen kulttuurit

Välimeren talousalue antiikin aikana

- Kreikan talouselämä
- Rooma miljoonakaupunki ja imperiumi
- orjatalous
- antiikin tuotantotekniikka
- ihmisen elinympäristön muuttuminen

Keskiajan talous- ja yhteiskuntajärjestelmä

- feodaaliyhteiskunta
- keskiajan väestö
- kauppa ja kaupungit
- elinympäristön ja ilmaston muuttuminen

Löytöretket

- löytöretkien edellytykset ja seuraukset
- maailmantalouden syntyminen
- ilmaston kylmeneminen ja sen vaikutukset

Teollistuva maailma

- keksinnöt ja tuotantotekniikan muuttuminen
- yhteiskunnan muuttuminen
- teollistumisen vaikutus ympäristöön
- suurkaupunki
- naisten ja miesten työnjaon muuttuminen

Globaali kulutusyhteiskunta

- kilpailu raaka-aineista
- markkinoiden jakaminen
- massatuotanto ja kulutusyhteiskunta
- markkinatalous ja sosialistinen suunnitelmatalous
- kolmannen maailman muotoutuminen
- kasvun rajat ja uudet haasteet

2. Eurooppalainen ihminen (HI2)

Kurssi tarkastelee eurooppalaisen kulttuurin keskeisiä saavutuksia sekä

eurooppalaisen ihmisen maailmankuvan muutosta ja sen taustalla vaikuttanutta tieteellistä ja aatehistoriallista kehitystä. Kurssilla tutustutaan eurooppalaisen kulttuurin tuotoksiin erityyppisen historiallisen lähdeaineiston avulla. Kulttuuri ymmärretään laaja-alaisena käsitteenä. Kurssin yhteydessä tarkastellaan myös kulttuuri-ilmiöiden kulkeutumista Euroopan reuna-alueelle, esimerkiksi Suomeen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää, mistä eurooppalaisuus rakentuu tutustumalla sen keskeiseen kulttuuriperintöön
- ymmärtää tieteen saavutusten merkityksen ihmisen maailmankuvan muokkaajana
- osaa analysoida kulttuuri-ilmiöitä aikakautensa ilmentäjinä
- tuntee yhteiskunnallisen kehityksen taustalla vaikuttavia aatehistoriallisia virtauksia
- tuntee eri aikakausien elämäntapoja ja maailmankuvaa.

Keskeiset sisällöt

Antiikin aika

- demokratian synty
- antiikin kulttuuri

Keskiajan yhtenäiskulttuuri

- keskiajan ihmisen maailmankuva ja tapakulttuuri
- uskonnon merkitys kulttuurissa

Uuden ajan murros

- renessanssi ja tiedon vallankumous
- uskonpuhdistus
- barokki itsevaltiuden ja vastauskonpuhdistuksen ilmentäjänä
- luonnontieteellisen maailmankuvan synty

Valistuksen aika

- valistusfilosofia ja sen vaikutukset yhteiskuntaan ja tieteeseen
- Yhdysvaltain itsenäistymisen ja Ranskan suuren vallankumouksen aatteellinen perintö

Aatteiden vuosisata

- keskeiset aatesuuntaukset ja taidevirtaukset
- tie de uskonnon haastajana
- porvariston nousu

Nyky aika

- kulttuurin pirstoutuminen
- populaarikulttuuri

3. Kansainväliset suhteet (HI3)

Kurssi tarkastelee kansainvälisen politiikan keskeisiä tapahtumia, taustoja ja muutoksia 1800-luvun lopulta lähtien. Kurssilla analysoidaan kansainvälisen politiikan ilmiötä taloudellisen, aatteellisen ja valtapoliittisen kilpailun perusteella. Kurssiin keskeisiä tarkastelunäkökulmia ovat demokratia vastakohtanaan diktatuuri. Opiskeltavia ilmiötä syvennetään kytkemällä ne kotimaiseen historiaan.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee kansainvälisen politiikan pääpiirteet ja sen teoriaa
- ymmärtää kansainvälisten yhteistyörakennelmien sekä vastakkainasettelujen perusteita
- ymmärtää aatteiden ja taloudellisten eturistiriitojen vaikutuksen kansainvälisten suhteiden historiassa.

Keskeiset sisällöt

1800-luvun perintö

- poliittiset aatteet
- suurvallat

Suurvaltojen ylivaltauskimykset

- kansainvälisen politiikan peruskäsitteet
- imperialismien teoria ja käytännöt
- ensimmäinen maailmansota ja sen vaikutukset kansainväliseen politiikkaan

Maailmansotien välinen aika ja toinen maailmansota

- eurooppalaiset ääriliikkeet, demokratian kriisi ja kansanvainot
- toinen maailmansota seurausilmiöineen

Kylmä sota

- kylmän sodan teoriat: Yhdysvallat ja Neuvostoliitto kaksinaapaisen maailman johtajina
- kylmän sodan ideologiset, taloudelliset ja sotilaalliset rintamat
- kylmän sodan kriisien luonne
- Saksa kylmän sodan näyttämönä
- Kiinan rooli kansainvälisessä politiikassa

Uusi epävarmuuden aika

- Neuvostoliiton hajoaminen ja kaksinaapaisuuden purkautuminen
- kansainväliset rauhanpyrkimykset
- kolmas maailma osana kansainvälistä politiikkaa
- Lähi-idän ongelmakenttä
- Yhdysvaltain aseman muutos kansainvälisessä politiikassa
- uudet kansainväliset rakenteet
- Euroopan unioni

4. Suomen historian käännekohtia (HI4)

Kurssin tarkoituksena on jäsentää Suomen historiaa 1800-luvun alusta nykyaikaan analysoimalla muutosprosesseja yleiseurooppalaisessa viitekehityksessä. Keskeisiä tarkastelukohteita ovat Suomen kansainvälisen aseman muuttuminen, valtiollisen historian murrosvaiheet, siirtyminen sääty-yhteiskunnasta kansalaisyhteiskuntaan sekä taloudelliset ja kulttuuriset murrokset. Tarkastelevat ilmiöt pyritään liittämään opiskelijoiden henkilökohtaisen ja paikallisen elinympäristön muuttumiseen. Opetuksessa pyritään tukemaan eri kulttuureista peräisin olevien opiskelijoiden taitoa ymmärtää suomalaista yhteiskuntaa ja liittää sen ilmiöitä omaan taustaansa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee keskeiset taloudelliset ja yhteiskunnalliset muutokset
- osaa suhteuttaa Suomen valtiollisen kehityksen yleiseurooppalaiseen ja maailmanpoliittiseen taustaan
- ymmärtää talouden, yhteiskunnan, kulttuurielämän sekä aatteellisen ja valtiollisen elämän ilmiöiden keskinäisen riippuvuuden

Keskeiset sisällöt

Ruotsin vallan perintö

Suomen liittäminen Venäjään

- autonomian synty
- Helsinki autonomisen Suomen pääkaupunkina

Suomalaisuuden synty ja kansallinen herääminen

- aatteellinen ydin
- keskeiset vaikutukset

Teollistuminen ja sääty-yhteiskunnan hajoaminen

- elinkeinorakenteen muuttuminen
- sääty-yhteiskunnasta kansalaisyhteiskuntaan
- Helsingin kasvu

Venäläistämiskaudet ja kansanvallan synty

- eduskuntaudistus

Suomen itsenäistymisprosessi

- Suomen itsenäistyminen
- sisällissota
- Helsinki ympäristöineen sisällissodan aikana
- hallitusmuoto

Kahtiajaosta eheytymiseen

- oikeistoradikalismien nousu
- elintason nousu
- kulttuurista kulutustavaraa

- Helsinki sotien välisenä aikana

Toinen maailmansota seurauksineen

- sodat ja jälleenrakentaminen erityisesti Helsingissä
- ulkopoliittikan muutos

Suomi kylmän sodan maailmassa

Hyvinvointivaltion rakentaminen

Rakennemuutos

- väestö- ja elinkeinorakenteen muutos
- Helsingin laajeneminen ja lähiöiden rakentaminen

1960- ja 1970-lukujen kulttuurinen ja yhteiskunnallinen muutos

- Helsinki monikansallisena yhteisönä

Suomen uusi kansainvälinen asema

- kansainvälistyminen
- Suomi Euroopan unionin jäsenenä
- Suomi osana globaalia järjestelmää

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

5. Suomen vaiheet esihistoriasta autonomian aikaan (HI5)

Kurssi tarkastelee Suomen alueen esihistoriaa ja Suomen historian keskeisiä kehityslinjoja ennen vuotta 1809 sekä suomalaista kulttuuriperintöä. Opiskeltavat asiat liitetään paikalliseen historiaan. Kurssilla tehdään opintoretkeä, joita täydentää luokkatyöskentely. Opiskelija voi halutessaan liittää kurssisuoritukseen oman kirjoitelman tai tutkielman ja korvata sillä osan kurssin muusta suorituksesta.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee maamme historialliset kehityslinjat ja niiden yhteydet Itämeren alueeseen
- tuntee Suomen väestö-, sosiaali- ja taloushistoriallisen kehityksen
- ymmärtää suomalaisen sivistyksen yhteydet länsimaiseen kulttuuriin
- oppii arvostamaan suomalaista kulttuuriperintöä
- oppii yhdistämään historialliset kehityslinjat oman kotiseutunsa historiaan ja näkee kehityksen myös yksittäisen ihmisen kannalta.

Keskeiset sisällöt

Esihistoria

- esihistoria ja tulkinnat suomalaisten ja saamelaisten alkuperästä
- asutus, elinehdot, uskonnot ja uskomukset sekä ulkoiset yhteydet

Suomen liittyminen länsieurooppalaiseen kulttuuriyhteisöön ja idästä tulleet vaikutteet

- Suomi idän ja lännen rajalla
- sääty-yhteiskunnan synty
- asutus, elinkeinot, uskonnolliset ja poliittiset muutokset
- Vantaanjoen alajuoksu keskiajalla

Uuden ajan uudet tuulet

- uskonpuhdistus ja keskusvallan voimistuminen
- Helsingin ja kuninkaankartanon perustaminen

Suurvaltakausi

- suurvaltakauden vaikutukset Suomessa
- talous, väestö, koulutus
- Helsinki suurvallan varjossa

Vapauden ja hyödyn aika

- kulttuurillinen ja taloudellinen kehitys
- kustavilaiset uudistukset
- kansallisen tietoisuuden ensi askeleet
- Uusi Helsinki
- Viaporin rakentaminen

6. Kulttuurien kohtaaminen (HI6)

Kurssilla tarkastellaan valinnaisesti jonkin tai joidenkin kulttuuripiirien ominaispiirteitä ja nykyaikaa sekä kulttuurien välistä vuorovaikutusta. Kurssin nimi vaihtelee vuosittain sen mukaan, mitä kulttuurialuetta kulloinkin tarkastellaan. Kulttuuri ymmärretään kokonaisvaltaisena käsitteenä. Käsiteltävät kulttuurialueet valitaan Euroopan ulkopuolelta. Kurssilla ei järjestetä yhtä päättökoetta, vaan arvosana muodostuu pienemmistä osasuorituksista. Kurssista voi saada merkinnän myös koulukohtaisena soveltavana kurssina HI10.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee kulttuurin peruskäsitteitä
- oppii ymmärtämään omasta kulttuuristaan poikkeavan kulttuurin arvomaailmaa ja elämäntapaa
- ymmärtää henkisen kulttuurin, yhteiskuntarakenteen, talouselämän ja luonnonolosuhteiden keskinäisen riippuvuuden
- tuntee tarkasteltavan kulttuurin historiallisen kehityksen sekä sen vuorovaikutuksen muiden kulttuurien kanssa
- oppii analysoimaan kulttuurin erilaisia ilmenemismuotoja esimerkiksi taiteissa, uskonnossa ja sosiaalisissa rakenteissa
- osaa ottaa huomioon kulttuuritaustojen erilaisuuden vuorovaikutustilanteissa.
- kykenee hahmottamaan ja analysoimaan kulttuurien kohtaamisten vaikutuksia molemmille kulttuuripiireille

Keskeiset sisällöt

Tarkasteltavaksi kulttuurialueeksi valitaan yksi tai useampi seuraavista:

- Afrikka
- arktiset kulttuurit
- Australian ja Oseanian alkuperäiskulttuurit
- Intia
- islamin maailma
- Japani
- Kiina
- Korea
- Latalainen Amerikka
- Pohjois-Amerikan alkuperäiskulttuurit

KOULUKOHTAISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

7. Historian eheyttävä kurssi (HI7)

Historian eheyttävä kurssi antaa lukio-opintoja lopettavalle ja ylioppilastutkintoon valmistautuvalle opiskelijalle kokonaiskuvan lukion historian oppimäärän keskeisistä osista.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kertaa lukion pakollisten ja syventävien kurssien oppimäärän keskeiset osat
- varmistuu taidossaan hallita historian keskeisiä käsitteitä
- kehittää taitoaan tulkita historiallisia lähteitä ja arvioida niitä
- oppii luottamaan taitoonsa analysoida historiallista tietoa ja arvioida sitä
- oppii luottamaan taitoonsa ilmaista osaamistaan kirjallisessa muodossa

Keskeiset sisällöt

- historian reaalikoe
- historian hyvä osaaminen
- historian pakolliset ja syventävät kurssit
- historian kurssien keskeiset käsitteet

SOVELTAVAT KURSSIT

8. Maailma nyt – ajankohtaisten tapahtumien taustat ja toimijat (HI8)

Kurssi tarkastelee Suomen ja maailman muuttunutta turvallisuuspoliittista ympäristöä. Se opettaa analysoimaan nykyajan ja lähitulevaisuuden tapahtumia ja tiedostamaan kansainvälisten toimijoiden motiiveja sekä kansalaisen roolin oman ympäristön, maan, Euroopan ja koko maailman kehityksessä. Kurssilla tutkitaan ajankohtaisia kansainvälisiä tapahtumia ja konflikteja, niiden taustoja ja kansainvälisten toimijoiden päätöksentekoa

vaaratilanteissa, esimerkiksi sodan, terrorismin tai ympäristökatastrofin uhatessa. On eduksi, jos kurssi Kansainväliset suhteet (HI3) on suoritettu tai sitä opiskellaan samaan aikaan tämän kurssin kanssa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy arvioimaan mediasta ja muista tietolähteistä saatavaa ajankohtaisia tapahtumia koskevaa tietoa kriittisesti
- pystyy analysoimaan kansainvälisiä konflikteja ja kriisejä
- tuntee erilaisten kansainvälisten toimijoiden roolin maailmanpolitiikassa
- tuntee Suomen ja Euroopan roolin maailmanpolitiikassa
- hahmottaa oman asemansa ja vastuunsa suhteessa maailmanlaajuisiin tapahtumiin

Keskeiset sisällöt

- kansainvälisen toiminnan keskeiset käsitteet
- ajankohtaiset tapahtumat taustoineen
- kansainväliset toimijat
- uhkakuvat ja kriisinhallinta
- turvallisuuspolitiikan tulevaisuuden haasteet

9. Keskiajan elämää ja kulttuuria – soveltava tiedekurssi(HI9)

Kurssin aikana tutustutaan keskiajan ihmisen elämän ja kulttuurin eri puoliin Suomessa ja Euroopassa sekä historian tutkijan ja historian rekonstruoijan työhön. Kurssilla tehdään opintokäyntejä ja tutustutaan alan tutkijoihin ja toimijoihin. Keskiajan aineelliseen ja henkiseen kulttuuriin ja keskiajan jälkeeseen nykymaailmassa tutustutaan sekä teoriassa että käytännön sovellusten avulla. Kurssi toteutetaan yhteistyössä Helsingin yliopiston Historian laitoksen ja Renvall -instituutin tutkijoiden kanssa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu historian tutkijan ja historian rekonstruoijan työhön
- tutustuu keskiaikaisiin alkuperäislähteisiin arkistoissa
- oppii problematisoimaan keskiaikaa koskevia ennakkokäsityksiään
- oppii arvioimaan keskiaikaa koskevaa tietoaan tieteellisen tutkimuksen valossa
- oppii ymmärtämään keskiajan ihmisen ajatustapoja ja tottumuksia ja niiden jättämiä jälkiä opiskelijan omaan aikaan

Keskeiset sisällöt

Jokaisella kurssin toteuttamiskerralla valitaan teema, joka muodostaa opetuksen rungon. Opiskelijan työhön voi kuulua oppimispäiväkirjan, portfolion tai oman tutkielman laatiminen tai oman pienimuotoisen tutkimushakkeen suunnittelu ja toteuttaminen.

Sisällöt suunnitellaan jokaisella toteuttamiskerralla erikseen. Ne liittyvät kuitenkin seuraaviin aihepiireihin:

- aineellinen kulttuuri
- elämäntapa, pukeutuminen ja ruokakulttuuri
- ihmisen maailmankuva
- taide ja tiede
- keskiajan popularisointi esim. elokuvissa ja peleissä

10. Kulttuurien kohtaaminen (HI10)

Niiden opiskelijoiden, jotka ovat suorittaneet kurssin Kulttuurien kohtaaminen (HI6) aiemmin toisiin maanosiin liittyen, on mahdollista osallistua kurssiin ja saada siitä merkintä koulukohtaisena soveltavana kurssina HI10. Kurssin nimi vaihtuu vuosittain samalla tavalla kuin kurssin HI6.

7.2.12. Yhteiskuntaoppi

Viikin normaalikoulun lukion yhteiskuntaopin opetus syventää opiskelijan käsitystä ympäröivästä yhteiskunnasta ja hänen omasta paikastaan siinä. Yhteiskunnan rakennetta ja sen keskeisiä ilmiöitä, valtaa, taloutta ja vaikuttamista, tarkastellaan opiskelijan oman elinympäristön, paikallisyhteisön, suomalaisen yhteiskunnan, Euroopan ja koko maailman näkökulmasta. Yhteiskuntaoppi rakentuu eri yhteiskuntatieteiden ja oikeustieteiden sisällöistä. Se luo opiskelijalle edellytyksiä aktiiviseen ja kriittiseen ajankohtaisten ilmiöiden tutkimiseen, yhteiskunnalliseen toimintaan ja tulevaisuuden vaihtoehtojen arviointiin.

Opetus perustuu keskeisiin yhteiskuntaeettisiin arvoihin, kuten oikeudenmukaisuuteen ja tasa-arvoon, sosiaaliseen vastuuseen, ihmisoikeuksien kunnioittamiseen, työn ja yrittäjyyden arvostukseen sekä aktiiviseen kansalaisuuteen.

Lukion aihekokonaisuudet toteutuvat Viikin normaalikoulun opetuksessa. Yhteiskunnallisen luonteensa mukaisesti yhteiskuntaoppi on historian ohella avainasemassa tuettaessa opiskelijan kasvua aktiiviseksi vastuuta kantavaksi kansalaiseksi. Se antaa hänelle opiskelijana, kuluttajana, työntekijänä, yrittäjänä ja kansalaisyhteiskunnan sekä valtion aktiivisena vaikuttajana välttämättömiä tietoja ja taitoja. Yhteiskuntaoppi tukee hänen pyrkimystään kantaa vastuuta lähiympäristön, kotipaikkakunnan, Suomen, Euroopan ja koko maailman hyvinvoinnista ja turvallisuudesta sekä kestävä kehityksen periaatteiden toteuttamisesta.

Orientoituminen nopeasti muuttuvassa ja globalisoituvassa maailmassa edellyttää kansalaiselta viestintä- ja mediataitoja, joiden karttumista ja modernin teknologian tarjoamien mahdollisuuksien kriittistä arviointia yhteiskuntaopin opetus tukee. Opetus edistää opiskelijan taitoja elää ja toimia yhteiskunnassa, jonka jäsenillä on erilaisia etnisiä taustoja ja toisistaan poikkeavia näkemyksiä arvoista, kulttuurista ja yhteiskunnallisesta toiminnasta. Se edistää rauhaa, suvaitsevaisuutta, erilaisten kulttuurien ymmärtämistä ja vastuullista yhteisten asioiden hoitamiseen ja päätöksentekoon tarvittavien taitojen karttumista.

Opetuksen tavoitteet

Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää yhteiskunnan olemuksen historiallisen kehityksen tuloksena
- tuntee Suomen yhteiskuntajärjestelmän ja talouselämän perusteet ja toimintatavat ja osaa suhteuttaa ne eurooppalaisiin ja kansainvälisiin yhteyksiin
- hallitsee keskeisen yhteiskunnallisen ja taloudellisen käsitteistön
- on selvillä vaikutus- ja osallistumismahdollisuuksista kansalaisyhteiskunnassa ja osaa myös käyttää niitä
- seuraa aktiivisesti mediaa

- pystyy hankkimaan ajankohtaista tietoa eri lähteistä sekä arvioimaan kriittisesti verbaalista, kuvallista ja tilastollista informaatiota
- kykenee muodostamaan itselleen perustellun näkemyksen ristiriitaisista ja arvosidonnaisista yhteiskunnallisista ja taloudellisista kysymyksistä
- saa edellytyksiä vastuuntuntoisen, tasa-arvoa kunnioittavan ja suvaitsevan yhteiskuntakäsityksen rakentamiseen, aktiiviseen kansalaisuuteen ja ekologisesti kestävään vastuulliseen toimintaan.

Suositus kurssien suoritusjärjestykseksi

Kurssien suoritusjärjestys on vapaa.

Kurssien itsenäinen suorittaminen

Kursseja voi opettajan harkinnan mukaan suorittaa itsenäisesti.

Suorittamistapa sovitaan opettajan johdolla. Poikkeuksen muodostavat sellaiset kurssit, joiden työskentelyä ei voi jakaa itsenäiseksi opiskelu- ja työtehtäviksi.

Vastaavuudet siirryttäessä oppimäärästä toiseen

Vastaavuudet arvioidaan tapauskohtaisesti.

Arviointi

Yhteiskuntaopin oppimisen arvioinnissa huomio kiinnitetään oppimäärän asiasisällön ja keskeisten käsitteiden hallintaan, opiskelijan valmiuteen ilmaista tietonsa jäsentyneesti sekä arvioida ja tulkita yhteiskunnallisia ilmiöitä ja eri tavoin esitettyä sanallista, numeerista ja graafista informaatiota kriittisesti. Näitä arvioidaan kurssien yhteydessä monipuolisella koe- ja työnäytöllä sekä itsearvioinnilla. Pakolliset ja syventävät kurssit arvioidaan numeroin 4–10, soveltavat kurssit asteikolla hyväksyty/ hylätty.

Yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa

Yhteistyökumppaneita ovat Helsingin yliopistossa Helsingin normaalilyseo, Soveltavan kasvatustieteen laitos, eri ainelaitokset erityisesti humanistisessa ja valtiotieteellisessä tiedekunnassa, maan muut harjoittelukoulut ja lähiseudun lukiot.

PAKOLLISET KURSSIT

1. Yhteiskuntatieto (YH1)

Kurssi perehdyttää valtiolliseen ja yhteiskunnalliseen järjestelmään ja keskittyy suomalaisen yhteiskunnan analyysiin valtio-opin, sosiaalipolitiikan ja sosiologian käsitteistöä ja teorioita hyödyntäen. Keskeisiä näkökulmia ovat yhteiskunnan perusrakenteen kehitys, valta ja vaikuttaminen. Kurssi pyrkii tukemaan eri kulttuurista peräisin olevien opiskelijoiden taitoa ymmärtää suomalaista yhteiskuntaa ja toimia sen jäsenenä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää suomalaisen yhteiskunnan perusrakenteet
- tuntee kansalaisen perusoikeudet, vaikuttamiskeinot ja mahdollisuudet eri tasoilla ja Suomen poliittisen järjestelmän toiminnan
- omaksuu tasapainoisen ja analyyttisen näkökulman yhteiskuntaan
- tuntee hyvinvointiyhteiskunnan perusteet
- pystyy soveltamaan tietojaan elämänsä suunnitteluun ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen

Keskeiset sisällöt

Suomalaisen yhteiskunnan kehitys

- Suomen väestörakenne
- hyvinvointivaltion rakentuminen
- hyvinvointivaltion mahdollisuudet

Valta

- valta käsitteenä ja vallankäytön muodot
- poliittiset järjestelmät

Vaikuttaminen

- demokratia ja kansalaisyhteiskunta
- vaikuttaminen omassa lähiympäristössä
- globaali vaikuttaminen
- vaikuttamisen haasteet

Oikeusvaltio ja turvallisuusjärjestelmät

- perusoikeudet
- tuomio- ja järjestysvalta
- turvallisuuspolitiikka ja vaihtuvat uhkakuvat

Sosiaalipolitiikka

- tarkoitus, tehtävä ja muodot

2. Taloustieto (YH2)

Kurssi johdattaa ymmärtämään talouselämän toimintaperiaatteita ja perehdyttää kansantalouden keskeisiin rakenteisiin, käsitteisiin ja teorioihin, jotka pohjautuvat taloustieteisiin. Mikro- ja makrotalouden kysymyksiä käsitellään kuluttajan, yritysten ja julkisen sektorin näkökulmasta. Opiskelija saa taitoja tehdä jokapäiväisiä taloudellisia päätöksiä ja tarkastella taloudellisia kysymyksiä ja omia ratkaisujaan ihmisen elinympäristön kannalta. Hän arvioi niitä myös eettiseltä kannalta ja tuntee työnteon ja yrittäjyyden merkityksen kansantaloudelle.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- hallitsee kansantalouden keskeisen käsitteistön ja teorian sekä hahmottaa roolinsa kansantalouden osana ja vaikuttajana
- tutustuu Suomen ja kansainvälisen talouden nykytilaan ja tulevaisuuden näkyymiin

- saa taitoja tehdä jokapäiväisiä päätöksiä
- saa taitoja tarkastella taloudellisia kysymyksiä myös eettiseltä kannalta
- pystyy arvioimaan omia ja yhteiskuntansa taloudellisia ratkaisujaan niiden elinympäristöön kohdistuvien vaikutusten kannalta
- tuntee työnteon ja yrittäjyyden merkityksen kansantaloudelle

Keskeiset sisällöt

Suomalaisten elinkeinot

- alkutuotannosta palveluyhteiskuntaan

Taloudellinen toiminta ja yritykset

- kysyntä, tarjonta ja tasapaino markkinatalouden perustana
- kilpailu ja sen muodot
- yritystoiminta

Talouselämän vaihtelut ja häiriöt

- taloudellinen kasvu
- keynesiläisyys ja monetarismi häiriöiden vaihtoehtoisina ratkaisumalleina

Rahapolitiikka ja rahoitusmarkkinat

- markkinoiden vapautuminen
- rahoitusmarkkinat
- rahapolitiikka ja korko

Julkinen talous ja talouspolitiikka

- verotus ja finanssipolitiikka
- tulopolitiikka

Suomi globaalitaloudessa

- Suomi osana kansainvälistyvää taloutta

Suomen tulevaisuudennäkymät

- uhat ja mahdollisuudet
- taloudellisen kasvun rajat

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

3. Kansalaisen lakitieto (YH3)

Kurssi antaa perustiedot Suomen oikeusjärjestyksestä ja opettaa opiskelijaa valvomaan omia oikeuksiaan sekä hoitamaan yksinkertaiset oikeustoimet itse.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii perustiedot Suomen oikeusjärjestyksestä ja sen keskeisistä periaatteista

- saa perustiedot Suomen tuomioistuinlaitoksesta ja kansalaisen kannalta merkittävistä kansainvälisistä tuomioistuimista
- oppii hoitamaan itse tavanomaisimmat oikeusasiat
- tuntee oikeutensa, etunsa ja velvollisuutensa kansalaisena, työntekijänä ja kuluttajana
- kykenee löytämään ja oppii käyttämään keskeisiä oikeudellisen tiedon lähteitä
- haluaa toimia oikein ja lainmukaisesti

Keskeiset sisällöt

Oikeustiedon perusteet

- Suomen oikeushistoria
- oikeusjärjestys ja oikeusjärjestelmä
- oikeuden peruskäsitteet
- oikeudellisen tiedon hankkiminen

Kansalaisen yleisimmät oikeustoimet

- perheoikeus
- työoikeus
- kuluttajansuoja
- velka, takaus ja maksukyvyttömyys
- asuminen
- muutoksenhaku viranomaisten päätöksiin

Rikos- ja prosessioikeus

- oikeudenkäynti ja sen vaihtoehdot
- rangaistukset
- kansainvälinen oikeus ja siihen vetoaminen

4. Eurooppalaisuus ja Euroopan unioni (YH4)

Kurssi perehdyttää opiskelijat eurooppalaisuuteen, Euroopan unionin kehityshistoriaan, toimintaan ja yksittäisen kansalaisen asemaan yhdentyvässä Euroopassa. Pyrkimyksenä on kannustaa hankkimaan unionia koskevaa vertailevaa tietoa ja osallistumaan ajankohtaiseen Euroopan unionista käytävään keskusteluun. Keskeisiä tarkastelukohteita ovat nuorten opiskelu ja työnteko unionissa ja unionin vaikutus Suomen poliittiseen järjestelmään.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- saa monipuolista ja syventävää tietoa Euroopan unionista ja sen toiminnasta
- oppii toimimaan Euroopan unionin kansalaisena
- tuntee Euroopan unionin tarjoamia etuja ja haittoja, mahdollisuuksia ja uhkia
- osaa hankkia Euroopan unionia ja kansalaisia koskevaa vertailevaa tietoa

- ymmärtää Euroopan yhdentymisen vaikutuksen oman elämänsä ja Suomen poliittisen järjestelmän kannalta.

Keskeiset sisällöt

Eurooppalainen identiteetti

- yhteiset eurooppalaiset arvot
- Euroopan unionin kansalaisuus

Vaikuttaminen ja vallankäyttö Euroopan unionissa

- Euroopan unionin päätöksentekojärjestelmä
- suomalaiset Euroopan unionin päätöksentekojärjestelmässä
- erilaiset jäsenet

Euroopan unionin alueelliset vaikutukset

- nuorten opiskelu ja työnteko Euroopan unionissa
- alueitten unioni kansalaisen näkökulmasta

Euroopan unionin haasteet

- unionin laajeneminen
- yhteinen turvallisuuspolitiikka
- Euroopan unioni ja globaalit järjestelmät

KOULUKOHTAISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

5. Yhteiskuntaopin eheyttävä kurssi (YH5)

Yhteiskuntaopin eheyttävä kurssi antaa lukio-opintoja lopettavalle ja ylioppilastutkintoon valmistautuvalle opiskelijalle kokonaiskuvan lukion yhteiskuntaopin oppimäärän keskeisistä osista.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kertaa lukion pakollisten ja syventävien kurssien oppimäärän
- varmistuu taidossaan hallita yhteiskuntaopin keskeisiä käsitteitä
- oppii luottamaan taitoonsa analysoida yhteiskunnallista tietoa ja arvioida sitä
- oppii luottamaan taitoonsa ilmaista osaamistaan kirjallisessa muodossa

Keskeiset sisällöt

Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat

- yhteiskuntaopin reaalikoe
- yhteiskuntaopin hyvä osaaminen
- yhteiskuntaopin pakolliset ja syventävät kurssit
- yhteiskuntaopin kurssien keskeiset käsitteet

SOVELTAVAT KURSSIT

6. Yritystalous (YH6)

Kurssilla perehdytään käytännön esimerkkien ja yritysvierailujen avulla yrityksen talouteen, yrittäjätoimintaan ja yrityksen suhteisiin eri sidosryhmiin. Kurssi tukee taloustiedon kurssin opiskelua ja pyrkii herättämään mielenkiintoa yrittäjyyteen. Kurssilla hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan yhteyksiä paikalliseen yritystoimintaan. Paikallisia yrityksiä käytetään myös esimerkkiaineistona.

Tavoitteet

Yritystalouden kurssilla opiskelija

- ymmärtää yritystoiminnan merkityksen yhteiskunnassa
- tutustuu yrittäjän ammattiin
- tutustuu erilaisiin yrityksiin ja niiden perustamiseen
- oppii ymmärtämään yrityksen menestymiseen vaikuttavia tekijöitä
- tutustuu yrityksen laskentatoimen pääperiaatteisiin
- oppii tulkitsemaan ja arvioimaan yrityksen tuloslaskelmia ja taseita

Keskeiset sisällöt

Yrittäminen

- yritys ja yrittäjyys
- yrittäjäksi ryhtyminen
- menestyminen yrittäjänä

Yrityksen perustaminen

- liikeidea
- yritysmuodot
- yritystoiminnan luvat ja vakuutukset
- uuden yrityksen rahoitus ja tuet

Yrityksen sidosryhmät

Menestyvä yritys

- kustannuslaskenta
- tuotteen hinnan määrittäminen
- kannattavuus
- maksuvalmius
- vakavaraisuus

Markkinointi

- mitä markkinointi on
- kilpailukeinoja

Yrityksen laskentatoimi

- mihin kirjanpitoa tarvitaan
- mitä kirjanpidosta voi lukea
- yrityksen tuloslaskelma ja tase

7. Vuosi yrittäjänä (YH7)

Kurssilla osallistutaan Nuori yrittäjyys ry:n Vuosi yrittäjänä -ohjelmaan. Kurssilla perustetaan yritys, joka toimii lukuvuoden ajan. Yrityksen osakkaat sijoittavat yritykseen summan rahaa (10-40 euroa), ja vastaavat yrityksen toiminnasta.

8. Tiedekurssi yliopiston yhteiskuntapolitiikan laitoksella (YH8)

Kurssi tarjoaa mahdollisuuden tutustua yliopistotason opiskeluun käytännössä. Se voidaan suorittaa itsenäisesti joko Helsingin yliopiston yhteiskuntapolitiikan laitoksella järjestettävien sosiaalityön luentojen kuuntelulla tai perehtymällä samojen luentojen sisältöön internetissä. Luentotilaisuuksia on 5-10 kappaletta. Arviointi tapahtuu oppimispäiväkirjan perusteella.

Kurssi voidaan hyväksyä osasuorituksena opinto-ohjauksen syventävään kurssiin.

Tavoitteet

Kurssin aikana opiskelija

- perehtyy itsenäiseen yliopisto-opiskeluun
- tutustuu sosiaaliturvan pääpiirteisiin Suomessa

Keskeiset sisällöt

Sisältö määräytyy joka vuosi erikseen Yhteiskuntapolitiikan laitoksen sosiaalityön opetuksen perusteella. Kurssin sisältö valottaa sosiaaliturvan kehitystä ja sitä, miten yhteiskunta pitää huolta vähäväkisistään.

9. Tiedekurssi yliopiston kansataloustieteen laitoksella (YH9)

Kurssi tarjoaa mahdollisuuden tutustua yliopisto-opintoihin käytännössä. Se suoritetaan itsenäisesti osallistumalla yliopiston kansataloustieteen laitoksen järjestämiin luentoihin. Luentotilaisuuksia on 5-10. Arviointi tapahtuu oppimispäiväkirjan perusteella.

Tavoitteet

Kurssin aikana opiskelija

- perehtyy itsenäisesti yliopisto-opetukseen
- tutustuu kansataloustieteen peruskäsitteisiin
- tutustuu kansatalouden ajankohtaisiin kotimaisiin ja kansainvälisiin haasteisiin

Keskeiset sisällöt

Sisältö määräytyy joka vuosi kansantaloustieteen laitoksen tarjoaman ja sen kanssa sovitun opetuksen perusteella.

10. Aktiivinen kansalaistoiminta (YH 10)

Opiskelijalla on mahdollisuus suorittaa lukion soveltava kurssi osallistumalla aktiivisesti oppilaskunnan toimintaan, kestävän kehityksen projekteihin tai muihin aktiivista kansalaisuutta edistäviin hankkeisiin koulussa tai sen ulkopuolella. Opiskelija laatii selvityksen toiminnasta ja omasta panoksestaan siinä, keskustelee oppimastaan ja sopii kurssisuorituksesta siitä vastaavan yhteiskuntaopin opettajan kanssa. Hyväksyminen lukion kurssiksi tapahtuu tapauskohtaisen harkinnan perusteella.

7.2.13. Psykologia

Psykologia perehdyttää opiskelijan psykologiaan tieteenä. Psykologia tutkii ihmisen toimintaa ja selittää sitä psyykkisten, biologisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden vuorovaikutuksena. Psykologinen tieto tukee opiskelijan itsetuntemusta, psyykkistä hyvinvointia ja antaa välineitä ymmärtää toisia, ryhmiä, oppimista, kehityksen monimuotoisuutta ja kasvun yksilöllisyyttä.

Lukion opetussuunnitelman aihekokonaisuudet, aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjäyys, hyvinvointi ja turvallisuus, kestävä kehitys, kulttuuri-identiteetti ja kulttuurin tuntemus, teknologia ja yhteiskunta sekä viestintä ja osaaminen, käyvät esille soveltuvien osien kaikilla kursseilla. Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjäyys käyvät esille erityisesti kognitiivisen ja sosiaalipsykologian, hyvinvointi ja turvallisuus ja kulttuuri-identiteetti kehitys- ja persoonallisuuspsykologian ja teknologia ja viestintä kognitiivisen psykologian kursseilla.

Opetuksen tavoitteet

Opetuksen tiedollinen tavoite on laaja-alainen psykologinen yleissivistys. Siihen kuuluvat psykologian käsitteistön ja psykologisen kysymyksenasettelun tunteminen, perustiedot psykologian suuntauksista ja ihmisen toiminnan ymmärtäminen tutkimukseen perustuvan tiedon ja sitä koskevan keskustelun näkökulmasta. Taidollinen tavoite on tämän tiedon soveltaminen omassa elämässä, ryhmien, yhteiskunnan ja kulttuurin tulkinnassa, kriittisyys, oman ajattelun reflektio sekä valmius keskusteluun ja toimintaan yhteisöissä ja yhteiskunnassa.

Suoritusjärjestys

Kurssit suositellaan suoritettavaksi järjestyksessä: 1,2,3,4,6,5,7.

Itsenäinen suorittaminen

Kurssin voi suorittaa itsenäisesti rehtorin luvalla. Psykologian ensimmäistä kurssia ei voi suorittaa itsenäisesti. Myös itsenäisesti suorittavan on ilmoitauduttava kurssille.

Kurssien arviointi

Kurssit arvioidaan arvosanoin 4-10. Kurssin alussa sovitaan arvioinnissa painottuvista asioista. Arvosanan muodostavat esimerkiksi kurssikoe, -työ, tutkielma, oppimispäiväkirja ja tuntiaktiivisuus.

Yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa

Kurssien osaksi voidaan hyväksyä muissa oppilaitoksissa, esimerkiksi Helsingin yliopiston käyttäytymistieteellisessä tiedekunnassa suoritettuja psykologian opintoja ja opetuksen seuraamista. Korvaavuus sovitaan erikseen.

PAKOLLINEN KURSSI

1. Psyykkinen toiminta, oppiminen ja vuorovaikutus (PS1)

Psykologian ensimmäisen kurssi tutustuttaa psykologiaan tieteenä, sen käsitteistöön, kysymyksenasetteluun, osa-alueisiin ja suuntauksiin. Opiskelija perehtyy psykologian käsitykseen ihmisen toiminnan luonteesta, oppimisen psykologiaan ja sosiaalipsykologiaan. Keskeisiä aiheita ovat psyykkisen toiminnan selittäjät, kognitio, emootio ja motivaatio, tieteellisen tutkimuksen tunnuspiirteet, psykologian tutkimusmenetelmät, ihmisen toiminnan selittäminen eri näkökulmista (psykologian suuntauksat), oppimisen taustatekijät, oppimisprosessi, oppimiskulttuurit, ihmisen toiminta ryhmän jäsenenä, sosiaalisen toiminnan jäsentäminen, ryhmän elämänkaari ja vuorovaikutustaidot.

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

2. Ihmisen psyykinen kehitys (PS2)

Kurssi käsittelee psyykkistä kehitystä elämänkaaren eri vaiheissa. Opiskelija tutustuu yksilön psyykkisen kehityksen osa-alueisiin ja taustatekijöihin, biologisiin, psykologisiin, sosiaalisiin ja kulttuurisiin muuttujiin. Pyrkimyksenä on ymmärtää kehityksen laaja-alaisuutta, moniselitteisyyttä, kehitystekijöiden keskinäistä vuorovaikusta, riippuvuutta sekä kehityksen yksilöllisyyttä ja monimuotoisuutta. Kurssilla tutustutaan kehityspsykologian klassisiin ja ajankohtaisiin teorioihin ja kehityspsykologisen tutkimuksen malleihin.

Kurssi lisää tietoa yksilön kehityksestä, opiskelijan omasta kehityksestä, kehityksen haasteista ja niihin vaikuttamisen mahdollisuuksista.

3. Ihmisen tiedonkäsittelyn perusteet (PS3)

Kognitiivisen psykologian kurssi käsittelee ihmisen tiedonkäsittelyä. Opiskelija tutustuu aivojen, hermoston ja hermosolun rakenteeseen ja toimintaan, kognitiivisiin toimintoihin (tarkkaavaisuus, havaitseminen, muisti) sekä vireyttä, nukkumista, unta ja tietoisuutta koskevaan tutkimukseen ja keskusteluun. Aiheisiin kuuluvat kognitiivisen toiminnan häiriöt, aivovauriot, aivojen plastisiteetti, aivotutkimusmenetelmät, kuntoutus ja niitä koskevat tapausesimerkit.

Kurssi tarjoaa välineitä ihmisen tiedonkäsittelyn monipuoliseen ymmärtämiseen ja sitä koskevien vuorovaikutussuhteiden hahmottamiseen. Pyrkimyksenä on perehtyä kognitiivisen tutkimuksen tuloksiin ja sovelluksiin syvällisesti.

4. Motivaatio, tunteet ja älykäs toiminta (PS4)

Kurssi tarjoaa syventävää tietoa motiiveista, tunteista ja taitavasta ajattelusta sekä ihmisen toiminnasta yhtäältä tietoisesta ohjauksesta, toisaalta tiedostamattomien tekijöiden alaisena. Opiskelija tutustuu motivaatiota ja emootioita koskeviin klassisiin ja ajankohtaisiin teorioihin, motivaatiota ja emootioita koskevaan tutkimukseen ja ymmärtää miten tiedonkäsittely, tunteet ja motiivit muodostavat monivaikutteisen kokonaisuuden. Ajattelu, asiantuntijuus, ongelmanratkaisu, päätöksenteko, älykkyys, yksilölliset erot ja luovuus kuuluvat aiheisiin.

Opiskelumenetelmissä painottuvat keskustelu, pohdinta ja tutkiminen yhdessä.

5. Persoonallisuus ja mielenterveys (PS5)

Psykologian viides kurssi on johdanto persoonallisuus- ja mielenterveyden psykologiaan. Opiskelija ymmärtää persoonallisuuskäsitteen laaja-alaisuutta ja tutustuu lähestymistapoihin, joiden kautta persoonallisuusteoriat ovat syntyneet. Persoonallisuuden määrittelyä, selittämistä ja tutkimista käsitellään psykologian eri suuntausten näkökulmasta.

Toinen laaja aihekokonaisuus on mielenterveys. Opiskelija tuntee mielenterveyden määrittelyn vaikeuden ja ymmärtää miten biologiset, psyykkiset, sosiaaliset ja kulttuuriset tekijät ovat yhteydessä mielenterveyteen. Tavoitteena on tunnistaa mielenterveyden häiriöitä, tuntee niiden hoitomuotoja ja tietää psyykkistä hyvinvointia ylläpitäviä keinoja.

KOULUKOHTAISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

6. Johdatus sosiaalipsykologian perusteisiin ja tutkimuksen tekemiseen (PS6)

Kurssi syventää tietoa sosiaalipsykologiasta ja tieteellisestä tutkimuksesta. Sen aikana tehdään tai aloitetaan tutkielma kiinnostavasta sosiaalipsykologian aiheesta yksin tai yhdessä toisen kanssa. Kurssi ohjaa itsenäiseen tiedonhankintaan, kriittisyyteen, keskusteluun menetelmistä, tieteellisen tutkielman kirjoittamiseen ja keskusteluun tuloksista. Kurssi ja tutkielma yhdessä ohjaavat pohdintaan tieteellisen tutkimuksen tavoitteista, rajoista ja mahdollisuuksista.

Tutkielmien aiheisiin kuuluvat mm. ryhmä, roolit, johtajuus, valta, stereotypiat, arvot, normit, asenteet ja ennakkoluulot.

7. Psykologian eheyttävä kurssi (PS7)

Kurssi kertoo lukion kurssien sisällön ja valmentaa ylioppilaskirjoituksiin ja jatko-opintoihin. Kurssin aikana harjoitellaan reaalikokeen kysymyksiin vastaamista.

7.2.14. Musiikki

Lukion musiikinopetus perustuu ajatukselle, että musiikki on merkittävä osa ihmisen kulttuuria. Musiikinopetus tähtää siihen, että opiskelija tiedostaa musiikkisuhteensa ja syventää sitä. Omakohtainen musiikkisuhde vahvistaa itsetuntemusta ja kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä tukee itsetuntoa. Opiskelija oppii ymmärtämään musiikin monenlaisia ilmenemismuotoja ja merkityksiä. tehtävänä on tarjota elämyksiä, taitoja ja tietoja, jotka lisäävät opiskelijan musiikillista sivistystä ja rohkaisevat häntä elinikäiseen musiikin harrastamiseen.

Musiikinopetuksessa on keskeistä opiskelijan oma ilmaisu, luovuus, vuorovaikutustaidot ja myönteiset kokemukset. Musiikillinen osaaminen, ajattelu ja kyky oman toiminnan arviointiin kehittyvät vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Yhdessä musisoiminen on ainutlaatuista ryhmätoimintaa, joka vahvistaa sosiaalisia ja kommunikaatiotaitoja. Musiikin tuottaminen – laulaminen, soittaminen ja musiikillinen keksintä – ja kuunteleminen ovat opetuksen keskeisiä sisältöjä. Oppisisältöjen valinnassa otetaan huomioon opiskelijoiden erilainen suuntautuminen ja lähtötaso. Musiikin kursseilla pyritään tarjoamaan jokaiselle mielekkäitä musiikillisia tehtäviä.

Taideaineena musiikin tulee tukea ja luoda koulun kulttuuritoimintaa. Lukion musiikinopetuksen yhtenä tavoitteena on mahdollistaa Viikin normaalikoulun runsaan ja monipuolisen juhlaperinteen jatkuminen ja erilaisten näyttämöproduktioiden toteuttaminen.

Musiikinopiskelu syventää oman ja muiden kulttuurien tuntemusta. Se auttaa arvostamaan kulttuurien monimuotoisuutta ja ymmärtämään kulttuurien- ja taiteidenvälistä vuorovaikutusta. Opiskelija saa valmiuksia taiteelliseen työskentelyyn, aktiiviseen kulttuurivaikuttamiseen, teknologian hyödyntämiseen musiikin alalla ja median tarjonnan kriittiseen tarkasteluun.

Opiskelijalla on mahdollisuus suorittaa musiikin päättötyönä lukion musiikkidiplomi, joka pohjautuu lukioaikana suoritettuihin musiikin kursseihin sekä osallistumiseen koulun muuhun musiikkitoimintaan.

Opetuksen tavoitteet

Musiikinopetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- tiedostaa oman suhteensa musiikkiin ja kykenee arvioimaan sitä sekä oppii arvostamaan erilaisia käsityksiä musiikista
- oppii ilmaisemaan itseään musiikillisesti, laulaen ja soittaen
- osaa toimia vastuullisesti ja pitkäjänteisesti aktiivisessa vuorovaikutuksessa ryhmän kanssa
- oppii hyödyntämään teknologian tarjoamia mahdollisuuksia musiikin tekemisessä
- kehittää taitoaan kuunnella musiikkia ja tulkita kuulemaansa, myös musisoidessaan
- syventää tietojaan musiikin eri tyyleistä, lajeista ja historiasta
- tunnistaa oman kulttuuri-identiteettinsä sekä oppii ymmärtämään musiikkikulttuurien monimuotoisuutta ja toimimaan kulttuurien välisessä vuorovaikutuksessa

- oppii ymmärtämään musiikin ja äänen merkitystä mediassa
- osaa asettaa musiikinopiskelulle tavoitteita ja arvioida niiden toteutumista.

Suositus kurssien suoritusjärjestykseksi

Pakolliset kurssit suoritetaan opetussuunnitelman mukaisessa järjestyksessä.

Kurssien itsenäinen suorittaminen

Kurssien itsenäisestä suorittamisesta ja suoritustavasta sovitaan erikseen kutakin kurssia opettavan opettajan kanssa.

Kurssien arviointi

Musiikinopetus tarjoaa samanaikaisesti useita tapoja kehittää opiskelijoiden muusikkoutta ja musiikillista osaamista. Kukin opiskelija syventää musiikillisia valmiuksiaan sekä itsenäisesti että ryhmän kanssa. Nämä musiikinopiskelun erityispiirteet edellyttävät jatkuvaa ja monipuolista arviointia, jolla suunnataan ja tarkennetaan oppimisprosessin kulkua. Arviointi tukee myönteisesti opiskelijan musiikillista edistymistä ja hänen musiikkisuhteensa syventymistä.

Luottamuksellisessa ja turvallisessa ilmapiirissä tapahtuva arviointi kohdistuu koko musiikinopiskelun prosessiin ja opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumiseen. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan lähtötaso sekä se, että opiskelijan osaaminen voi ilmetä millä tahansa musiikin osa-alueella. Opiskelijan itsearviointi on oleellinen osa arviointia. Musiikissa arvioidaan opiskelijan musiikillista toimintaa koulussa, ei hänen musikaalisuuttaan. Kaikki pakolliset ja syventävät kurssit arvioidaan numeroin.

Yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa

Viikin normaalikoulun lukion musiikinopetus tekee yhteistyötä Helsingin yliopiston ja Sibelius-Akatemian kanssa opetusharjoittelun järjestämisen puitteissa sekä muissa luontevissa yhteyksissä. Yhteyksiä pidetään yllä myös Viikin lähiseutujen oppilaitosten kuten Pop- & Jazzkonservatorion kanssa.

PAKOLLISET KURSSIT

1. Musiikki ja minä (MU1)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija löytää oman tapansa toimia musiikin alueella. Hän pohtii oman musiikkisuhteensa kautta musiikin merkitystä ihmiselle ja ihmisten väliselle vuorovaikutukselle. Hän tutkii omia mahdollisuuksiaan musiikin tekijänä ja tulkitsijana, kuuntelijana sekä kulttuuripalvelujen käyttäjänä.

Opiskelija kehittää äänenkäyttöään ja soittotaitojaan musiikillisen ilmaisun välineenä. Kurssilla syvennetään musiikin peruskäsitteiden tuntemusta monipuolisten työtapojen avulla. Opiskelija oppii tarkkailemaan ääniympäristöään ja perehtyy kuulonhuoltoon.

2. Moniääninen Suomi (MU2)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan suomalaista musiikkia, sen eri lajeja ja vahvistaa omaa kulttuurista identiteettiään. Opiskelija tutkii erilaisia Suomessa esiintyviä musiikkikulttuureja ja niiden sisäisiä osakulttuureita ja oppii ymmärtämään niiden taustatekijöitä, kehitystä ja olennaisia piirteitä. Kurssilla tarkastellaan eurooppalaisen taidemusiikin vaikutuksia suomalaiseen musiikkikulttuuriin.

Opiskelussa käytetään monipuolisia työtapoja, erityisesti musisointia ja kuuntelua. Musisoitaessa kiinnitetään huomiota oman ilmaisun sekä kuuntelu- ja kommunikointivalmiuksien kehittämiseen.

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

3. Ovet auki musiikille (MU3)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan itselleen vieraita musiikinlajeja ja musiikkikulttuureja sekä ymmärtää musiikin kulttuurisidonnaisuutta. Hän tarkastelee eri musiikkikulttuurien käytäntöjen samankaltaisuutta tai erilaisuutta ja oppii ymmärtämään, miten jokainen kulttuuri määrittelee itse oman käsityksensä musiikista. Kurssilla tutustutaan syvällisesti joihinkin musiikinlajeihin tai musiikkikulttuureihin. Opiskelija kehittää musisointitaitojaan monipuolisesti soittaen, laulaen ja liikkuen.

4. Musiikki viestii ja vaikuttaa – kohti musikaalia (MU4)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija tutustuu musiikin käyttöön ja vaikutusmahdollisuuksiin eri taidemuodoissa ja mediassa. Opiskelija perehtyy musiikin osuuteen esimerkiksi elokuvassa, näyttämöllä, joukkoviestimissä ja Internetissä sekä tutkii musiikin yhteyttä tekstiin, kuvaan ja liikkeeseen. Sisältöjen tarkastelussa painottuu monipuolisuus. Musiikin vaikuttavuutta tutkitaan analysoimalla olemassa olevaa tai itse tuotettua materiaalia.

5. Musiikkiprojekti 1 (MU5)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii suunnittelemaan ja toteuttamaan ryhmässä tai itsenäisesti musiikillisen kokonaisuuden, jossa hän käyttää aiemmin hankkimiaan tietoja ja taitoja. Kyseessä voi olla esimerkiksi pienimuotoinen konsertti, musiikkivideo, äänite tai taiteiden välinen projekti.

SOVELTAVAT KURSSIT

6. Vapaa säestys (MU6)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii säestämään sointumerkeistä kitaralla tai pianolla erityylisiä kappaleita. Lisäksi tutustutaan improvisointiin sekä opitaan ymmärtämään ja käyttämään soinnutuksen pääperiaatteita. Kurssilla hankitaan valmiuksia monen eri alan jatko-opinnoissa tarvittaviin säestystaitoihin.

7. Pop- ja rock-musisointi 1 (MU7)

Kurssin tavoitteena on ryhmän yhteismusisointitaitojen (soitto / laulu) kehittäminen. Monipuolisen ohjelmiston avulla tutustutaan eri musiikkityylien

soitto- ja tulkintatapoihin. Kurssilla perehdytään studiotyöskentelyn perusteisiin.

8. Poplaulu 1 (MU8)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija saa ohjausta solistiseen lauluun, äänenmuodostukseen ja terveeseen äänenkäyttöön. Opiskelija oppii populaarimusiikin fraseerausta sekä tutustuu mikrofonilaulun tekniikkaan. Kurssilla perehdytään moniääniseen lauluun lauluyhtyeenä ja haetaan rohkeutta ilmaisuun ja esittämiseen.

9. Abiso! (MU9)

Kurssi sisältää monipuolista musisointia, erilaisten projektien toteuttamista sekä musiikillisten valmiuksien hankkimista tulevaa opiskelua ja musiikin harrastamista varten. Lisäksi tutustutaan pääkaupunkiseudun taidekorkeakouluihin sekä musiikkioppilaitosten tarjoamiin jatko-opintomahdollisuuksiin.

10. Musiikin lukiodiplomi (MU10)

Musiikin lukiodiplomin suorittaminen perustuu koko lukioaikaisen musiikin opiskeluun. Opiskelun raportoinnin lisäksi diplomiin kootaan näytteitä musiikin harrastamisesta ja opiskelusta.

11. Musiikin teknologia (MU11)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija perehtyy musiikin teknologian perusteisiin. Kurssilla tutustutaan erityisesti äänen toistamiseen ja tallentamiseen sekä valmiin äänitallenteen jatkokäsittelyyn aina CD- tai DVD-levyksi asti. Musiikkiteknologian peruskäsitteitä ja vaikutusmahdollisuuksia eri medioissa tutkitaan itse tuotetun tai olemassa olevan materiaalin avulla.

12. Musiikkiprojekti 2 (MU12)

Sisältö kuten Musiikkiprojekti 1:ssä, mutta syventäen.

13. Musiikkiprojekti 3 (MU13)

Kurssi syventää Musiikkiprojekti 1:n ja Musiikkiprojekti 2:n sisältöjä.

14. Pop- ja rockmusisointi 2 (MU14)

Sisältö kuten Pop- ja rockmusisointi 1:ssä, mutta syventäen.

15. Poplaulu 2 (MU15)

Sisältö kuten Poplaulu 1:ssä, mutta syventäen.

16. Kuoro (MU16)

Osallistuminen Norssikuoron toimintaan.

7.2.15. Kuvataide

Lukion kuvataideopetuksessa opiskelija oppii tulkitsemaan, arvostamaan ja arvottamaan omaa ja muiden kuvallista kulttuuria. Kuvataideopetuksen tarkoituksena on kehittää opiskelijan ymmärrystä yhteiskunnan ja ympäristön visuaalisista ilmiöistä ja niiden merkityksistä. Omakohtainen taiteellinen työskentely antaa opiskelijalle mahdollisuuden taiteesta nauttimiseen, onnistumisen kokemuksiin ja itselle tärkeiden asioiden ilmaisemiseen. Opetuksessa tuetaan opiskelijan mielikuvituksen, luovan ajattelun ja assosiaatiokyvyn kehittymistä. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan ja perustelemaan esteettisiä ja eettisiä arvovalintojaan omassa elämässä, kuvataiteessa, mediassa ja kulttuuriympäristössä. Opetuksen keskeisenä tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää taiteen merkityksen omassa elämässään ja yhteiskunnassa. Opetuksessa syvennetään visuaalisen kulttuurin yleissivistyksen perusteita ja luodaan riittävät edellytykset jatko-opinnoille.

Opetuksen sisältöjä ovat kuvailmaisuus ja kuvallinen ajattelu, taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen, ympäristön suunnittelu, arkkitehtuuri ja muotoilu sekä median visuaaliset tekstit.

Opetuksessa pyritään oppiaineen sisäiseen integraatioon, jossa taidolliset ja tiedolliset sisällöt täydentävät toisiaan. Oppisisällöistä rakennetaan teemallisia kokonaisuuksia ja opetuksessa tehdään yhteistyötä eri taiteen- ja tieteenalojen kanssa. Opetuksen lähtökohtana on oma kokemus, jonka pohjalta opiskelija toteuttaa monipuolisia kuvien tuottamis- ja tulkintaprosesseja. Oppiaineiden välistä yhteistyötä tehdään kouluympäristön viihtyvyyden ja kulttuuritoiminnan lisäämiseksi.

Opetuksen tavoitteet

Kuvataiteen opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- oppii tunnistamaan, ymmärtämään ja arvottamaan kuvataidetta ja visuaalista kulttuuria
- tuntee kuvataiteen ja visuaalisen kulttuurin keskeisiä käsitteitä ja osaa täyttää niitä taideteosten, visuaalisten viestien sekä omien ja toisten töiden tulkinnassa ja arvioinnissa
- harjaantuu tavoitteelliseen kuvataiteelliseen työskentelyyn ja itsearviointiin sekä yhteistyöhön
- oppii valitsemaan ja käyttämään tarkoituksenmukaisesti eri materiaaleja tekniikoita ja välineitä kuvallisessa ilmaisussaan
- tuntee nykytaidetta ja kuvataiteen historiaa.
- ymmärtää mediakulttuuria ja sen vaikutusta ihmiseen ja yhteiskuntaan
- oppii mediatuotannon visuaalisen sisällön suunnittelua, tuottamista ja esteettistä arviointia ja osaa soveltaa mediateknologiaa omassa kuvallisessa työskentelyssään
- tuntee arkkitehtuurin, muotoilun ja esinekulttuurin visuaalista kieltä ja historiaa.
- tiedostaa oman toimintansa vaikutukset luontoon, kulttuurimaisemaan, rakennettuun ympäristöön ja niitä koskevaan suunnitteluun ja päätöksentekoon
- osaa käyttää ja arvostaa kulttuuripalveluja.

Arviointi

Kuvataiteen arviointi on pitkäkestoista ja vuorovaikutteista. Arviointi antaa tietoa opiskelijan edistymisestä ja samalla kannustaa häntä ilmaisemaan itseään rohkeasti luottaen omaan kuvalliseen ilmaisuunsa.

Kuvataideopetuksen tulee kehittää opiskelijan itsearviointitaitoja. Arvioinnin kohteina ovat työprosessit, työskentelyn tulokset, sisällölliset, ilmaisulliset ja tekniset taidot ja kyky soveltaa teoriatietoa omassa ilmaisussaan.

Kuvataidekurssien arvioinnissa otetaan huomioon kuvalliset ja kirjalliset yksilö- ja ryhmätehtävät, luonnokset, itsenäisesti suoritettavat tehtävät ja yleinen aktiivisuus. Kurssin päätteeksi opiskelijalle järjestetään lyhyt henkilökohtainen palautepalaveri, jossa hänellä on mahdollisuus kertoa myös työskentelynsä itsearviointista. Kaikki pakolliset ja syventävät kurssit arvioidaan numeroin.

PAKOLLISET KURSSIT

1. Minä, kuva ja kulttuuri (KU1)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii ilmaisemaan itseään kuvataiteen keinoin ja tekemään omakohtaisia ratkaisuja. Hän oppii käyttämään taiteen käsitteistöä tarkastellessaan ja arvioidessaan sekä omia ja muiden opiskelijoiden, että taiteen ja median kuvia. Opiskelija oppii tarkastelemaan visuaalisen kulttuurin ilmiöitä kriittisesti ja tulkitsemaan niiden sisältöjä, muotoja ja merkityksiä yksilön ja yhteiskunnan kannalta sekä soveltamaan oppimaansa omassa työskentelyssään. Hän ymmärtää kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksen omassa elämässään ja yhteiskunnassa.

Keskeiset sisällöt: Tutustutaan erilaisiin taidekäsitteisiin: mitä taide on yksilön ja yhteiskunnan kannalta. Tutustutaan taiteen historiaan ja taiteeseen kulttuurien tulkina. Kurssilla piirretään, maalataan, työstetään kolmiulotteisia teoksia ja käytetään digitaalisen kuvan mahdollisuuksia. Harjoitellaan kuvan rakentamisen keinoja: sommittelu, muoto, väri, liike, tila ja aika. Tulkitaan ja analysoidaan kuvaa kuvallisina ja sanallisina keinoin.

2. Ympäristö, paikka ja tila (KU2)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii muotoilun ja arkkitehtuurin perusteita, ilmaisutapoja, materiaalintuntemusta, estetiikkaa ja suunnitteluprosesseja. Hän oppii ympäristön suunnittelussa ja muotoilussa tekemään havaintoja eri näkökulmista, kuten esteettiseltä ja eettiseltä sekä sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävän kehityksen kannalta. Oppilas oppii tarkastelemaan ympäristöä sekä luonnonvaraisena että rakennettuna. Hän ymmärtää taiteen merkityksen ympäristösuunnittelussa ja laajemmin visuaalisessa kulttuurissa.

Keskeiset sisällöt: Harjoitellaan erilaisia tapoja ja tekniikoita lähestyä rakennettua ja luonnonympäristöä kuvallisesti piirtämällä, maalaamalla, rakentelemalla ja valokuvaten. Tutustutaan käsite- ja ympäristötaiteeseen. Tutustutaan arkkitehtuurin ja muotoilun peruskäsitteisiin. Lähiympäristön ja Helsingin arkkitehtuuriin tutustutaan opintokäynneillä. Vierailaan Designmuseossa.

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

3. Media ja kuvien viestit (KU3)

Tavoitteet

Oppilas oppii käyttämään erilaisia kuvia ja tekniikoita eri viestintäympäristöissä oman ilmaisunsa välineenä. Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii erittelemään ja tulkitsemaan median kuvaaman maailman suhdetta kulttuuriin ja todellisuuteen. Hän ymmärtää kuvailmaisun vaikutuskeinoja mediassa. Hän oppii analysoimaan ja kehittämään omaa mediasuhdettaan.

Keskeiset sisällöt: Kurssilla tutustutaan kuvaan mediassa: valokuvaus, elokuva, kuvajournalismi, mainonta, viihteen kuvat, populaarikulttuuri, sarjakuva ja www-sivujen visuaalinen suunnittelu. Harjoitellaan graafista suunnittelua: taittoa ja typografiaa.

4. Taiteen kuvista omiin kuviin (KU4)

Tavoitteet

Kurssilla tehdään kuvia ja tutustutaan erilaisiin piirustus- ja maalaustekniikoihin. Opiskelija käyttää omassa ilmaisussaan hyväkseen eri aikojen ja kulttuurien kuvamaailmaa. Kurssin tavoitteena on, että opiskelija hahmottaa kuvataiteen historian pääpiirteitä teemallisesti ja kronologisesti. Hän ymmärtää kuvataiteen sisältöjä ja ilmaisutapoja eri aikoina ja eri kulttuureissa.

Keskeiset sisällöt: Kurssilla piirretään, maalataan ja tehdä kuvia monin eri tekniikoin. Kurssin aikana vierailaan taidenäyttelyissä ja tutustutaan taiteen historiaan. Kurssi sopii erityisesti kuvataiteen lukiodiplomin tekemistä suunnitteleville sekä taide-, suunnittelu- ja viestintäalojen opintoja harkitseville.

5. Nykytaiteen työpaja (KU5)

Tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija syventyy itselleen tärkeäksi katsomaansa visuaalisen ilmaisun alueeseen. Opiskelija oppii seuraamaan ja arvioimaan nykytaiteen ajankohtaisia ilmiöitä. Hän oppii ymmärtämään ja käyttämään nykytaiteen keinoja työskennellessään erilaisten ilmiöiden parissa.

Keskeiset sisällöt: Opiskelija tutustuu nykytaiteen taustalla vaikuttaviin ilmiöihin. Hän tutustuu nykytaiteeseen ajankohtaisissa näyttelyissä ja tulkitsee näkemäänsä ja kokemaansa kuvallisesti

KOULUKOHTAISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

6. Piirustus ja maalaus 1 ja 2 (perus. ja jatkokurssi) (KU6)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija syventyy piirustuksen ja maalauksen ilmaisumahdollisuuksiin ja erilaisiin tekniikoihin. Hän harjaantuu työskentelemään tavoitteellisesti ja syventää piirustus- ja maalaustaitojaan .

Keskeiset sisällöt: Kurssilla harjoitellaan havainnosta ja mielikuvien pohjalta piirtämistä ja maalaamista. Harjoitellaan prosessinomaista työskentelyä luonnostelemalla ja kehittämällä omia kuvallisia ideoita. Tutustutaan erilaisten piirtimien ominaisuuksiin, mm. hiili, kynät, tussi ja liidut. Tutustutaan maalaustekniikoihin, kuten öljy-, guassi- ja akryylimaalaukseen osallistujien suuntautumisen mukaisesti.

7. Poistettu kurssi

8. Valokuva (KU8)

Tavoitteet

Kurssilla opiskellaan valokuvausta. Opiskelija oppii käyttämään järjestelmäkameran mahdollisuuksia ja vedostamaan mustavalkoisia valokuvia pimiössä. Hän tutustuu digitaalikameran ominaisuuksiin ja oppii kuvankäsittelyohjelmalla korjailemaan ja yhdistelemään digikameralla otettuja kuviaan. Kurssin tavoitteena on tutustuttaa opiskelija valokuvan historiaan. Hän tutustuu valokuvakulttuurin eri muotoihin ja tunnistaa valokuvan lajityypit sekä oppii arvioimaan ja tulkitsemaan valokuvia.

Keskeiset sisällöt: Harjoitellaan järjestelmäkameran toimintoja ja kuvataan erilaisiin tarkoituksiin sekä yksittäisiä otoksia, että kokonaisia sarjoja. Kuvataan pieniä harjoituksia, jotka sitten itse vedostetaan pimiössä. Vierailaan valokuvanäyttelyissä ja/tai valokuvastudiossa. Kootaan valokuvaportfolio.

9. Elokuva ja videokurssi (KU9)

Tavoitteet

Opiskelija oppii suunnittelemaan ryhmässä lyhytelokuvan käsikirjoituksesta valmiiksi editoiduksi lyhytelokuvaksi. Hän tutustuu myös videotaitteeseen. Opiskelija harjaantuu käyttämään elokuvan ja videon teossa tarvittavaa tekniikkaa: kuvaamista ja editointia. Opiskelija tutustuu elokuvakerrontaan: aika, tila, paikka, liike, rytmi, ja ääni.

Keskeiset sisällöt: Ideoidaan, käsikirjoitetaan, kuvataan ja editoidaan lyhytelokuvia ryhmätyönä. Analysoidaan elokuvia.

10. Poistettu kurssi

11. Poistettu kurssi

12. Musikaalin lavastus, maskeeraus, valosuunnittelu ja graafinen suunnittelu (KU12)

Tavoitteet

Kurssin avulla opiskelija tutustuu valintansa mukaan joko teatterilavastukseen, -maskeeraukseen, valosuunnitteluun tai graafisen suunnitteluun.

Keskeiset sisällöt: Kurssi toteutetaan yhteistyössä musiikin produktiokurssin kanssa. Kurssilla suunnitellaan ja toteutetaan koulun musikaaliproduktion

visualisointi. Opiskelija suunnittelee ja toteuttaa valitsemansa osa-alueen ryhmätyönä.

13. Arkkitehtuuri (KU13)

Tavoitteet

Opiskelija tutustuu arkkitehtuurin ja tilasuunnittelun perusteisiin. Opiskelija tutustuu ja oppii käyttämään arkkitehtuurin käsitteitä. Hän oppii ymmärtämään rakennetun ympäristön merkityksen ja arvostamaan eri aikakausien rakennuksia ja arvioimaan arkkitehtuurin laatua ja kestävyyttä.

Keskeiset sisällöt: Kurssilla vierailaan rakennustaiteen museossa ja arkkitehtitoimistossa. Tutustutaan Helsingin merkittäviin arkkitehtuurikohteisiin eri aikakausilta ja tallennetaan niitä piirtämällä, valokuvaamalla ja videoimalla. Harjoitustehtävänä suunnitellaan tila, piirretään se käsin tai tietokoneella, ja rakennetaan pienoismalli.

SOVELTAVAT KURSSIT

14. Kuvataiteen lukiodiplomi (KU14)

Kuvataiteen lukiodiplomi on näyttökoe, jossa tehdään yhden kurssin kuluessa vuosittain julkistettavien tehtävävaihtoehtojen pohjalta kuvallinen työ. Työn ohella kootaan kuvallinen ja kirjallinen portfolio, jossa opiskelija osoittaa kuvataiteen ja visuaalisen kulttuurin tuntemustaan ja pohtii työskentelyään kuvallisen kulttuurin kentässä. Kuvataiteen lukiodiplomin suorittaminen edellyttää, että opiskelija on suorittanut vähintään neljä kuvataiteen kurssia. Kuvataiteen lukiodiplomi arvioidaan asteikolla 1-5. Diplomityön arvioi oman opettajan lisäksi koulun ulkopuolinen alan asiantuntija. Kurssista saa erillisen todistuksen.

15. Median lukiodiplomi (KU15)

Median lukiodiplomin tavoitteena on edistää erilaisten viestintätaitojen hallintaa. Median lukiodiplomin pohjana on opiskelijan lukioaikana suorittama vähintään viisi mediaan liittyvää kurssia: viestinnän peruskurssi (voi olla myös OPH Median maailma-verkkokurssi), kolme muuta opetussuunnitelmassa eri oppiaineitten määrittelemää viestinnän kurssia ja lukiodiplomikurssi loppuaineeseen. Lukiodiplomikurssin aikana työstetään lukiodiplomityö, (video- tai multimediaesitys, lehtityö, radio- tai tv-työ jne.) laaditaan työsuunnitelma ja mediaelämäkerta sekä kirjoitetaan essee, joka sisältää itsearvioinnin. Lukiodiplomityö ja muu materiaali kootaan arviointia varten portfolioiksi. Mediadiplomi arvioidaan asteikolla 1-5. Diplomityöt arvioi oman opettajan lisäksi koulun ulkopuolinen alan ammattilainen. Kuvataiteessa mediadiplomin pohjakurssit ovat KU3, KU8, KU9 ja KU12. Äidinkielen pohjakurssit ovat ÄI4, ÄI9 ja ÄI11. Tietotekniikassa pohjakurssi on TI3.

7.2.16. Liikunta

Liikunnanopetuksen tehtävänä on edistää terveellistä ja aktiivista elämäntapaa sekä ohjata opiskelijaa ymmärtämään liikunnan merkitys fyysiselle, psyykkiselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille. Liikunnan myönteiset kokemukset vahvistavat psyykkistä vireystilaa ja jaksamista koulutyössä sekä toimivat hyvän itsetunnon vahvistajana. Liikunta on toiminnallinen oppiaine, jossa kehitetään opiskelijoiden fyysimotorisia ominaisuuksiaan sekä tuetaan heidän tasapainoista kasvuaan ja kehitystään. Koulumme toiminta-ajatuksen mukaan liikunnan opetuksessa pyritään korostamaan oppimisen ja tavoitteellisen liikunnan tuottamaa iloa ja tyydytystä, reilua ja oikeudenmukaista käyttäytymistä sekä yhdessä työskentelyä rauhallisessa ja turvallisessa ilmapiirissä. Liikunnan avulla vahvistetaan sosiaalisia taitoja ja yhteenkuuluvuutta, ohjataan vastuullisuuteen ja hyviin tapoihin. Opiskelijoiden osallistuminen opetuksen suunnitteluun sekä vastuun ottaminen omasta kunnosta ja terveydestä on tärkeää liikunnallisen elämäntavan omaksumiselle.

Fyysisen kunnon harjoittamisen ja seurannan avulla opiskelijaa ohjataan ymmärtämään hyvän kunnon merkitys jaksamiselle ja työkyvylle. Monipuolisten liikunnan syventävien ja soveltavien kurssien avulla opiskelijalle tarjotaan lukion aikana mahdollisuus tutustua moniin eri lajeihin, joista hän mahdollisesti löytää itselleen mieluisen elinikäisen harrastuksen.

Liikuntaa opetetaan monipuolisesti ottaen huomioon vuodenaajat ja paikalliset olosuhteet. Suomalaisen liikuntakulttuurin perinteet otetaan huomioon valittaessa liikuntamuotoja. Erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille opetusta eriytetään yksilöllisten tarpeiden pohjalta. Opetuksen toteuttamisessa otetaan huomioon turvallisuus, monikulttuurisuus sekä uskonnollinen vakaumus. Liikunnan pakollisilla kursseilla on tytöillä ja pojilla erilliset ryhmät. Kaikilla syventävillä ja soveltavilla kursseilla liikutaan yhdessä.

Opetuksen tavoitteet

Liikunnan opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää taitojaan ja tietojaan eri liikuntamuodoissa
- saa valmiuksia omaehtoiseen liikuntaharrastukseen
- osaa arvioida omaa fyysistä kuntoaan sekä asettaa itselleen tavoitteita
- toimii hyvien tapojen mukaisesti ja reilun pelin hengessä
- noudattaa sovittuja sääntöjä sekä osaa liikkua luonnonarvoja kunnioittaen
- osaa työskennellä turvallisesti ja vastuullisesti sekä itsenäisesti, että ryhmässä.

Suositus kurssien suoritusjärjestykseksi

LI1 suoritetaan 1. vuoden ja LI2 suoritetaan 2. vuoden aikana. Syventävien ja soveltavien kurssien suoritusjärjestyksen voi valita vapaasti.

Kurssien itsenäinen suorittaminen

Kurssien itsenäinen suorittaminen on mahdollista ainoastaan erityisen painavista syistä, esimerkiksi jos jokin sairaus tai ruumiinvamma estää osallistumisen ryhmäopetukseen. Tällöin opiskelija ja liikunnanopettaja

laativat yhteistyössä henkilökohtaisen suunnitelman kurssin korvaamisesta joko kokonaan tai osittain.

Kurssien arviointi

Arvioinnin tavoitteena on antaa opiskelijalle palautetta opintojen edistymisestä ja oppimistuloksista. Tarkoituksena on kannustaa opiskelijaa liikunnalliseen elämäntapaan. Liikunnan arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan aktiivisuus, vastuullisuus ja asennoituminen sekä taidot, tiedot ja toimintakyky.

PAKOLLISET KURSSIT

1. Taitoa ja kuntoa (LI1)

Kurssin tavoitteena on perehdyttää opiskelija eri vuodenaikojen keskeisiin sisä- ja ulkoliikuntalajeihin: yleisurheilu, suunnistus, jalkapallo, uinti, kori- tai lentopallo, tanssi, lihaskuntoharjoittelu ja lihashuolto. Opiskelun tavoitteena on eri lajitaitojen kehittäminen ja ylläpitäminen sekä kunnan kohottaminen ja myönteisen asenteen luominen. Kurssi suoritetaan 1. vuoden aikana.

2. Liikuntaa yhdessä ja erikseen (LI2)

Kurssi perehdyttää opiskelijaa talven ja kevään sisä- ja ulkoliikuntamuotoihin: voimistelu, luistelu ja jääpelit, salibandy, kuntosaliharjoittelu, sulkapallo, lento- tai koripallo, rentoutus, luova liikunta ja pesäpallo. Kurssi suoritetaan 2. vuoden aikana.

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

3. Virkisty liikunnasta – palloilu I (LI3)

Kurssin tarkoituksena on tukea opiskelijan jaksamista ja lisätä opiskeluvireyttä sekä ylläpitää ja kehittää kuntoa. Kurssilla pelataan tuttuja joukkuepelejä ja kehitetään pelitaitoja. Sisältöjen tarkentaminen tapahtuu yhdessä opiskelijoiden kanssa. Lajeina voivat olla esimerkiksi jalkapallo, pesäpallo, koripallo, lentopallo, salibandy, jääpelit jne. (Enintään 20 opiskelijaa/kurssi)

4. Yhdessä liikkuen – palloilu II (LI4)

Kurssilla pelataan eri joukkuepelejä ja varmennetaan pelitaitoja ja sääntötuntemusta. Perinteisten joukkuelajien lisäksi kurssilla harjoitellaan myös eri mailapeleissä (esim. tennis, sulkapallo, squash ja pöytätennis) tarvittavia lajitaitoja ja -tietoja. Kurssilla tutustutaan palloilulajien ja mailapelien harjoittelupaikkoihin Helsingissä.

5. Liikunnasta hyvinvointia ja toimintakykyä – kunnan kurssi (LI5)

Kurssilla harjoitetaan lihaskunnan, lihastasapainon ja lihashuollon eri osa-alueita. Sisältöinä lihaskuntoharjoittelu (mm kuntosaliharjoittelu, kahvakuula, step-aerobic, bodypump) sekä kehonhuolto (mm pilates, jooga, stretching).

SOVELTAVAT KURSSIT

6. Vanhat tanssit (LI6)

Kurssin tavoitteena on edistää opiskelijoiden yhteistoimintaa ja sosiaalisen kanssakäymisen taitoja sekä tuottaa iloa ja virkistystä uuden oppimisesta ja tanssitaidon kehitymisestä. Kurssilla harjoitellaan eri aikakausien ja maiden tansseja, opitaan tanssin historiaa ja tanssimiseen liittyvää käyttäytymiskulttuuria. Kurssin päätteeksi tanssit esitetään sekä vanhemmille että koko kouluväelle.

7. Uusien lajien kurssi (L17)

Kurssilla tutustutaan lajeihin, joita ei yleensä päästä kokeilemaan koulun liikuntatunneilla (esim. melonta, seinäkiipeily, jousiammunta, lumilautailu). Lajit valitaan ryhmän mieltymysten mukaan. Kurssilla tutustutaan samalla Helsingin kaupungin liikuntapaikkoihin ja liikuntapalveluihin. Kurssi järjestetään keväällä 4. ja 5. jaksossa, joten se ei sovellu opiskeltavaksi viimeisenä opiskeluvuonna. (Enintään 15 opiskelijaa/kurssi)

8. Retkeilykurssi (L18)

Kurssilla hankitaan retkeilyyn ja luonnossa liikkumiseen liittyviä perustietoja ja taitoja. Kurssiin sisältyy kahden vuorokauden vaellus syksyn ylioppilaskirjoitusten jälkeisenä viikonloppuna. (Enintään 13 opiskelijaa/kurssi)

9. Liikunnan lukiodiplomi (L19)

Valtakunnallisen liikunnan lukiodiplomin suorittamisen ehtona on, että opiskelija on suorittanut lukiodiplomikurssin **lisäksi** vähintään neljä liikunnan kurssia. Liikunnan lukiodiplomikurssilla opiskelija antaa näytöt liikuntakykyisyydestään ja erityisosaamisestaan valitsemassaan liikuntalajissa. Erityisosaamisen voi osoittaa myös esimerkiksi valmentamisessa tai erotuomaritoiminnassa. Lisäksi opiskelija tekee tutkielman jostakin liikuntakulttuurin osa-alueesta. Opiskelijan yhteistyötaidot ja harrastuneisuuden arvioivat kaikki häntä lukioaikana opettaneet liikunnanopettajat. Kurssin aikana opiskelija laatii portfolion, jossa hän kuvaa liikuntaharrastustaan sekä osallistumistaan koulun liikuntatoimintaan.

10. Rentoutus ja stressinhallinta (L110)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii tiedostamaan ne tilanteet ja tapahtumat, jotka aiheuttavat hänelle stressiä. Kurssilla ohjataan opiskelijaa konkreettisin käytännönläheisin keinoin vähentämään stressiä ja löytämään itselleen mieluisa tapa rentoutua. Lisäksi pohditaan ylioppilaskirjoituksiin valmistautumista sekä liikunnan ja ravinnon merkitystä stressin hallinnassa. Rentoutumiseen tutustutaan erilaisin menetelmin esim. jännitysrentoutus, mielikuvarentoutus, jooga, hieronta, itsesuggestio jne.

11. Purpuri (L111)

Koulumme abiturientit ovat esittäneet hämäläisen juhlapurpurin jo yli 70 vuoden ajan viimeisenä koulupäivänään penkinpajaisien yhteydessä. Kurssin tavoitteena on jatkaa tätä ainutlaatuisia perinnettä ja samalla tutustua ja tutustuttaa koko kouluyhteisö suomalaisen kansantanssin perinteeseen. Yhdessä tanssiminen toimii myös mukavana virkistäjänä viimeisen kouluvuoden lopulla.

7.2.17. Terveystieto

Terveystieto on monitieteiseen tietoperustaan nojautuva oppiaine, jonka tarkoitus on edistää terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaa osaamista. Tämä osaaminen ilmenee tiedollisina, sosiaalisina, tunteiden käsittelyä ohjaavina, toiminnallisina, eettisinä sekä tiedonhankintavalmiuksina. Terveysosaamiseen kuuluu valmius ottaa vastuuta oman ja toisten terveyden edistämisestä. Oppiaineessa luodaan myönteinen ilmapiiri oppimiseen ja terveyteen liittyvien asenteiden kehittymiseen. Lukion terveystiedon opetuksessa terveyttä ja sairautta sekä terveyden edistämistä ja sairauksien ehkäisyä ja hoitoa tarkastellaan yksilön, perheen, yhteisön ja yhteiskunnan näkökulmasta.

Terveys ymmärretään fyysisenä, psyykkisenä ja sosiaalisena työ- ja toimintakykynä. Lukion terveystiedon opiskelussa terveyteen ja sairauksiin liittyviä ilmiöitä tarkastellaan tutkimus- ja kokemustiedon avulla. Koulun toiminta-ajatuksen pohjalta oppiaineessa ja opetuksessa korostuvat avoimuus, yhteisvastuullisuus, turvallisuus, monikulttuurisuus ja kestävä kehitys. Opetuksessa kehitetään tärkeitä tiedonhankintaan ja sen soveltamiseen liittyviä taitoja sekä edistetään terveyden ja hyvinvoinnin kriittistä arvopohdintaa.

Aihekokonaisuudet

Hyvinvointi ja turvallisuus

Ohjataan oppilasta ymmärtämään työ- ja toimintakyvyn merkitys yksilön ja yhteisön hyvinvoinnille ja sairauksien ehkäisyssä. Tavoitteena on, että oppilas omaksuisi terveyttä edistäviä arvoja, tapoja ja tottumuksia. Pohditaan myös sosiaalisen tuki- ja turvaverkoston, fyysisen ja psyykkisen turvallisuuden ja väkivallattoman viestinnän vaikutuksia nuoren elämään. Tavoitteena on myös, että opiskelija ymmärtää oman toiminnan ja vuorovaikutuksen merkityksen yhteisön hyvinvoinnille ja turvallisuudelle.

Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus

Tavoitteena on ymmärtää suomalaisen terveyden historiallinen kehitys ja perusta (suomalainen geeniperimä, kansantaudit yms.) sekä eri kulttuurien terveystieteitä ja käyttäytymistä. Opetetaan nuorta myös ymmärtämään, että terveyden lähtökohdat ovat erilaiset eri puolilla maailmaa. Koulumme monikulttuurisuus otetaan huomioon opetuksessa.

Viestintä- ja mediaosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija perehtyy terveyttä koskevan tiedon hankintamenetelmiin, pohtii terveyteen liittyvän tiedontulvan merkitystä omaan käyttäytymiseensä sekä osaa kriittisesti arvioida ja tulkita eri medioiden terveyttä ja sairauksia koskevaa tietoa (esim. internet, lehtien ja television mainonta). Tärkeää on myös median välittämien mielikuvien kriittinen arviointi.

Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys

Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää ehkäisevän terveydenhoidon ja itsestä huolehtimisen merkityksen terveyden edistämisessä ja että hän tarvittaessa osaa käyttää terveyttä ja hyvinvointia edistäviä palveluja ja järjestöjä. Opiskelijaa ohjataan myös tarkkailemaan ympäristössään

terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä ja ennaltaehkäisemään mahdollisia riskejä. Pohditaan myös yksilön asemaa terveyden- ja sairauksien hoidossa (potilaan oma vastuu, potilaan oikeudet yms.).

Kestävä kehitys

Ohjataan opiskelijaa ymmärtämään omien terveystietojen ja terveyteen liittyvien kulutustottumusten globaaleja vaikutuksia. Tavoitteena on, että opiskelija ottaa vastuuta kodin, kouluyhteisön sekä lähiympäristön viihtyisyyden ja turvallisuuden kehittämisestä. Pyritään myös siihen, että hän sitoutuu koulun kestävä kehityksen periaatteisiin.

Teknologia ja yhteiskunta

Opiskelija pohtii teknologian kehittymisen merkitystä terveystietokulmasta (esim. työn fyysisen kuormittavuuden muutokset, ergonomian kehittyminen jne.) ja ymmärtää liikunnan merkityksen työn vastapainona. Opiskelijaa ohjataan tietotekniikan kriittiseen käyttöön terveystiedon opiskelussa ja tiedon etsinnässä.

Opetuksen tavoitteet

Terveystiedon opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää työ- ja toimintakyvyn, turvallisuuden sekä sairauksien ehkäisyä ja terveyden edistämisen merkityksen
- osaa käyttää terveyden edistämiseen, terveyteen ja sairauteen liittyviä keskeisiä käsitteitä
- ymmärtää sairauksien, erityisesti kansantautien ja tartuntatautien, ehkäisyä ja tuntee niiden keskeisiä ehkäisy- ja hoitomahdollisuuksia yksilön ja yhteiskunnan näkökulmasta
- pohtii terveyttä koskevia arvokysymyksiä ja osaa perustella omia valintojaan ja oppii arvostamaan terveyttä voimavarana sekä edistämään terveyttä
- tuntee kansanterveyden historiallista kehitystä ja väestöryhmien välisten terveyserojen syntyyn vaikuttavia tekijöitä
- tuntee terveyden- ja sosiaalihoitojärjestelmien peruspalveluja sekä kansanterveyteen liittyvää kansalaistoimintaa
- perehtyy terveyttä koskevan tiedon hankintamenetelmiin sekä osaa kriittisesti arvioida ja tulkita terveyttä ja sairauksia koskevaa tietoa ja erilaisia terveystietokulttuuriin liittyviä ilmiöitä.

Suositus kurssien suoritusjärjestykseksi

Pakollinen kurssi suoritetaan ensimmäisen vuoden aikana. Syventävät kurssit numerojärjestyksessä ja soveltava kurssi viimeiseksi.

Kurssien itsenäinen suorittaminen

Koska terveystiedossa on vain yksi pakollinen kurssi, ja koska opetuksessa korostuu toiminnallisuus ja vuorovaikutteisuus, kurssija TE1 ja TE2 ei ole mahdollista suorittaa itsenäisesti. Muiden kurssien itsenäisestä suorittamisesta (osittain tai kokonaan) sovitaan erikseen kurssin opettajan kanssa.

Arviointi

Arvioinnissa korostetaan terveyttä ja sairautta koskevan tiedon ymmärtämistä ja soveltamista. Huomio kiinnitetään siihen, miten opiskelija osaa käyttää ja yhdistää erilaisiin lähteisiin perustuvaa tietoa. Arvioinnin kohteena on opiskelijan valmius terveyttä ja sairautta koskevaan eettiseen arvopohdintaan ja taito perustella omia terveysvalintoja sekä taito arvioida yhteisössä tehtyjä terveyttä ja sairautta koskevia ratkaisuja. Terveystiedon arvioinnissa voidaan käyttää kurssikokeita, yksilö- ja ryhmätehtäviä, esitelmiä, pienimuotoisia kartoituksia ja tutkimuksia sekä toiminnallisia tehtäviä. Oppilaan tuntiaktiivisuus, vuorovaikutus- ja yhteistyötaidot sekä myönteinen panos tunnin kulkuun ovat myös osa arviointia. Pakollinen ja syventävät kurssit arvioidaan numeroin. Soveltava kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä ja se voi korottaa päättöarvioinnin arvosanaa.

PAKOLLINEN KURSSI

Pakollisen kurssin aikana opiskelija perehtyy terveyteen ja sairauksiin vaikuttaviin tekijöihin kansantautien ja yleisimpien tartuntatautien ehkäisyyn sekä työ- ja toimintakyvyn edistämisen näkökulmasta. Keskeistä on myös itsehoitovalmiuksien kehittäminen.

1. Terveyden perusteet (TE1)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen työ- ja toimintakykyyn sekä työ- ja muuhun turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä ja osaa arvioida niiden toteutumista omassa elämäntavassaan ja ympäristössään
- tietää kansantautien ja yleisimpien tartuntatautien ehkäisyyn merkityksen yksilön ja yhteiskunnan näkökulmasta sekä oppii pohtimaan niiden ehkäisyyn liittyviä ratkaisuja yhteiskunnassa
- tunnistaa terveyserojen syntyyn vaikuttavia tekijöitä
- osaa hankkia, käyttää ja arvioida terveyttä ja sairauksia koskevaa tietoa sekä pohtia terveyskulttuuriin ja teknologiseen kehitykseen liittyviä ilmiöitä terveystieteiden näkökulmasta
- tuntee keskeiset terveyden ja sosiaalihuollon palvelut.

Keskeiset sisällöt

- työ- ja toimintakykyyn sekä turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä: ravitsemus, uni, lepo ja kuormitus, terveysliikunta, mielenterveys, sosiaalinen tuki, työhyvinvointi, työturvallisuus, turvallisuus kotona ja vapaa-aikana, ympäristön terveys
- seksuaaliterveys, parisuhde, perhe ja sukupolvien sosiaalinen perintö
- kansantaudit ja yleisimmät tartuntataudit sekä niihin liittyvät riski- ja suojaavat tekijät sekä niihin vaikuttaminen
- sairauksien ja vammojen itsehoito, ensiapu ja avun hakeminen
- terveyserot maailmassa, terveyseroihin vaikuttaviin tekijöihin tutustuminen

- terveystietojen tiedonhankintamenetelmiä sekä terveyttä koskevan viestinnän, mainonnan ja markkinoinnin kriittinen tulkinta
- terveydenhuolto- ja hyvinvointipalvelujen käyttö, kansalaistoiminta kansanterveystyössä

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

Syventävillä kursseilla perehdytään seikkaperäisemmin nuoren arkielämässään tarvitsemiin terveysresursseihin, terveystottumuksiin ja selviytymisen keinoihin. Terveyskysymyksiä käsitellään vastuullisen aikuisuuden näkökulmasta. Terveysteen ja sairauksiin liittyviä tekijöitä ja niihin vaikutusmahdollisuuksia tarkastellaan tutkimuksen, terveydenhuollon ammattikäytäntöjen, palvelujen käytön sekä historiallisen ja yhteiskunnallisen kehityksen näkökulmasta.

2. Nuoret, terveys, ja arkielämä (TE2)

Kurssilla syvennetään pakollisen kurssin tavoitteita nuoren arkielämän terveystottumusten ja selviytymisen keinojen osalta. Kurssi sopii liikunta- tai terveys- ja sosiaalialalle pyrkiville sekä kaikille, jotka ovat kiinnostuneita oman kuntonsa kehittämistä sekä psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvointinsa edistämistä. Eri sisältöalueiden avulla tarkastellaan terveysongelmia selittäviä kulttuurisia, psykologisia ja yhteiskunnallisia ilmiöitä ja niiden tulkintoja. Lisäksi perehdytään käsitykseen itsestä ja muista fyysisellä, psyykkisellä ja sosiaalisella tasolla. Erityisesti korostetaan terveyden ylläpitoon liittyvää vastuullisuutta. Työskentelyssä korostuvat arvopohdinta, yksilö- ja ryhmäharjoitukset, draama ja sosiaalisten taitojen harjoittelu sekä keskustelu- ja argumentaatiotaitoja kehittävät työmuodot.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii tarkastelemaan elämäänsä aikuisuuden ja vanhemmuuden näkökulmasta
- osaa pohtia ja tarkastella terveyteen ja sairauteen liittyviä arvoja ja arvostuksia
- osaa perustella omia valintojaan terveyden näkökulmasta ja arvioida elämäntapaan ja ympäristöön liittyvien valintojen merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille
- osaa kuvata koettua terveyttä ja terveysongelmia selittäviä ilmiöitä ja niiden erilaisia tulkintoja.

Keskeiset sisällöt

- itsetuntemus, aikuistuminen, sosiaalisen tuen merkitys perheessä ja lähiyhteisössä
- vanhemmuuteen ja perhe-elämään valmentautuminen
- elämänilo, mielenterveyden ylläpitäminen ja jaksaminen, masennuksen ja kriisien kohtaaminen
- ruuan terveydelliset, kulttuuriset ja yhteiskunnalliset merkitykset sekä painonhallinta, terveystoiminta, syömishäiriöt

- fyysinen ja psyykinen turvallisuus, väkivallaton viestintä
- seksuaaliterveys
- terveysongelmia selittäviin kulttuurisiin, psykologisiin ja yhteiskunnallisiin ilmiöihin ja niiden tulkintoihin tutustuminen, esimerkiksi elämän mielekkyyden kokeminen, ruumiinkuva/kehollisuus, mielihyvä ja riippuvuudet nykyaikana
- tupakka, alkoholi ja huumeet yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan sekä globaalista näkökulmasta

3. Terveys ja tutkimus (TE3)

Kurssilla perehdytään terveyteen vaikuttaviin historiallisiin tekijöihin ja näkökulmiin, terveyden ja sairauden tutkimiseen sekä kuolleisuuteen ja sairastavuuteen liittyviin kehityslinjoihin. Kurssilla käsitellään myös terveydenhuollossa toteutettaviin tavallisimpiin tutkimuksiin, niiden tulosten tulkintaan ja johtopäätöksiin. Lisäksi perehdytään pakollisen kurssin tavoitteita syventäen terveydenhuollon eri käytäntöihin, terveyspalvelujen tarjontaan sekä yksilön asemaan terveyden- ja sairauenhoidossa. Työskentelyssä korostuvat toiminnallisuus, tekemällä oppiminen, tutkiva oppiminen ja vierailukäynnit. Kurssin aikana tehdään pienimuotoinen tutkimus.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa pohtia kansanterveystieteen ja ehkäisevän terveydenhuollon kehityksen päälinjoja kansallisesti ja maailmanlaajuisesti
- osaa hankkia, arvioida ja tulkita terveyteen ja sairauksiin liittyvää tutkimus- ja arkitietoa
- toteuttaa pienimuotoisia terveysterveys-/terveyskäyttämiskartoituksia omassa opiskeluympäristössään
- osaa käyttää terveydenhuollon palveluja sekä tuntee asiakkaan ja potilaan oikeudet
- osaa pohtia ja arvioida teknologisen kehityksen merkitystä terveyden ja turvallisuuden näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

- terveyden edistämiseen, sairauksien tunnistamiseen ja ehkäisyyn liittyviä eri aikakausien menetelmiä
- terveysterveystymisen ja koetun terveyden tutkiminen: fyysisen ja psyykkisen työ- ja toimintakyvyn mittaaminen, ergonomiamittaukset, työhyvinvointi ja siihen vaikuttavat tekijät
- terveydenhuollon ja hyvinvointipalvelujen käytäntöjä, asiakkaan ja potilaan oikeudet
- tutkimustiedon ja median terveydestä välittämien mielikuvien kriittinen lukutaito,
- medikalisaatio
- terveystottumusten arvioiminen ja seuranta sekä tutkimusten tekeminen

SOVELTAVA KURSSI

4. Terveystiedon abikurssi (TE4)

Kurssilla kerrataan pakollisen ja valtakunnallisten syventävien kurssien sisältöjä valmistautuen terveystiedon ainereaaliiin.

Tavoitteet

- muodostaa opiskelijalle kokonaiskuva terveystiedon keskeisistä sisältöalueista laajojen asiakokonaisuuksien hallitsemiseksi
- valmistaa opiskelijaa terveystiedon ainereaaliiin ylioppilastutkintokokeeseen

Keskeiset sisällöt

- kurssi valmistaa opiskelijaa terveystiedon ainereaaliiin ylioppilaskokeeseen
- kurssi painottuu tiedolliseen sisältöön
- harjoitellaan reaalikokeen erilaisiin tehtäviin vastaamista
- stressin hallinta ja käytännön valmistautuminen reaalikokeeseen

Kurssiin liittyvät aihekokonaisuudet

Keskeisiä aihekokonaisuuksia ovat Turvallisuus ja hyvinvointi, Teknologia ja yhteiskunta sekä Viestintä- ja mediaosaaminen.

7.2.18. Opinto-ohjaus

Opinto-ohjaus tukee opiskelijaa lukioaikana jatkuvasti niin, että hän voi saada tietoja ja taitoja, joita hän tarvitsee oppimisensa edistämiseen lukiossa ja siirtymiseen jatko-opintoihin ja työelämään. Jatko-opintoihin, ammatilliseen suuntautumiseen, tulevaisuuden suunnitelmiin ja elämäntilanteeseen liittyvän päätöksenteon ohjausta on saatavana koko lukion ajan luokkaohjauksen, henkilökohtaisen ohjauksen ja pienryhmäohjauksen muodossa, kuhunkin asiaan tai kysymykseen sopivalla mielekkäällä tavalla. Opiskelijaa ohjataan myös käyttämään erilaisia tarjolla olevia tietolähteitä ja yhteiskunnan tarjoamia ohjaus-, neuvonta- ja tietopalveluita.

Opinto-ohjauksen tavoitteet

Opiskelijan oman opiskelusuunnitelman itsenäinen vastuullinen laatiminen tuleviin jatko-opintoihin ja omiin voimavaroihin ja tarpeisiin suhteutettuna on opinto-ohjauksen keskeinen tavoite lukion alkaessa. Opintojen jatkuessa ohjauksen tavoitteena on antaa opiskelijalle tukea ja ohjausta opiskelunsa vaiheissa ja kysymyksissä sekä henkilökohtaisten valintojensa ja jatko-opintojensa suunnittelussa. Opiskelijaa ohjataan tutustumaan ja käyttämään yliopisto-, korkeakoulu-, ammattikorkeakoulu- ja muita hakuoppaita ja tietolähteitä niin, että hän osaa hakeutua lukion jälkeen suoraan jatko-opintoihin kotimaassa ja löytää tietoa myös mahdollisuuksista ulkomailla opiskeluun. Yhdessä oppilashuollon henkilöstön kanssa opinto-ohjauksella autetaan erityistä tukea tarvitsevia opiskelijoita heidän opintojensa sujumisessa. Kaikille lukion opiskelijoille tarjotaan mahdollisuus tutustua 1-3 päivää ammatteihin ja työelämään sekä opiskeluun muissa oppilaitoksissa, opiskelijan omien kiinnostuksien mukaan.

Kurssien arviointi

Opinto-ohjauksen kursseista annetaan suoritusmerkintä (hyväksytty/hylätty)

PAKOLLINEN KURSSI

1. Koulutus, työ ja tulevaisuus (OP1)

Kurssi toteutuu hajautetusti kolmen lukuvuoden aikana. Kurssilla käsitellään kaikille yhteisiä lukion aloitukseen, opiskeluun ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen kuuluvia asioita. Yhteisesti käsiteltävät, jatko-opintoihin tähtäävät valinnat lukion aikana, opintosuunnittelu ja pohdinta lukio-opintojen jatkuessa, oppimistaitojen ja omien vahvuuksien tunnistaminen ja kehittäminen ovat keskeisimpiä sisältöjä. Mahdollisuudet käydä tutustumassa koulutuspaikkoihin ja opiskelijoille tarkoitettuihin ajankohtaisiin tapahtumiin selvitetään kurssilla. Opiskelijalla on mahdollisuus saada henkilökohtaista ohjausta omiin opintoihin, elämäntilanteeseen, urasuuntautumiseen ja jatko-opiskeluun liittyvissä kysymyksissä.

Kurssin suorittaminen edellyttää aktiivista osallistumista, josta annetaan suoritusmerkintä.

VALTAKUNNALLINEN SYVENTÄVÄ KURSSI

2. Opiskelu, työelämä ja ammatinvalinta (OP2)

Kurssin tarkoituksena on syventää ja laajentaa opiskeluun ja uranvalintaan kuuluvaa tietoutta. Opiskelutaitoihin, itsetuntemukseen ja valintoihin liittyviä kysymyksiä käsitellään yksilöllisesti, ja ohjataan perehtymään korkeakouluopintoihin ja muihin opiskelumahdollisuuksiin opiskelijan omien motiivien pohjalta. Toteutuksessa käytetään hyödyksi eri koulutusalojen tutustumistilaisuuksia, vierailuja työpaikoille ja oppilaitoksiin. Tutustutaan työvoimatoimiston työnhaku- ja ammatinvalintapalveluihin. Kurssin sisältö suunnitellaan opiskelijan omien opiskelu- ja ammatillisten kiinnostusten ja toiveiden mukaiseksi.

Kurssin suorittaminen edellyttää aktiivista työskentelyä ja se arvioidaan kunkin oman oppimispäiväkirjan pohjalta suoritusmerkinnällä.

SOVELTAVAT KURSSIT

3. Tutorkurssi (OP3)

Lukiossa on mahdollisuus toimia tutorina uusien lukion tulokkaiden ohjaamisessa ja tutustuttamisessa toisiinsa ja kouluun. Tutorkurssille pyritään hakemuksella. Tutorin toimintakausi on vuoden mittainen. Tutoriksi valmentautuminen alkaa ensimmäisen vuoden keväällä, jolloin saadaan koulutusta ja aloitetaan suunnittelu seuraavan vuoden toimintaa varten. Koulun alkajaisiksi tutorit järjestävät ohjelmallisen tutustumisretken, missä kaikki lukion aloittajat ovat mukana. Tutorit perehdyttävät lukiotulokkaat koulun perinteisiin, opiskeluohjelmaan ja opiskelutovereihin. Toimintaan kuuluu koulun esittelytilaisuuksiin osallistumista esim. vanhempainilloissa, opiskelijoiden yhteisten tapahtumien järjestämistä ja mahdollisuuksien mukaan tutustumista lähialueen muiden oppilaitosten tutortoimintaan. Tutor voi ryhmänsä kanssa kehittää vuoden mittaan uutta ohjelmaa oman harkintansa mukaan. Tutorina toimineet saavat kurssista suoritusmerkinnän ja erillisen todistuksen.

4. LUE – Oppimisen valmennuskurssi (OP4), eNorssin verkkokurssi

Kurssi koostuu kolmesta moduulista: A, B ja C, joiden suoritusjärjestys on vapaa. Kurssin laajuus on 21 x 75min (7+7+7). Yksilölliset ratkaisut suorittamisessa ovat mahdollisia. Kurssi on avoin kaikille lukion oppilaille vuosikurssista riippumatta. Moduuli B on verkkopohjainen itsenäisesti suoritettava osio, joka koostuu seitsemästä tehtäväkokonaisuudesta. Kurssin tavoitteita ovat omiin oppimistaitoihin tutustuminen sekä oman tietämyksen laajentaminen mm. kokeilemalla, sekä motivaation lisääminen ja oppimisen tehostuminen. Kurssin aikana pidetään oppimispäiväkirjaa verkkopohjaisten tehtävien rinnalla. Moduulit A ja B toteutetaan koulukohtaisesti sovittavalla tavalla.

Kurssi tarjotaan normaalikoulujen lukioiden yhteisellä verkkokurssitarjottimella. Osallistujia voi olla kahdeksasta eri normaalikoulun lukiosta. Ks. <http://www.enorssi.fi/opetus>

5. Opintojen ohjauskurssi (OP5)

Tämän ohjauskurssin suorittavat kaikki Viikin normaalikoulun lukiolaiset kolmen lukiovuotensa aikana. Kurssin tavoitteena on tukea opiskelijoita lukio-opintojen eri vaiheissa sekä jakamalla tietoa tärkeistä lukioon liittyvistä aiheista että tukemalla opiskelijoiden hyvinvointia lukiossa. Kurssi koostuu ryhmäohjaajien pitämistä ohjaustuokioista, rehtorin, opinto-ohjaajien ja muiden vierailijoiden pitämistä infotilaisuuksista, ryhmäohjaajien pitämistä henkilökohtaisista kehityskeskusteluista sekä opinto-ohjaajan kanssa käydyistä jatko-opintokeskusteluista. Kurssi arvostellaan suoritusmerkinnällä.

6. Lukiolaisen tietokirjakurssi (OP6)

Kurssi koostuu opiskelijan itsenäisenä suorituksena lukemista, eri aineen lukiokursseihin liittyvistä tietokirjoista. Kirjat voi valita oman kiinnostuksen mukaisesti eri aineiden tarjoamista kirjalistaista, jotka ovat näkyvillä mm. koulun kotisivuilla. Luettuaan kirjan opiskelija tenttii sen kyseisen aineen opettajalle, joka kuittaa suorituksen erilliselle opintokortille. Kirjat on pisteytetty vaatimustason mukaisesti 1 – 2 pisteeseen. Kurssi tulee suoritetuksi, kun opiskelija on lukenut kirjoja kymmenen pisteen arvoisesti.

7.2.19. Tietotekniikka

Tavoitteet

Tietotekniikan opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää taitojaan ja tietojaan tietotekniikan hyödyntämisessä
- saa valmiuksia itsenäiseen tietojen ja taitojen kartuttamiseen
- osaa hyödyntää tietotekniikkaa monipuolisesti, hallitusti ja järkevästi erilaisissa tehtävissä ja projekteissa

Suositus kurssien suoritusjärjestykseksi

Kurssien suoritusjärjestyksellä ei ole merkitystä. Kursseilla 2 ja 3 opiskelijoilta edellytetään tietokoneen ja Windows käyttöjärjestelmän peruskäyttötaitoja.

Kurssien itsenäinen suorittaminen

Kurssien itsenäinen suorittaminen on mahdollista.

Kurssien arviointi

Kaikki kurssit arvioidaan suoritusmerkinnällä hyväksyty/hylätty.

SOVELTAVAT KURSSIT

1. Tietokoneen ajokortti (TI1)

Kurssilla opiskelijalla on mahdollisuus opiskella ja harjoitella omaan tahtiin opettajan tuella haluamaansa tietotekniikan osa-aluetta tietokoneen ajokortti-tutkintoa varten. Näitä osa-alueita ovat:

- Tietotekniikan perusteet
- Laitteen käyttö ja tiedonhallinta
- Tekstinkäsittely
- Taulukkolaskenta
- Tietokannat
- Grafiikka
- Internet

Lisätietoa tietokoneen ajokortti-tutkinnosta löytyy Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus ry:n verkkosivuilta, www.tieke.fi

2. Ohjelmoinnin perusteet (TI2)

Kurssilla opiskellaan hahmottamaan ja tekemään tietokoneohjelmien perustana olevia algoritmeja. Harjoitellaan yleisiä ohjelmoinnin pääperiaatteita ja perus-ohjelmointi- ja tietorakenteita. Tavoitteena on, että opiskelijat pystyvät itsenäisesti tuottamaan pienimuotoisia Windows-ympäristössä toimivia ohjelmia.

3. Multimedia ja verkkoviestintä (TI3)

Kurssilla opiskellaan nykyaikaisen verkkoviestinnän, erityisesti www-sivujen tekemisen taitoja. Kurssin sisältö rakennetaan osallistujien ennakkotietojen ja kiinnostuksen mukaan. Kurssin osa-alueita voivat olla esimerkiksi

- www-sivujen kuvauskielet,
- www-sivueditorin käyttö,

- dynaamiset www-sivut php -skriptikielellä
- flash -animaatiot
- verkkokelpoisten kuvien muokkaaminen

Kurssi soveltuu median lukiodiplomin pohjakurssiksi.

4. Tietojenkäsittelytieteen yliopisto-opinnot (TI4)

Lukiolaisella on mahdollisuus opiskella Helsingin yliopiston tietojenkäsittelytieteen laitoksella lukio-opintojen ohessa seuraavia perusopintoja: Tietojenkäsittelytieteen esittely, Tietokone työvälteenä, Ohjelmoinnin perusteet, Ohjelmoinnin harjoitustyö sekä Tietokantasovellusten harjoitustyö. Myös muiden opintojaksojen suoritushallinnasta voidaan tapauskohtaisesti sopia laitoksen ja koulun välillä. Opiskelijan yliopisto-opinnot luetaan hänen lukio-ohjelmaansa.

Jos lukiolaisopiskelija aloittaa opinnot Helsingin yliopiston tietojenkäsittelytieteen laitoksella, opintosuoritukset luetaan hänen hyväkseen tietojenkäsittelytieteen opintoina.

5. Lukiolaisten tv-tukihenkilökurssi – Tvt-tukihenkilö työyhteisössä (TI5)

Tavoitteena on kouluttaa lukion oppilaista tieto- ja viestintätekniikan sekä yhteisöllisen median tukitiimi vertaistukiryhmäksi muille opiskelijoille, jotka varustetaan koulun lainaamalla laitteilla. Tukitiimi koulutetaan työyhteisössä toimivaksi tv-tukihenkilöryhmäksi.

Opetus painottuu projekteihin, käytännön työhön sekä tieto- ja viestintätekniikalle tyypillisen dokumentoinnin opiskeluun. Osa oppitunneista toteutetaan tutustumisvierailuina ATK-alan yrityksiin ja tukihenkilöiden toimintaan tutustumisena. Kurssin aikana on mahdollisuus suorittaa TIEKE:n ATK-ajokortti, A-ajokortti. Halukkaat voivat osallistua laajemman TIETY-Tietotyötutkimuksen suorittamiseen tähtäävään koulutukseen. Kurssin oma ”päättötyö” kokoaa kurssilla käsitellyt ongelmat, kehittämissideat ja kuvaukset käyttöön otettavista toimintamalleista.

7.2.20. Käsityö

Opetuksen tavoitteet

Tavoitteena on syventää peruskoulun oppimäärän tietoja ja taitoja, sekä pitää yllä käsityötaitoja ja herättää kiinnostusta käsityönä tehtäviin tuotoksiin ja tuotantoprosesseihin. Projektin suunnittelussa ja toteutuksessa pyritään itsenäiseen tiedonhankintaan ja työskentelyyn.

Suositus kurssien suoritusjärjestykseksi

Lukiodiplomiin tähtävän opiskelijan tulee suorittaa kaksi kurssia tekstiili- tai teknistä työtä suorittaakseen kolmannella kurssilla lukiodiplomin. Muussa tapauksessa yksittäiselle teknisen ja tekstiilityön soveltavalle kurssille voi osallistua vapaasti. Kurssi järjestetään yhdessä jaksossa lukuvuoden aikana.

Kurssien itsenäinen suorittaminen

Käsityön kurseja ei voi suorittaa itsenäisesti, vaan niiden suorittaminen edellyttää osallistumista opetukseen. Käsityön lukiodiplomi suoritetaan kurssin puitteissa.

Kurssien arviointi

Kurssit arvioidaan suoritusmerkinnällä (hyväksytyt/hylätty). Käsityödiplomi arvioidaan valtakunnallisten ohjeiden mukaan.

Yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa

Diplomikurssin suorittaminen edellyttää, että opiskelija on suorittanut lukioaikana vähintään kaksi edeltävää soveltavaa käsityökurssia. Opiskelija voi korvata toisen näistä kursseista osallistumalla laajuudeltaan ja vaativuudeltaan riittävän laajalle käsityö kurssille esimerkiksi vapaan sivistystyön piirissä, tai toisen asteen oppilaitoksissa. Kurssien sisällyttämisestä ja hyväksymisestä tulee aina sopia etukäteen.

SOVELTAVAT KURSSIT

1. Tekninen työ 1 (KÄ1)

Kurssilla tutustutaan erilaisiin tapoihin työstää puuta, metallia, muoveja ja mahdollisesti muita materiaaleja. Voidaan opiskella elektroniikan erilaisia sovelluksia ja rakentaa sähkölaitteita. Opiskelijoilla on mahdollista suunnitella ja toteuttaa kurssilla omavalintainen harjoitustyö.

2. Tekninen työ 2 (KÄ2)

Kuten KÄ1, mutta syventäen.

3. Kuvioiden maailma (KÄ3)

Kurssilla perehdytään eri kulttuureille tyypillisiin värjäyksen, kankaanpainannan ja kirjonnin työtapoihin ja sovelletaan niitä luovasti yksilöllisten tekstiilituotteiden valmistamisessa. Kurssityöt toteutetaan luovana tuotesuunnitteluprosessina pyrkien tiedostamaan käsityöprosessin vaiheet ideoinnista valmiin työn ja työskentelyprosessin arviointiin. Kurssilla opitaan itsenäisesti hankkimaan eri vaiheissa tarvittavia tietoja ja taitoja sekä

ottamaan huomioon käsityön kulttuurisia, sosiaalisia, taloudellisia ja tuotannollisia sekä ympäristöön liittyviä ulottuvuuksia. Kurssilla valmistetaan vaatteita, asusteita, sisustus- tai taidetekstiilejä opiskelijan oman kiinnostuksen ja yhdessä valitun teeman mukaan.

4. Pukeutuminen ja muoti (KÄ4)

Kurssilla perehdytään pukeutumistyyliin sekä muotiin ja sovelletaan näitä tietoja vaatteiden suunnittelussa. Kurssityöt toteutetaan luovana tuotesuunnitteluprosessina pyrkien tiedostamaan käsityöprosessin vaiheet ideoinnista valmiin työn ja työskentelyprosessin arviointiin. Kurssilla opitaan vaateen suunnittelua, kaavoitusta ja vaateen valmistuksessa tarvittavia ompelun, neulonnan, huovutuksen tms. työtapoja. Kurssilla valmistetaan vaatteita ja asukokonaisuuksia eri materiaaleista opiskelijan oman kiinnostuksen ja yhdessä valitun teeman mukaan.

5. Käsityön lukiodiplomi (KÄ5)

Käsityön lukiodiplomi on yhden kurssin aikana suoritettava käsityötaidon näyte, joka sisältää vuosittain julkistettavien tehtävien pohjalta toteutettavan käsityötuotteen tai -teoksen sekä tämän syntyä kuvaavan portfolion. Diplomin suorittaminen edellyttää, että opiskelija on suorittanut vähintään kaksi käsityön lukiokurssia.

7.2.21. Kotitalous

Opetuksen tavoitteet

Tavoitteena on syventää peruskoulussa hankittuja arjen hallinnan tietoja ja taitoja.

Suositus kurssien suoritusjärjestykseksi

Lukiodiplomiin tähtäävän opiskelijan tulee suorittaa kaksi kurssia suorittaakseen kolmannella kurssilla lukiodiplomin. Muussa tapauksessa yksittäiselle soveltavalle kurssille voi osallistua vapaasti.

Kurssien arviointi

Kurssit arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/ H) Kotitalouden lukiodiplomi arvioidaan valtakunnallisten ohjeiden mukaan.

Yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa

Diplomikurssin suorittaminen edellyttää, että opiskelija on suorittanut lukioaikana vähintään kaksi edeltävää soveltavaa kotitalouskurssia. Opiskelija voi korvata toisen näistä kursseista osallistumalla laajuudeltaan ja vaatavuudeltaan riittävän laajalle kotitalouskurssille esim toisen asteen oppilaitoksessa. Kurssien sisällyttämisestä ja hyväksymisestä tulee aina sopia etukäteen.

SOVELTAVAT KURSSIT

1. Kotitalous (KO1)

Kurssin keskeisenä tavoitteena on syventää opiskelijan arjen hallinnan tietoja ja taitoja sekä harjaannuttaa itsenäiseen elämään vahvistamalla nuoren elämässä tarpeellisia käytännön taitoja esim. ruoanvalmistuksen, järkevien kulutusvalintojen, vaatehuollon ja kodin puhtaanapidon osalta. Kurssin sisältö ja painotukset suunnitellaan yhdessä opiskelijaryhmän kanssa. Kurssista saa suoritusmerkinnän. Kurssille mahtuu max 16 opiskelijaa.

2. Kotitalous ja hygienia (KO2)

Kurssilla opiskellaan perusasiat elintarviketurvallisuudesta hygieniapassikokeen suorittamiseksi. Käytännön harjoitukset ja ruokasovellukset suunnitellaan yhdessä opiskelijaryhmän kanssa. Koeviikolla opiskelijoilla on mahdollisuus suorittaa maksullinen hygieniapassikoe. Kurssille mahtuu max 16 opiskelijaa.

3. Kotitalouden lukiodiplomi (KO3)

Lukiodiplomikurssin aikana opiskelija tekee valitsemaansa teemaan liittyen lukiodiplomityön, johon kuuluu työsuunnitelma ja työpäiväkirja sekä esseen kirjoittaminen. Opiskelija kokoaa portfolioon prosessiin liittyvän aineiston sekä myös edeltävät kotitalousalan lukio-opinnot. Kotitalouden lukiodiplomin suorittamismahdollisuus edellyttää kahta edeltävää kotitalouden lukiokurssia, jotka voidaan suorittaa vapaassa järjestyksessä.

YHTEISTYÖKURSSIT

7.2.22. Autokoulu (YT1)

Yhteistyössä erikseen sovitun autokoulun kanssa järjestetään liikennekasvatusta, jonka yhteydessä oppilaat voivat suorittaa ajokorttitutkimuksen. Autokoulu järjestää lakisääteisen opetuksen: 20 teorituntia koulussamme ja noin 30 ajokertaa. Kurssiin kuuluu lisäksi 12 tuntia (75 min) koulun liikennekasvatusta: liikennepsykologiaa, liikennefysiikkaa ja ensiapukoulutusta. Kurssi soveltuu 2. vuoden opintoihin, koska ajo-opetus voidaan alkaa aikaisintaan 17,5 vuoden iässä. Autokoulun opetus on maksullista. Soveltava kurssi, suoritusmerkintä

7.2.23. Lukiolaisen turvakurssi (YT2)

Kurssiin kuuluu neljä luentoiltaa ja maastoviikonloppu Santahaminan varuskunnassa. Luennoilla käsitellään turvallisuuspolitiikkaa ja sotilaallista maanpuolustusta sekä pelastuslaitoksen, poliisin, tullin ja puolustusvoimien toimintaa normaali- ja poikkeusoloissa. Maastoviikonlopun aikana opetetaan ensiapu-, erä- ja maastotaitoja sekä tutustutaan puolustusvoimien toimintaan. Kurssin kouluttajina toimivat em. laitosten asiantuntijat. Kurssi on MPKryn kurssi, ks lisätietoja: <http://www.mpkry.fi/> . Soveltava kurssi, suoritusmerkintä.

7.2.24. Viittomakieli (YT3)

Tiedätkö, mikä on Suomen toiseksi suurin omaperäinen kieliryhmä? Kielenkäyttäjää on 5000. Tule tutustumaan toiseen kielimaailmaan Kuurojen kansanopistoon samanikäisten nuorten pariin. Vastaus: suomalainen viittomakieli. Kurssi toteutetaan omalla koululla. Soveltava kurssi, suoritusmerkintä.

7.2.25. Kansainvälinen toiminta (YT4)

Mikäli toimit lukiovuosiesi aikana aktiivisesti esim. koulumme ulkomaalaisten vieraiden vastaanottajana ja koulumme esittelijänä tai muissa kansainvälisissä tehtävissä ja hankkeissa, voit saada tästä yhden lukiokurssin.

7.2.26. Eräkurssi (YT5)

Kurssin tavoitteena on vahvistaa opiskelijan omaa luontosuhdetta, lisätä luonnon tuntemusta ja arvostusta sekä kannustaa luonnossa liikkumiseen. Lisäksi tavoitteena on lisätä opiskeluvireyttä ja jaksamista elämyksellisen retkeilyn kautta. Kurssi on erityisesti suunnattu lukion loppuvaiheessa oleville, maantieteen ja biologian opiskelijoille.

Kurssi sisältää teoriaa ja käytäntöä eräretken suunnittelusta, varusteista, maastossa liikkumisesta, suunnistuksesta, luonnontuntemuksesta sekä retkiruokien valmistamisesta. Kurssiin kuuluu neljä teorituntia sekä maastovaellus perjantai-iltapäivästä sunnuntaihin. Vaelluskohteena on Repoveden erämaa-alue Pohjois-Valkealassa (Kouvola). Yöpyminen tapahtuu kurssilaisten omissa teltoissa. Myös muut varusteet kurssilaisten on hankittava tai lainattava itse. Kurssiin liittyy pieni osallistumismaksu, joka

sisältää kuljetukset.

8. LIITTEET

- 8.1. Viikin normaalikoulun lukion tuntijako
- 8.2. Kieliohjelma Viikin normaalikoulun lukiossa
- 8.3. Eurooppalaisen viitekehysten taitotasoasteikot kielitaidossa
- 8.4. Viikin normaalikoulun lukiossa tarjottavat kurssit
- 8.5. Viikin normaalikoulun lukion ohjauksen järjestäminen
- 8.6. Todistukset ja niihin merkittävät tiedot (kansliassa)
- 8.7. Tietostrategia (kansliassa)
- 8.8. Kestävän kehityksen ohjelma (kansliassa)
- 8.9. Työhyvinvointisuunnitelma (kansliassa)
- 8.10. Järjestyssäännöt (kansliassa)
- 8.11. Turvallisuussuunnitelma (kansliassa)
- 8.12. Kriisisuunnitelma (kansliassa)

Liite 8.1. Viikin normaalikoulun lukion tuntijako (VN asetus 955/2002).

Ver 1.22.2012

Oppiaine tai aineryhmä	Pakolliset kurssit	Valtakunnalliset syventävät kurssit	Koulukohtaiset syventävät kurssit	Soveltavat Kurssit
Äidinkieli ja kirjallisuus	6	3	1	4
Kielet				
A-englanti	6	2	3	1
A-ruotsi	6	2	2	1
A-saksa	6	2	1	1
A-ranska	6	2	1	
B1-ruotsi	5	2	2	1
B-kieli (es, ra, sa, ve) (*)		8	2 (B3-kieli)	2
Matematiikka				
lyhyt oppimäärä tai	6	2	1	
pitkä oppimäärä	10	3	1	
Ympäristö ja luonnontieteet				
Biologia	2	3		4
Maantiede	2	2		3
Fysiikka	1	7	2	1
Kemia	1	4		2
Uskonto tai elämäkatsomustieto	3	2	1 (UE)	1(UE,UO)
Filosofia	1	3	1	
Psykologia	1	4	2	
Historia	4	2	1	3
Yhteiskuntaoppi	2	2	1	5
Taito ja taideaineet				
Liikunta	2	3		6
Musiikki	1-2	3		6
Kuvataide	1-2	3	8	2
Terveystieto	1	2		1
Opinto-ohjaus	1	1		4
Tietotekniikka				4
Käsityö				3
Kotitalous				3
Yhteistyökurssit				4
Pakolliset kurssit	47-51			
Syventävät kurssit vähintään	10			
Soveltavat kurssit				
Kurssit yhteensä vähintään	75			

* Valinnainen B-kieli; lukiossa kielen aloittavat (ns. B3-kieli) alkavat 1. kurssista, peruskoulussa kieltä opiskelleet (ns. B2-kieli) aloittavat 3. kurssista.

Liite 8.2. Kieliohjelma Viikin normaalikoulussa

		Pakollinen kieliohjelma													
		Valinnainen valtakunnallinen kieliohjelma													
PERUSOPETUS											LUKIO				
Luokka		1	2	3	4	5	6	7	8	9					
A1				2	2	2	2	2	3	3	6 pakollista kurssia				2 v. k. syv.k.
englanti															
ranska														Huom2.	
ruotsi															
saksa															
A2	Huom1.			1	2	3	2	2	2						
englanti															
ranska															
ruotsi															
saksa															
B1								2	2	2	5 pakollista kurssia				2 v. k. syv.k.
ruotsi															
B2								2	2		8 valtakunnallista syventävää kurssia				
espanja															
ranska															
saksa														Huom3.	
venäjä															
B3											8 valtakunnallista syventävää kurssia				
espanja															
ranska															
saksa															
venäjä															
Huom1.	A2- kieli on vapaaehtoinen A-kieli														
Huom2.	Lukiossa A1- ja A2-kielet yhdistyvät A-kieleksi														
Huom3.	Lukiossa B2- ja B3-kieliä opiskellaan yhdessä siten, että B2-kielen ensimmäinen kurssi on sama kuin B3-kielen 3.kurssi														

Liite 8.3. Kielitaidon tasojen kuvausasteikko

Ks. Lukion opetussuunnitelman perusteet (33/011/2003), liite 2, sivu 230.

Liite 8.4. Lukion kurssiluettelo 1.12.2013

HELSINGIN YLIOPISTON VIKIN NORMAALIKOULUN LUKIO

P = valtakunnallinen pakollinen kurssi
 VSy = valtakunnallinen syventävä kurssi
 KSy = koulukohtainen syventävä kurssi
 So = soveltava kurssi

	KOODI	Oppiaine ja kurssit
ÄI		ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS, SUOMI ÄIDINKIELENÄ
P	ÄI1	Kieli, teksti ja vuorovaikutus
P	ÄI2	Tekstien rakenteita ja merkityksiä
P	ÄI3	Kirjallisuuden keinoja ja tulkintaa
P	ÄI4	Teksti ja vaikuttaminen
P	ÄI5	Teksti, tyyli ja konteksti
P	ÄI6	Kieli, kirjallisuus ja identiteetti
VSy	ÄI7	Puheviestinnän taitojen syventäminen
VSy	ÄI8	Tekstitaitojen syventäminen
VSy	ÄI9	Kirjoittaminen ja nykykulttuuri
KSy	ÄI10	Lukupiiri
So	ÄI11	Teatteri tutuksi
So	ÄI12	Luovan kirjoittamisen kurssi
So	ÄI13	Koulun verkkolehti
So	ÄI14	Ilmaisun iloa
So	ÄI14	Sukellus elokuvaan
ÄI S2		ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS, SUOMI TOISENA KIELENÄ
P	S21	Perusteet hallintaan
P	S2 2	Kieli käyttöön
P	S23	Kielellä vaikutetaan
P	S24	Syvämmät tekstitaidot
P	S25	Suomalainen kulttuuri tutuksi
P	S26	Kohti toimivaa kaksikielisyyttä
VSy	S27	Puhekieli tarkasteluun
VSy	S28	Erilaisten tekstien kirjoittamista
VSy	S29	Tekstien maailmassa
So	S210	Yo-kirjoituksiin valmentava kurssi
RUA		TOINEN KOTIMAINEN KIELI RUOTSI A-oppimäärä
P	RUA1	Arkielämää Pohjoismaissa
P	RUA 2	Ihmiset ympärillämme
P	RUA3	Suomi – osa Pohjolaa ja Eurooppaa
P	RUA4	Elinympäristömme
P	RUA5	Opiskelu ja työ
P	RUA6	Kulttuuri ja sen tekijöitä
VSy	RUA7	Puhu ja ymmärrä paremmin
VSy	RUA8	Tiede, talous ja tekniikka
KSy	RUA9	Abikurssi
KSy	RUA10	Yhteinen maailma ja kansainvälistyminen
So	RUA11	Res med!
RUB		TOINEN KOTIMAINEN KIELI RUOTSI B1-oppimäärä

P	RUB1	Koulu ja vapaa-aika
P	RUB2	Arkielämää Pohjoismaissa
P	RUB3	Suomi, Pohjoismaat ja Eurooppa
P	RUB4	Elämää yhdessä ja erikseen
P	RUB5	Elinympäristömme
VSy	RUB6	Puhu ja ymmärrä paremmin
VSy	RUB7	Yhteinen maailma ja kansainvälistyminen
KSy	RUB8	Abikurssi
KSy	RUB9	Kulttuurin tekijöitä ja näkijöitä
So	RUB10	Res med!
ENA RAA SAA		A-KIELET englanti, ranska, saksa Perusopetuksen vuosiluokilla 1-6 alkanut oppimäärä
P	ENA1, RAA1, SAA1	Nuori ja hänen maailmansa
P	ENA2, RAA2, SAA2	Viestintä ja vapaa-aika
P	ENA3, RAA3, SAA3	Opiskelu ja työ
P	ENA4, RAA4, SAA4	Yhteiskunta ja ympäröivä maailma
P	ENA5, RAA5, SAA5	Kulttuuri
P	ENA6, RAA6, SAA6	Tiede, talous ja tekniikka
VSy	ENA7, RAA7, SAA7	Luonto ja kestävä kehitys
VSy	ENA8, RAA8, SAA8	Puhu ja ymmärrä paremmin
KSy	ENA9	Yhteinen maailma ja kansainvälistyminen
KSy	ENA10	Lopussa kiitos seisoo
KSy	ENA11	Lue, kirjoita! – eNorssin verkkokurssi
So	ENA12	Englantiin!
KSy	RAA9, SAA9	Abikurssi
So	RAA10, SAA10	Matkakurssi
ESB RAB SAB VEB	Huom. B3-kielen opiskelijat aloittavat 1.kurssista ja B2-kielen opiskelijat aloittavat 3.kurssista.	B2-KIELET JA B3-KIELET espanja, ranska, saksa, venäjä Perusopetuksen vuosiluokilla 7-9 alkanut B2-oppimäärä ja lukiossa alkava B3-oppimäärä
VSy	ESB1, RAB1, SAB1, VEB1	Hyvää päivää, hauska tutustua, B3
VSy	ESB2, RAB2, SAB2, VEB2	Näin asiat hoituvat, B3
VSy	ESB3, RAB3, SAB3, VEB3	Vapaa-aika ja harrastukset, B2+B3
VSy	ESB4, RAB4, SAB4, VEB4	Meillä ja muualla, B2+B3
VSy	ESB5, RAB5, SAB5, VEB5	Ennen ja nyt, B2+B3
VSy	ESB6, RAB6, SAB6, VEB6	Opiskelu ja tulevaisuudensuunnitelmat, B2+B3
VSy	ESB7, RAB7, SAB7, VEB7	Kulttuuri, B2+B3
VSy	ESB8, RAB8, SAB8, VEB8	Yhteinen maapallomme, B2+B3
VSy/KSy	ESB9, RAB9, SAB9, VEB9	Tiede ja tekniikka, B2 VSy ja B3 KSy
VSy/KSy	ESB10, RAB10, SAB10, VEB10	Luonto ja kestävä kehitys, B2 VSy ja B3 KSy
So	ESB11, RAB11, SAB11, VEB11	Suullisen kielitaidon kurssi, B3 KSy
So	ESB12, RAB12, SAB12, VEB12	Matkakurssi, B3 KSy
MAA		MATEMATIIKKA pitkä oppimäärä
P	MAA1	Funktiot ja yhtälöt
P	MAA2	Polynomifunktiot
P	MAA3	Geometria
P	MAA4	Analyttinen geometria
P	MAA5	Vektorit
P	MAA6	Todennäköisyys ja tilastot
P	MAA7	Derivaatta
P	MAA8	Juuri- ja logaritmifunktiot
P	MAA9	Trigonometriset funktiot ja lukujonot
P	MAA10	Integraalilaskenta
VSy	MAA11	Lukuteoria ja logiikka
VSy	MAA12	Numeerisia ja algebrallisia menetelmiä
VSy	MAA13	Differentiaali- ja integraalilaskennan jatkokurssi
KSy	MAA14	Pitkän matematiikan eheytykurssi

MAB		MATEMATIIKKA lyhyt oppimäärä
P	MAB1	Lausekkeet ja yhtälöt
P	MAB2	Geometria
P	MAB3	Matemaattisia malleja I
P	MAB4	Matemaattinen analyysi
P	MAB5	Tilastot ja todennäköisyys
P	MAB6	Matemaattisia malleja II
VSy	MAB7	Talousmatematiikka
VSy	MAB8	Matemaattisia malleja III
KSy	MAB9	Lyhyen matematiikan eheytykskurssi
BI		BIOLOGIA
P	BI1	Eliömaailma
P	BI2	Solu ja perinnöllisyys
VSy	BI3	Ympäristöekologia
VSy	BI4	Ihmisen biologia
VSy	BI5	Bioteknologia
So	BI6	Biologiaa laboroiden
So	BI7	Tiedekurssi – Geenitekniikan työkurssi
So	BI8	Biologian eheyttävä kurssi
GE		MAANTIEDE
P	GE1	Sininen planeetta
P	GE2	Yhteinen maailma
VSy	GE3	Riskien maailma
VSy	GE4	Aluetutkimus
So	GE5	Kehitysumaamaantiede
So	GE6	Maantieteen eheyttävä kurssi
So	GE7	Globe-Viikki
FY		FYSIIKKA
P	FY1	Fysiikka luonnontieteenä
VSy	FY2	Lämpö
VSy	FY3	Aallot
VSy	FY4	Liikkeen lait – mekaniikka I
VSy	FY5	Pyöriminen ja gravitaatio - mekaniikka III
VSy	FY6	Sähkö
VSy	FY7	Sähkömagnetismi
VSy	FY8	Aine ja säteily
KSy	FY9	Energian ja mekaniikan sovelluksia - mekaniikka II
KSy	FY10	Fysiikan kokonaiskuva
So	FY11	Fysiikan yliopisto-opinnot
KE		KEMIA
P	KE1	Ihmisen ja elinympäristön kemia
VSy	KE2	Kemian mikromaailma
VSy	KE3	Reaktiot ja energia
VSy	KE4	Metallit ja materiaalit
VSy	KE5	Reaktiot ja tasapaino
KSy	KE6	Kemian kokonaiskuva
So	KE7	Kemian yliopisto-opinnot
UE		USKONTO , evankelis-luterilainen uskonto
P	UE1	Uskonnon luonne ja merkitys
P	UE2	Kirkko, kulttuuri ja yhteiskunta
P	UE3	Ihmisen elämä ja etiikka
VSy	UE4	Uskontojen maailmat
VSy	UE5	Mihin suomalainen uskoo?
KSy	UE6	Uskonnon eheyttävä kurssi
So	UE7	Nuisku-kurssi
UO		USKONTO , ortodoksinen uskonto
P	UO1	Ortodoksinen maailma

P	UO2	Uskonoppi ja etiikka
P	UO3	Raamattutieto
VSy	UO4	Uskontojen maailmat
VSy	UO5	Ortodoksinen Suomi
So	UO6	Ortodoksinen kirkkotaide
ET		ELÄMÄNKATSOMUSTIETO
P	ET1	Hyvä elämä
P	ET2	Maailmankuva
P	ET3	Yksilö ja yhteisö
VSy	ET4	Kulttuuriperintö ja identiteetti
VSy	ET5	Maailman selittäminen katsomusperinteissä
FI		FILOSOFIA
P	FI1	Johdatus filosofiseen ajatteluun
VSy	FI2	Filosofinen etiikka
VSy	FI3	Tiedon ja todellisuuden filosofia
VSy	FI4	Yhteiskuntafilosofia
KSy	FI5	Lukion filosofian kertauskurssi
HI		HISTORIA
P	HI1	Ihminen, ympäristö ja kulttuuri
P	HI2	Eurooppalainen ihminen
P	HI3	Kansainväliset suhteet
P	HI4	Suomen historian käännekohtia
VSy	HI5	Retkiä Suomen historiaan ennen vuotta 1809
VSy	HI6	Atsteekit. Al Capone ja Zimbabwen muurit – Kulttuurit kohtaavat
KSy	HI7	Historian eheyttävä kurssi
So	HI8	Maailma nyt – ajankohtaisten asioiden taustat ja toimijat
So	HI9	Matka menneisyyteen
So	HI10	Atsteekit. Al Capone ja Zimbabwen muurit – Kulttuurit kohtaavat
YH		YHTEISKUNTAOPPI
P	YH1	Yhteiskuntatieto
P	YH2	Taloustieto
VSy	YH3	Kansalaisen lakitieto
VSy	YH4	Eurooppalaisuus ja Euroopan unioni
KSy	YH5	Yhteiskuntaopin eheyttävä kurssi
So	YH6	Yritystalous
So	YH7	Vuosi yrittäjänä
So	YH8	Maailma nyt – ajankohtaisten tapahtumien taustat ja toimijat
So	YH9	Tiedekurssi yliopiston kansantaloustieteen laitoksella
So	YH10	Aktiivinen kansalaistoiminta
PS		PSYKOLOGIA
P	PS1	Psyykinen toiminta, oppiminen ja vuorovaikutus
VSy	PS2	Ihmisen psyykinen kehitys
VSy	PS3	Ihmisen tiedonkäsittelyn perusteet
VSy	PS4	Motivaatio, tunteet ja älykäs toiminta
VSy	PS5	Persoonallisuus ja mielenterveys
KSy	PS6	Johdatus sosiaalipsykologian perusteisiin ja tutkimuksen tekemiseen
KSy	PS7	Psykologian eheyttävä kurssi
MU		MUSIIKKI
P	MU1	Musiikki ja minä
P	MU2	Moniääninen Suomi
VSy	MU3	Ovet auki musiikille
VSy	MU4	Musiikki viestii ja vaikuttaa – kohti musikaalia
VSy	MU5	Musiikkiprojekti 1
So	MU6	Vapaa säestys
So	MU7	Pop- ja rock-musisointi 1
So	MU8	Poplaulu 1
So	MU9	Abiso!

So	MU10	Musiikin lukiodiplomi
So	MU11	Musiikin teknologia
So	MU12	Musiikkiprojekti 2
So	MU13	Musiikkiprojekti 3
So	MU14	Pop- ja rock-musisointi 2
So	MU15	Poplaulu 2
So	MU16	Kuoro
KU		KUVATAIDE
P	KU1	Minä, kuva ja kulttuuri
P	KU2	Ympäristö, paikka ja tila
VSy	KU3	Media ja kuvien viestit
VSy	KU4	Taiteen kuvista omiin kuviin
VSy	KU5	Nykytaiteen työpaja
KSy	KU6	Piirustus ja maalaus 1 ja 2 (perus- ja jatkokurssi)
KSy	KU7	poistettu
KSy	KU8	Valokuva
KSy	KU9	Elokuva ja videokurssi
KSy	KU10	poistettu
KSy	KU11	poistettu
KSy	KU12	Musikaalin lavastus, maskeeraus, valokuvaus ja graafinen suunnitt.
KSy	KU13	Arkkitehtuuri
So	KU14	Kuvataiteen lukiodiplomi
So	KU15	Median lukiodiplomi
LI		LIIKUNTA
P	LI1	Taitoa ja kuntoa
P	LI2	Liikuntaa yhdessä ja erikseen
VSy	LI3	Virkisty liikunnasta – palloilu I
VSy	LI4	Yhdessä liikkuen – palloilu II
VSy	LI5	Liikunnasta hyvinvointia ja toimintakykyä. Kunnon kurssi
So	LI6	Vanhat tanssit
So	LI7	Uusien lajien kurssi
So	LI8	Retkeilykurssi
So	LI9	Liikunnan lukiodiplomi
So	LI10	Rentoutus ja stressinhallinta
So	LI11	Purpuri
TE		TERVEYSTIETO
P	TE1	Terveyden perusteet
VSy	TE2	Nuoret, terveys ja arkielämä
VSy	TE3	Terveys ja tutkimus
So	TE4	Terveystiedon abikurssi
OP		OPINTO-OHJAUS JA ERITYISOPETUS
P	OP1	Koulutus, työ ja tulevaisuus
VSy	OP2	Opiskelu, työelämä ja ammatinvalinta
So	OP3	Tutorkurssi
So	OP4	LUE – Oppimisen valmennuskurssi - eNorssin verkkokurssi
So	OP5	ReTu – Rentoutumisen tukikurssi
So	OP6	Lukiolaisen tietokirjakurssi
TI		TIETOTEKNIikka
So	TI1	Tietokoneen ajokortti
So	TI2	Ohjelmoinnin perusteet
So	TI3	Multimedia ja verkkoviestintä
So	TI4	Tietojenkäsittelytieteen yliopisto-opinnot
So	TI5	Lukiolaisten tv-tukihenkilökurssi – ”Tvt-tukihenkilö työyhteisössä”
KO		KOTITALOUS
So	KO1	Kotitalous 1
So	KO2	Kotitalous 2
So	KO3	Kotitalouden lukiodiplomi

KÄ		KÄSITYÖ
So	KÄ1	Tekninen työ 1
So	KÄ2	Tekninen työ2
So	KÄ3	Kuvioiden maailma
So	KÄ4	Pukeutuminen ja muoti
So	KÄ5	Käsityön lukiodiplomi
YT		YHTEISTYÖKURSSIT
So	YT1	Autokoulu
So	YT2	Lukiolaisen turvakurssi
So	YT3	Viittomakieli
So	YT4	Kansainvälinen toiminta
So	YT5	Eräkurssi

Liite 8.5. Viikin normaalikoulun lukion ohjauksen järjestäminen

	Opo	ro	kanslia	kuraattori	eo	psykologi	terv.hoit.	aineenop.	opiskelija	tutor	rehtori
Työnjako oppilaan ohjauksessa											
Oppilaanohjaustunnit	X				x						
Ryhmänohjaustuokiot / -tunnit	x	X									
Kurssijärjestyksen tekeminen											X
Työjärjestyksen tekeminen											X
Opiskelijan valintojen syöttö	X		x						x		
Opinto-ohjelman muutokset	X										x
Ryhmien muodostaminen											X
Opinto-ohjelman seuranta	x	X						x	x		X
Opintomenestyksen seuranta	x	x						x	x		X
Etenemisesteet	x	x						x			X
Kurssien itsenäinen suorittaminen	x							x	X		X
Uusintakuulustelut			x					x			X
Aineen oppimäärän seuranta								x	X		
Kokonaiskurssimäärän seuranta	x	x							x		X
Kurssien korvaaminen								x			X
Loppuarvosanan korottaminen								X			x
Valmistavat kuulustelut								X			x
Opintojen keskeyttäminen	x	x		x	x	x	X				X
Yo-tutkintoon ilmoittautuminen			x						x		X
Yo-tutkinnon hajauttaminen	x		x					x	x		X
Muualla suoritettavat kurssit	x								x		X
Ammatinvalinnan ohjaus	X										
Jatko-opintojen ohjaus	X										
Vaihto-oppilaaksi ohjaaminen	X							x			x
Tukiopetuksen järjestäminen								X			x
Poissaolojen seuranta		X						x			x
Henkilökoht. Ongelmien selvittäminen	x	x		X	x	x	x	x			x
Erytisopetuksen järjestäminen					X	x	x				x
Opintotukiasiat	x		x	X							
Ryhmäohjaajien konsultointi	x	X		x	x	x	x	x			x
Tiedottaminen ohjausryhmälle/ -ryhmästä	x	X			x			x	x	x	x
Tiedotustilaisuudet	x							x			X
Opiskelijan opinto-opas			x					x			X
Opiskelijan valintakortti	x		x								X
Kurssiopas			x					x			X
Uusien opiskelijoitten perehdyttäminen	X	x								x	x
Vanhempainillat	X	x			x			x		x	x
Yhteydenpito koteihin		X									x
Yhteydet muihin oppilaitoksiin	X							x			x
Yhteydet kouluhallintoon											X
Yhteydet työelämään / TET	X										
Yhteydet yliopistoon	x							x			X

Turvallisen työympäristön luominen	x	x	x	x	x	x	x	x	X	x	X
Eriytinen tuki	x	x			X	x	x				x
Sosiaalinen toiminta		X						x		x	x
Oppimisen ja opiskelun taidot	X				x			x		x	x

X = ensisijainen vastuu